TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

"TÜRKÇE VERİNTİLER SÖZLÜĞÜ" ÜZERİNE BİR İNCELEME

GAMZE KÖK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ADANA / 2025

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

"TÜRKÇE VERİNTİLER SÖZLÜĞÜ" ÜZERİNE BİR İNCELEME

Gamze KÖK

Danışman: **Prof. Dr. Muna YÜCEOL ÖZEZEN**
Jüri Üyesi: **Prof. Dr. Yeter TORUN ÖĞRETMEN**
Jüri Üyesi: **Dr. Öğr. Üyesi Yasemin ÇELİK**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ADANA / 2025

Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne;

Bu çalışma, jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan: Prof. Dr. Muna YÜCEOL ÖZEZEN

Üye: Prof. Dr. Yeter TORUN ÖĞRETMEN

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Yasemin ÇELİK

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylarım.

…/…/2026

Prof. Dr. Hüseyin GÜLER

Enstitü Müdürü

NOT: Bu tezde kullanılan ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'ndaki hükümlere tabidir.

ETİK BEYANI

Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde ve ortaya çıkan sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim. …. / …. / 2026

Gamze KÖK

ÖZET

"TÜRKÇE VERİNTİLER SÖZLÜĞÜ" ÜZERİNE BİR İNCELEME

Gamze KÖK

Yüksek Lisans Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı
Danışman: Prof. Dr. Muna YÜCEOL ÖZEZEN
Ocak 2026, 138 sayfa

Bu çalışma, Günay Karaağaç'ın *Türkçe Verintiler Sözlüğü* (2008) temelinde, sözlükte yer alan maddebaşı sözcüklerin kökenbilgisi ve diller arası aktarım yolları bakımından yeniden değerlendirilmesini amaçlamaktadır. Araştırmada verinti kavramı iki kategoride ele alınmıştır: doğrudan verinti, kökeni Türkçe olan ve başka dillere geçtiği belirlenen sözcükleri; dolaylı verinti ise kökeni Türkçe olmayan, ancak Türkçenin aracı dil işleviyle başka dillere aktarıldığı tespit edilen birimleri ifade etmektedir. Bu sınıflandırma yapılırken yalnızca sözlükte verilen bilgilerle yetinilmemiş; her bir maddebaşı sözcük, kökenbilgisel açıdan yeniden incelenmiş ve farklı etimoloji kaynaklarıyla karşılaştırmalı olarak doğrulanmıştır. Bu amaçla Sir Gerard Clauson'un *An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish* (1972), Martti Räsänen'in *Versuch eines etymologischen Wörterbuchs der Türksprachen* (1969), Andreas Tietze'nin *Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugatı* (2002–2019) ve Gerhard Doerfer'in *Türkische und mongolische Elemente im Neupersischen*gibi temel kökenbilgisi kaynakları başvuru noktası olarak kullanılmış; böylece sözcüklerin kökeni ve aktarım yönü sistematik biçimde belirlenmiştir.

Çalışma yalnızca sözlüğün mevcut verilerini sınıflandırmakla kalmamış; aynı zamanda Karaağaç'ın ele aldığı dil kümelerinin dışında kalan ve sözlükte işaret edilmesine rağmen tanım alanında yer almayan yeni ilişkili diller de tespit edilerek incelemeye dâhil edilmiştir. Bu yönüyle tez, sözlükteki verileri daha kapsamlı ve denetlenebilir bir yapıya kavuşturarak Türkçenin tarihsel süreçte hangi dillerle nasıl bir temas kurduğunu kökenbilgisel bir çerçevede ortaya koymaktadır. Araştırma, verinti kavramını hem kuramsal hem uygulamalı açıdan yeniden ele alarak Türkçenin dillerarası etkileşim ağını daha görünür hâle getirmekte; sözlüğün bilimsel işlevselliğini artıran tamamlayıcı bir bakış açısı sunmaktadır.

Anahtar kelimeler: Sözvarlığı, verinti, kökenbilgisi, sözlükbilim, morfoloji.

ABSTRACT

A REVIEW ON "TURKISH LOANWORDS DICTIONARY"

Gamze KÖK

Master's Thesis, Department of Turkish Language and Literature
Supervisor: Prof. Dr. Muna YÜCEOL ÖZEZEN
January 2026, 138 pages

This study aims to reassess the headwords included in Günay Karaağaç's *Türkçe Verintiler Sözlüğü* (2008) in terms of their etymology and pathways of interlingual transmission. In the research, the concept of *loanwords* is addressed under two categories: *direct loanwords*, referring to items of Turkish origin that have been identified as having passed into other languages; and *indirect loanwords*, referring to items that are not originally Turkish but are claimed to have been transferred into other languages through the mediating role of Turkish. In establishing this classification, the analysis was not limited to the information presented in the dictionary; instead, each headword was re-examined etymologically and verified through comparison with various etymological sources. To this end, major reference works—such as the Sir Gerard Clauson's *An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish* (1972), Martti Räsänen's *Versuch eines etymologischen Wörterbuchs der Türksprachen* (1969), Andreas Tietze's *Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugatı* (2002–2019), and Gerhard Doerfer's *Türkische und mongolische Elemente im Neupersischen*. were used as primary sources, enabling a systematic determination of the origin and direction of transmission of the lexical items.

The study not only classifies the existing data found in the dictionary but also identifies additional languages that fall outside the clusters examined by Karaağaç yet are marked in the dictionary without being described in the definition fields. These languages were incorporated into the analysis as well. In this regard, the thesis expands and systematizes the dictionary's data, presenting a more comprehensive and verifiable framework that reveals how Turkish has interacted with various languages throughout history within an etymological perspective. By revisiting the concept of *loanwords* both theoretically and practically, the research makes the network of Turkish interlingual

contacts more visible and offers a complementary perspective that enhances the scholarly functionality of the dictionary.

Keywords: Vocabulary, lexicography, etymology, morphology.

ÖN SÖZ

Dil, insanlık tarihinin en temel ve en karmaşık yapı taşlarından biridir. Bir milletin düşünce dünyasını, kültürel birikimini ve tarihsel etkileşimlerini yansıtan en güçlü araçtır. Bu bağlamda, bir dilin söz varlığının izini sürmek; yalnızca kelimelerin kökenini belirlemek değil, aynı zamanda o milletin zihniyetine, ilişkilerine ve tarihsel temas noktalarına da ışık tutmaktır. Bu çalışmanın çıkış noktası da tam olarak bu düşüncedir.

Dil ilişkileri bağlı oldukları kuramlara göre incelendiğinde ayrı dilleri konuşanların çeşitli yollar aracılığıyla uzun süre temasta bulundukları dillerle etkileşimi sonucunda sözcük alışverişleri kaçınılmaz bir sonuç olmuştur.

Günay Karaağaç'ın *Türkçe Verintiler Sözlüğü* (2008) adlı eseri, Türkçedeki verinti sözcüklerin izini sürmeye çalışan özgün bir sözlük çalışmasıdır. Bu tez, söz konusu eseri bilimsel bir zeminde yeniden ele alarak, içindeki tüm maddebaşları köken açıklamalarını kökenbilgisel yöntemlerle incelemeyi; verinti kavramını daha net çizgilerle tanımlamayı ve bu kavrama sözlükbilimsel bir sistem kazandırmayı hedeflemektedir.

Sözlükteki maddebaşı her sözcüğün kökenbilgisel açıdan incelenmesi ve doğrudan/ dolaylı verinti ayrımına göre yeniden tasnif edilmesi süreci, hem Türkçenin söz varlığına dair geniş bir tablo sunmuş hem de sözlükbilim ile etimoloji disiplinlerinin birlikte nasıl çalışabileceğine dair önemli bir örnek oluşturmuştur.

Tez sürecinde desteğini ve yol göstericiliğini her daim hissettiren çok kıymetli danışmanım Prof. Dr. Muna YÜCEOL ÖZEZEN'e teşekkürü bir borç bilirim. Akademik rehberliği, yönlendirmeleri ve sabrı, bu çalışmanın şekillenmesinde büyük rol oynamıştır. Ayrıca beni her koşulda destekleyen anneme, tez sürecinde anlayışı ve sevgisiyle yanımda olan Selin AYTEKİN' e, akademik ilerlememi besleyen dostlarıma ve bu süreçte bana inanan herkese yürekten teşekkür ederim.

Bu çalışmanın, Türkçenin söz varlığına ve verinti kavramının sözlükbilimsel çözümlemesine katkı sunmasını temenni ederim.

Gamze KÖK

Adana, 2026

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET iv
ABSTRACT v
ÖN SÖZ vii
KISALTMALAR xi

BÖLÜM I
GİRİŞ

1.1. Çalışmanın Amacı ve Önemi 1
1.2. Çalışmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları 1

BÖLÜM II
KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Temasdilbilim, Dilbilimsel Tipoloji, Dil Evrenselleri, Sözlükbilim ve Sözcükbilim Kavramları Üzerine 3
2.2. Alıntı, Verinti, Yabancı Sözcük, Ödünçleme ve Kopyalama Terimleri Üzerine 4
2.3. Türkiye'de Türkçe Dil İlişkileri Konusunda Yapılmış Çalışmalar 5
2.4. Dünyada Türkçe Dil İlişkileri Konusunda Yapılmış Çalışmalar 7

BÖLÜM III
YÖNTEM VE ÖRNEKLEM

3.1. Yöntem 10
3.2. Araştırma Evreni ve Örneklem 13

BÖLÜM IV
İNCELEME VE BULGULAR

4.1. Doğrudan Verintiler 14

4.1.1. Bulgarcada Türkçe Doğrudan Verintiler 14
4.1.2. Ermenicede Türkçe Doğrudan Verintiler 20
4.1.3. Farsçada Türkçe Doğrudan Verintiler 25
4.1.4. Sırpçada Türkçe Doğrudan Verintiler 30
4.1.5. Yunancada Türkçe Doğrudan Verintiler 34
4.1.6. Arnavutçada Türkçe Doğrudan Verintiler 38
4.1.7. Rusçada Türkçe Doğrudan Verintiler 41
4.1.8. Arapçada Türkçe Doğrudan Verintiler 44
4.1.9. Makedoncada Türkçe Doğrudan Verintiler 46
4.1.10. Macarcada Türkçe Doğrudan Verintiler 49
4.1.11. Romencede Türkçe Doğrudan Verintiler 51
4.1.12. Urducada Türkçe Doğrudan Verintiler 54
4.1.13. Çincede Türkçe Doğrudan Verintiler 54
4.1.14. Fincede Türkçe Doğrudan Verintiler 55
4.1.15. İtalyancada Türkçe Doğrudan Verintiler 56
4.1.17. İngilizcede Türkçe Doğrudan Verintiler 57
4.1.18. Almancada Türkçe Doğrudan Verintiler 57
4.1.19. Fransızcada Türkçe Doğrudan Verintiler 58
4.2. Dolaylı Verintiler 58
4.2.1. Bulgarca Dolaylı Verintiler 58
4.2.3. Ermenicede Dolaylı Verintiler 77
4.2.4. Arnavutçada Dolaylı Verintiler 85
4.2.5. Yunancada Dolaylı Verintiler 93
4.2.6. Makedoncada Dolaylı Verintiler 100
4.2.7. Arapçada Dolaylı Verintiler 105
4.2.8. Romencede Dolaylı Verintiler 110
4.2.9. Rusçada Dolaylı Verintiler 115
4.2.10. Macarcada Dolaylı Verintiler 118
4.2.11. Farsçada Dolaylı Verintiler 121
4.2.12. İngilizcede Dolaylı Verintiler 124
4.2.13. İtalyancada Dolaylı Verintiler 125
4.2.14. Çekçede Dolaylı Verintiler 126
4.2.15. Almancada Dolaylı Verintiler 127
4.2.16. Urducada Dolaylı Verintiler 127

4.2.17. Çincede Dolaylı Verintiler 128
4.2.19. Fincede Dolaylı Verintiler 129
4.3. Yansımalı ve Ünlem Niteliği Taşıyan Birimlerin ve Kökeni Tartışmalı Sözcükler in Değerlendirilmesi 129
4.3.1. Yansımalı Sözcükler ve Ünlemler 130
4.3.2. Kökeni Tartışmalı Sözcükler 130

BÖLÜM V
SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç 133
5.2. Öneriler 135

KAYNAKÇA 137

KISALTMALAR

Alm. : Almanca

Ar. : Arapça

Arn. : Arnavutça

Bul. : Bulgarca

Çek. : Çekçe

Çin. : Çince

Erm. : Ermenice

Far. : Farsça

Fin. : Fince

Fr. : Fransızca

İng. : İngilizce

İt. : İtalyanca

Mac. : Macarca

Rom. : Romence

Rus. : Rusça

Sırp. : Sırp-Hırvatça

Tr. : Türkçe

Ur. : Orduca

Yun. : Yunanca

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Çalışmanın Amacı ve Önemi

Bu çalışmanın temel amacı, Günay Karaağaç tarafından hazırlanan *Türkçe Verintiler Sözlüğü* (2008) adlı eseri kökenbilgisel ve sözlükbilimsel açıdan inceleyerek sözlükte yer alan tüm maddebaşlarının kökenini tespit etmektir. Bu doğrultuda, her bir sözcüğün kökenlerinin sınıflandırılması yapılmış; Türkçe kökenli olanlar "doğrudan verinti", yabancı kökenli olanlar ise "dolaylı verinti" başlıkları altında gruplandırılmıştır. Bu sınıflandırma sayesinde sözlüğün daha sistematik, işlevsel ve akademik olarak kullanılabilir bir yapıya kavuşması hedeflenmektedir.

Çalışmanın önemini belirleyen temel unsur ise, Türkçede verinti kavramı etrafında geliştirilen kuramsal çerçevenin somut bir sözlük üzerinde uygulanmasıdır. *Türkçe Verintiler Sözlüğü* (2008), alan yazında doğrudan verinti kavramını kullanan nadir çalışmalardan biri olmakla birlikte, bu sözlükte yer alan sözcüklerin köken bilgilerinin akademik bir bakışla yeniden değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu çalışmayla hem sözlükteki verilerin bilimsel geçerliliği test edilmiş hem de eksik kalan sınıflandırmalar sistematik hale getirilmiştir.

Bu bağlamda tez hem sözlükbilim hem de kökenbilgisi alanında yapılan çalışmalara katkı sunmakta; Türk dilinin tarihsel gelişimini, söz varlığındaki etkileşimleri ve kültürel temasları anlama çabalarına bilimsel bir zemin hazırlamaktadır. Ayrıca, verinti kavramının daha anlaşılır ve uygulanabilir hale getirilmesi, ileride bu kavramla yapılacak çalışmalara da kaynaklık edebilecek nitelikte bir içerik sunmaktadır.

1.2. Çalışmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları

Bu çalışma, Günay Karaağaç'ın *Türkçe Verintiler Sözlüğü* (2008) adlı eserinde yer alan tüm maddebaşlarını kapsamaktadır. Sözlükteki maddebaşları kökenbilgisel açıdan incelenmiş; her bir sözcüğün köken incelemesi yapılarak, "doğrudan verinti" ya da "dolaylı verinti" olarak sınıflandırılmıştır.

Çalışmanın kapsamı yalnızca *Türkçe Verintiler Sözlüğü* ile sınırlıdır; dolayısıyla bu sözlük dışında kalan verinti örnekleri çalışmaya dâhil edilmemiştir. Ayrıca sözlükte

yer alan sözcüklerin anlam yönünden değil, yalnızca kökenbilgisi ve verinti türü bakımından değerlendirilmesi esas alınmıştır.

Köken belirlemelerinde, sözlükte verilen açıklamalar temel alınmakla birlikte, gerektiğinde diğer etimolojik kaynaklar ve güncel akademik literatür de dikkate alınmıştır. Ancak bazı sözcüklerin kökenine dair bilimsel görüş birliğinin bulunmaması, sınırlayıcı bir unsur olarak değerlendirilmiştir.

BÖLÜM II

KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Temasdilbilim, Dilbilimsel Tipoloji, Dil Evrenselleri, Sözlükbilim ve Sözcükbilim Kavramları Üzerine

Diller arasındaki etkileşim, dilin yapısı ve söz varlığı üzerinde çeşitli düzeylerde izler bırakır. Bu bağlamda, temasdilbilim, dilbilimsel tipoloji, dil evrenselleri, sözlükbilim ve sözcükbilim gibi alt alanlar, bir dilin dış kaynaklı ögeleri nasıl benimsediği ve biçimlendirdiğini anlamada temel kuramsal çerçeveyi sağlar.

Temasdilbilim, iki ya da daha fazla dilin temas hâlinde olduğu durumlarda, bu diller arasında gerçekleşen ödünçleme, kod değişimi, karmaşma ve yapı aktarımı gibi süreçleri inceler. Özellikle verinti kavramı, temasdilbilimin temel ilgi alanlarından biridir. Bir dilin başka bir dilden sözcük, yapı ya da kavram alması, yalnızca söz varlığı düzeyinde değil, aynı zamanda toplumsal ve tarihsel bağlamda da değerlendirilir.

Dilbilimsel tipoloji, dillerin yapısal özelliklerini karşılaştırmalı olarak inceleyerek sınıflandırmayı amaçlar. Söz varlığındaki benzerliklerin ya da farkların, evrensel bir örüntüye mi yoksa dilsel temasa mı dayandığını anlamada tipolojik yaklaşım önemlidir. Bu bakımdan, Türkçedeki verinti sözcüklerin kaynak dillerle olan biçimsel ve yapısal ilişkileri, tipolojik sınıflandırmalarla da değerlendirilebilir (Yüceol Özezen, 2021).

Dil evrenselleri, diller arasında ortak olan yapısal ve işlevsel özellikleri tanımlamaya çalışan kuramsal bir alandır. Verinti süreçlerinde bazı biçimbilimsel veya sözdizimsel eğilimlerin tekrar etmesi, evrenseller çerçevesinde ele alınabilir. Örneğin, Türkçeye geçen pek çok alıntı sözcüğün son eklerle uyumlu hâle getirilmesi, evrensel biçimbilimsel süreçlere işaret edebilir.

Sözlükbilim, sözlüklerin hazırlanması, yapılandırılması ve kullanımı ile ilgilenirken; sözcükbilim, sözcüklerin yapısı, anlamı, kökeni ve sözcükler arası ilişkiler üzerine yoğunlaşır. Bu çalışma, her iki alanın kesişiminde yer alır. Sözlükbilimsel olarak Karaağaç'ın sözlüğü bir ürün olarak değerlendirilirken; sözcükbilimsel açıdan, maddebaşlarının kökenbilgisel çözümlenmesiyle sözcüklerin köken yapısı ve tarihsel gelişimi incelenmektedir.

Bu bağlamda, *Türkçe Verintiler Sözlüğü* üzerine yapılan bu tez çalışması; temasdilbilimin kavramsal çerçevesi içinde verinti olgusunu ele almakta, tipolojik ve evrensel veriler ışığında Türkçedeki alıntı söz varlığını değerlendirmekte ve bu

değerlendirmeyi sözlükbilimsel bir zemine oturtmaktadır.

2.2. Alıntı, Verinti, Yabancı Sözcük, Ödünçleme ve Kopyalama Terimleri Üzerine

Bir dilin başka bir dilden öge alması süreci, dilbilimsel literatürde farklı kavramlarla tanımlanmıştır. Bu süreçlerin doğru biçimde kavramsallaştırılması, söz varlığı incelemelerinde yöntemsel tutarlılık sağlamak açısından büyük önem taşır. Alıntı, verinti, yabancı sözcük, ödünçleme ve kopyalama gibi terimler zaman zaman birbirinin yerine kullanılsada, anlam ve kullanım bağlamları açısından farklılık gösterir (Bozok, 2023).

Alıntı terimi, genellikle bir dilin başka bir dilden sözcük alması sürecini ifade eder ve sözlükbilimsel çalışmalarda yaygın biçimde kullanılır. Ancak bu kavram çoğu zaman teknik olarak belirsizdir ve yerleşme derecesi, kullanım sıklığı gibi ölçütleri göz ardı eder. Verinti bu çalışmada, dilsel aktarımları daha sistematik biçimde ele almak amacıyla tercih edilmiştir. Burada iki temel kategori kullanılmaktadır:

- Doğrudan verinti, Türkçe kökenli sözcükleri kapsar. Bu sözcükler biçim, anlam veya kullanım açısından evrim geçirmiş olsa da Türkçeye içsel unsurlardır.
- Dolaylı verinti, Türkçeye başka dillerden geçmiş olan, köken itibarıyla yabancı olan sözcükleri içerir.

Yabancı sözcük terimi, genellikle bir kelimenin Türkçeye ait olmayan bir kaynaktan geldiğini belirtmek amacıyla kullanılır. Ancak bu tür sözcüklerin Türkçeye ne ölçüde yerleştiği ve biçimsel uyuma ne kadar girdiği gibi etkenler dikkate alınmadan yapılan sınıflandırmalar, bilimsel açıdan yetersiz kalabilir.

Ödünçleme, uluslararası dilbilim literatüründe sıklıkla kullanılan bir kavramdır. Bu terim, bir dilin başka bir dilden biçim ya da kavram aktarmasını ifade eder. Ancak ödünçleme bazen yalnızca anlam aktarımı ya da sözdizimsel yapı kopyası gibi farklı düzeyleri kapsayabilir.

Kopyalama ise özellikle modern temasdilbilimde öne çıkan bir kavramdır. Birçok çalışmada fonolojik, biçimbilimsel ve sözdizimsel düzeylerdeki aktarımlar “kopyalama” başlığı altında ele alınmaktadır. Bu kavram, ödünçlemeden daha kapsamlı ve çok katmanlı bir etkileşimi tanımlar.

Bu çalışmada, sözcüklerin köken bilgileri etimolojik kaynaklarla desteklenerek incelenmiş ve yukarıdaki kavramsal çerçeve temel alınarak "doğrudan" ya da "dolaylı" verinti şeklinde sınıflandırılmıştır. Böylece, söz varlığına dair yapılan bu çözümleme hem kavramsal tutarlılık sağlamış hem de verinti teriminin uygulanabilirliğini göstermiştir.

2.3. Türkiye'de Türkçe Dil İlişkileri Konusunda Yapılmış Çalışmalar

Türkçenin tarihsel gelişimi boyunca farklı dil ailelerinden pek çok dille etkileşime girdiği; bu etkileşimlerin yalnızca sözcük düzeyinde değil, fonolojik, morfolojik ve sentaktik yapılarda da izlenebildiği, Türkiye'de yapılan çeşitli çalışmalarla ortaya konmuştur. Ancak bu etkileşimleri açıklamaya yönelik bilimsel yaklaşımın, uzun süre boyunca daha çok söz varlığına odaklanan ve kuramsal çerçevesi sınırlı kalan değerlendirmelerle yürütüldüğü görülmektedir. Türkiye'de dil ilişkileri konusundaki tartışmaların kuramsal bir zemine oturtulması ise özellikle 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren gündeme gelmiştir.

Bu bağlamda Nurettin Demir, Türkiye'de dil üzerine yürütülen tartışmaların önemli bir bölümünün bilimsel yöntemden ve kavramsal tutarlılıktan yoksun olduğunu; söz konusu tartışmaların çoğunlukla bireysel gözlemler, normatif yaklaşımlar ve "doğru Türkçe" söylemi etrafında şekillendiğini belirtir (Demir, 2014). Demir'e göre, diller arası etkileşimi yalnızca "yabancı sözcük" meselesine indirgemek, dil temasının yapısal ve işlevsel boyutlarını göz ardı etmektedir. Bu nedenle Demir, Lars Johanson'un geliştirdiği kopyalama modelini, Türkçenin tarihsel ve çağdaş dil ilişkilerini açıklamada daha işlevsel bir kuramsal araç olarak öne çıkarır.

Demir'in Türkiye'de tanıttığı ve tartışmaya açtığı bu kuramsal çerçeve, Türkçenin başka dillerle kurduğu ilişkileri açıklamada önemli bir paradigma değişimini temsil etmektedir. Johanson'un code-copying yaklaşımı, Türkçeden başka dillere geçen unsurların yalnızca sözcük düzeyinde değil; biçimbirimsel, sözdizimsel ve anlamsal düzeylerde de incelenmesine olanak sağlamıştır. Bu doğrultuda yapılan çalışmalar, dil temasının yönünü, yoğunluğunu ve yapısal sonuçlarını daha sistematik biçimde değerlendirme imkânı sunmuştur.

Türkiye'de bu yaklaşım doğrultusunda değerlendirilebilecek çalışmalardan biri, Alimcan'ın Çinceye geçmiş Türkçe unsurları ele aldığı araştırmasıdır. Alimcan, Türkçe kökenli sözcükleri doğrudan ve dolaylı aktarım ölçütlerine göre sınıflandırarak, kaynak dil–hedef dil ilişkisini tarihsel ve kültürel bağlamıyla birlikte ele almıştır (Alimcan,

2006). Bu yöntem, yalnızca aktarımın biçimini değil, temasın gerçekleştiği sosyokültürel ortamı da dikkate alması bakımından önemlidir. Söz konusu yaklaşım, bu tez kapsamında yapılan maddebaşı incelemeleriyle doğrudan karşılaştırılabilir niteliktedir; zira bu çalışmada da Türkçeden başka dillere geçmiş sözcükler, doğrudan ve dolaylı verinti ayrımı temelinde değerlendirilmiştir.

Türkçenin başka diller üzerindeki etkisini konu alan Türkiye merkezli çalışmalardan biri de Türkçenin Dünya Dillerine Etkisi başlıklı derleme eserdir. Bu derlemede yer alan çalışmalar, Türkçenin farklı dillerle kurduğu ilişkileri tarihsel belgeler ve metinler üzerinden ele alır. Balcı, Türkçe–Farsça ilişkilerini tarihsel temas alanları çerçevesinde değerlendirirken; Açıkgöz, Arapça metinlerde yer aldığı ileri sürülen Türkçe unsurları eleştirel bir yaklaşımla inceleyerek metodolojik sorunlara dikkat çeker. Kutalmış ise Ermeni harfli Türkçe metinler üzerinden Osmanlı dönemindeki ikidillilik ve kültürel etkileşim süreçlerini ele alarak, Türkçenin Ermenice ile olan ilişkilerini somut verilerle ortaya koyar.

Türkçe–Yunanca ilişkilerini konu alan çalışmalarda ise Yağbasan'ın araştırmaları dikkat çekmektedir. Yağbasan, Türkçe ile Yunanca arasındaki ortak söz varlığını kültürlerarası etkileşim bağlamında ele alarak, dilsel aktarımın yalnızca sözcük düzeyinde gerçekleşmediğini; kavram aktarımı, deyimleşme ve anlam genişlemesi gibi süreçlerin de bu etkileşimde rol oynadığını göstermiştir. Bu tür çalışmalar, tek yönlü ödünçleme anlayışının ötesine geçerek dil temasının çift yönlü ve çok katmanlı doğasını vurgulamaktadır.

Bu tezde temel veri kaynağı olarak kullanılan Türkçe Verintiler Sözlüğü ise Türkiye'de Türkçenin başka dillere kaynaklık eden unsurlarını topluca ele alan özgün bir çalışma niteliği taşımaktadır. Günay Karaağaç'ın bu sözlüğü, Türkçeden başka dillere geçtiği düşünülen sözcükleri derlemeyi amaçlamakla birlikte, söz konusu verilerin kökenbilgisel ve temasbilimsel sınıflandırmasında tutarlı bir kuramsal çerçeve sunmamaktadır. Bu tezde, sözlükte yer alan veriler tarihsel-etimolojik ölçütler ve dil temasının gerçekleşme biçimleri göz önünde bulundurularak yeniden değerlendirilmiş; böylece verinti kavramı, Johanson'un kopyalama modeliyle ilişkilendirilerek daha sistematik bir yapıya kavuşturulmuştur.

Sonuç olarak, Türkiye'de Türkçenin dil ilişkileri üzerine yapılan çalışmalar, farklı dönem ve diller bağlamında önemli veriler sunmakla birlikte, bu verileri açıklamada kullanılan kuramsal araçlar çoğu zaman sınırlı kalmıştır. Bu tez, sözlük temelli bir veritabanını çağdaş dil ilişkileri kuramlarıyla ilişkilendirerek, Türkçenin dışa dönük

etkisini daha bütüncül ve kavramsal bir düzlemde tartışmayı amaçlamaktadır.

2.4. Dünyada Türkçe Dil İlişkileri Konusunda Yapılmış Çalışmalar

Türkçenin diğer dillerle olan tarihsel ve eşzamanlı ilişkileri, yalnızca Türkiye merkezli çalışmalarla sınırlı kalmamış; Avrupa, Rusya ve Kuzey Amerika merkezli akademik çevrelerde de uzun süredir ilgi gören bir araştırma alanı olmuştur. Özellikle 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Türkçenin temas kurduğu dillerle olan etkileşimlerini dilbilimsel, toplumsal ve tarihsel bağlamlarda ele alan çalışmaların sayısında belirgin bir artış gözlenmektedir. Bu çalışmalar, Türkçenin yalnızca alıcı bir dil değil, aynı zamanda bölgesel ölçekte verici ve dönüştürücü bir dil olduğunu ortaya koymayı amaçlamıştır.

Bu alandaki kuramsal yaklaşımların en etkili örneklerinden biri, Lars Johanson tarafından geliştirilen kopyalama modelidir. Johanson, geleneksel borrowing (ödünçleme) kavramının dil ilişkilerini açıklamakta yetersiz kaldığını ileri sürerek, diller arası etkileşimi daha kapsamlı biçimde ele alan code-copying yaklaşımını önermiştir (Johanson, 2002; 2014). Bu modele göre, dil temasları yalnızca sözcük aktarımıyla sınırlı değildir; sözdizimsel kalıplar, morfolojik yapılar ve anlamsal işlevler de sistemli biçimde bir dilden diğerine kopyalanabilmektedir. Johanson'un bu yaklaşımı, özellikle Türk dillerinin Farsça, Arapça, Moğolca, Rusça ve Çin dilleriyle kurduğu uzun süreli temasların analizinde yaygın biçimde uygulanmıştır.

Johanson'un öncülüğünde geliştirilen yapısal faktörler yaklaşımı, hangi dilsel unsurların neden ve nasıl kopyalanabildiğini, verici ve alıcı dillerin iç yapıları üzerinden açıklamayı amaçlar. Bu çerçevede Türkçenin eklemeli morfolojisi, yabancı kökenli unsurların dile uyarlanmasında önemli bir esneklik sağlamış; özellikle ad ve fiil türetme mekanizmaları, kopyalanan unsurların Türkçeye entegrasyonunu kolaylaştırmıştır (Johanson, 2002: 285–310). Bu durum, Türkçede yalnızca leksikal değil, morfosentaktik düzeyde de temas kaynaklı değişimlerin ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır.

Uluslararası Türkoloji literatüründe dikkat çeken bir diğer önemli gelenek, İsveç merkezli Turcologica Upsaliensia çevresinde gelişen çalışmalardır. Éva Ágnes Csató, Lars Johanson ve çalışma arkadaşları tarafından yayımlanan derlemeler, Türkçenin Balkanlar, Doğu Avrupa ve İskandinavya coğrafyalarıyla olan temaslarını tarihsel belgeler ve saha verileri ışığında ele almıştır (Csató & Johanson, 1998; Johanson & Csató, 2005). Uppsala Üniversitesi Kütüphanesi'nde muhafaza edilen Osmanlıca metinler ve misyoner belgeleri, Türkçenin çok dilli temas ortamlarında nasıl işlev gördüğünü

göstermesi bakımından önemli bir veri kaynağı sunmaktadır. Bu çalışmalarda iki dillilik, yapısal kopyalama ve temas kaynaklı varyasyonlar özellikle vurgulanmıştır.

Türkçenin temas ilişkilerini tarihsel bağlamda ele alan çalışmalar arasında Gerhard Doerfer'in İran dilleri ile Türkçe arasındaki etkileşimleri inceleyen araştırmaları da özel bir yere sahiptir. Doerfer'in *Türkische und mongolische Elemente im Neupersischen* adlı çok ciltli çalışması, Türkçe ve Moğolca kökenli unsurların Yeni Farsçaya geçiş süreçlerini ayrıntılı biçimde belgeleyerek, Türkçenin bölgesel bir temas dili olarak oynadığı rolü ortaya koymuştur (Doerfer, 1963–1975). Benzer biçimde, Clauson, Räsänen ve Sevortyan gibi araştırmacıların etimolojik sözlük çalışmaları da Türkçenin farklı dillerle kurduğu tarihsel ilişkilerin izlenebilmesine olanak sağlamıştır.

Bu çalışmaların değerlendirilmesine yönelik ikincil literatürde, Hasan Meral'in İsveç Türkolojisi üzerine yaptığı inceleme dikkat çekmektedir. Meral, İsveçli oryantalistlerin Türkçeye yaklaşımının yalnızca dilbilimsel değil, aynı zamanda kültürel ve politik bağlamlarla da şekillendiğini belirtmiş; özellikle Christian Ravius'un Türkçeyi "şeffaf ve düzenli bir dil sistemi" olarak nitelendirmesinin, Batı'daki önyargılara karşı bilimsel bir duruş sergilediğini vurgulamıştır (Meral, 2016).

Bütün bu çalışmalar, Türkçenin dil ilişkilerinin yalnızca kelime alışverişiyle sınırlı olmadığını; morfoloji, sözdizimi ve anlamsal yapı düzeylerinde de karşılıklı etkileşimlerin gerçekleştiğini göstermektedir. Türkçenin Balkanlar, İran coğrafyası, Kafkaslar ve Doğu Asya'daki dillerle kurduğu temaslar, dünya Türkolojisi içinde sistematik biçimde ele alınmakta; bu bağlamda tarihsel belgeler, yapısal çözümlemeler ve toplumsal veriler birlikte değerlendirilmektedir.

Sonuç olarak, uluslararası literatürde Türkçenin dil ilişkileri üzerine yapılan çalışmalar, yalnızca leksikal düzeyde değil, kuramsal ve yapısal düzeylerde de önemli katkılar sunmuştur. Bu birikim, Türkçenin temas kurduğu dillerle olan ilişkilerinin hem dilbilim kuramlarının geliştirilmesinde hem de tarihsel dil incelemelerinde verimli bir araştırma alanı oluşturduğunu açıkça ortaya koymaktadır.

Türkçe'de kökenbilgisi ve dil ilişkileri çalışmalarında kullanılan verinti terimi, uluslararası dilbilim literatüründe birebir karşılığı bulunan yerleşik bir kavram değildir. Dünya literatüründe diller arası etkileşim sonucu ortaya çıkan unsurlar, çoğunlukla borrowing (ödünçleme), loanword (alıntı sözcük), transfer (aktarımı) ve özellikle son yıllarda copying (kopyalama) terimleriyle ifade edilmektedir. Ancak bu terimler, Türkçede verinti kavramının kapsadığı anlam alanını tam olarak karşılamamaktadır.

Geleneksel dilbilimde yaygın olarak kullanılan borrowing terimi, diller arası etkileşimi daha çok tek yönlü ve yüzeysel bir alım süreci olarak ele alır. Bu yaklaşım, kelime düzeyindeki alıntıları merkeze alırken, yapısal ve işlevsel unsurların aktarımını ikincil düzeyde değerlendirir. Oysa Türkçede verinti terimi, yalnızca sözcüklerin değil, kimi zaman anlam, biçimbirimsel yapı ve kullanım örüntülerinin de başka dillerden Türkçeye geçmesini kapsayan daha geniş bir çerçeve sunar. Bu yönüyle verinti, klasik loanword anlayışından ayrılmaktadır.

Verinti teriminin uluslararası literatürde doğrudan temsil edilmemesi, kavramın bilimsel geçerliliğini zayıflatmaktan ziyade, Türkoloji merkezli bir kavramsallaştırma olarak değerlendirilmesini gerektirir. Nitekim dünya dilbiliminde birçok yerel terim, belirli bir dil ailesi ya da araştırma geleneği içerisinde geliştirilmiş ve daha sonra kuramsal tartışmalara katkı sağlamıştır. Bu bağlamda verinti, Türkçenin tarihsel ve eşzamanlı dil ilişkilerini açıklamak üzere önerilmiş, özellikle ara diller ve dolaylı aktarım süreçlerini görünür kılan işlevsel bir terim olarak değerlendirilebilir.

BÖLÜM III

YÖNTEM VE ÖRNEKLEM

3.1. Yöntem

Bu çalışmada, nitel araştırma yöntemine dayalı betimleyici bir çözümleme benimsenmiştir. Araştırmanın temel verilerini Günay Karaağaç'ın *Türkçe Verintiler Sözlüğü* (2008) adlı eseri oluşturmaktadır. Sözlükte yer alan bütün maddebaşı sözcükler sözlükbilimsel bir yaklaşımla incelenmiş; her bir sözcüğün kökeni esas alınarak sistemli bir sınıflandırmaya gidilmiştir.

Sözlükte yer alan sözcükler, kökenbilgisi açısından iki ana grupta değerlendirilmiştir. Türkçe kökenli olup başka dillere geçtiği anlaşılan sözcükler "doğrudan verinti", Türkçe kökenli olmayan ve başka dillerden Türkçeye geçmiş olan sözcükler ise "dolaylı verinti" olarak sınıflandırılmıştır. Bu ayrım yapılırken yalnızca sözlük içindeki açıklamalara bağlı kalınmamış, köken tespitlerinde *Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük* (TDK, çevrim içi), *Nişanyan Sözlük* (çevrim içi), Clauson'un *An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish* adlı çalışması *(1972),* Doerfer'in Türk dilleri ile Moğolca arasındaki ilişkileri ayrıntılı biçimde ele alan çok ciltli araştırması (1963–1975) ve Tietze'nin *Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugatı (2002–2019)* gibi etimolojik başvuru kaynaklarından da yararlanılmıştır. Böylece sözlükteki bilgilerin güvenilirliği denetlenmiş, kimi sözcüklerin sınıflandırması güncel kökenbilgisi verileri ışığında yeniden ele alınmıştır.

Verinin analizi sırasında, Karaağaç'ın yaklaşımından farklı olarak birkaç ekleme yapılmıştır. İlk olarak, *Türkçe Verintiler Sözlüğü*'nün Türkçenin temas ettiği dillerle ilgili bilgilerin verildiği giriş bölümünde adları geçmeyen veya özetle geçen diller de kökenbilgisel bulgular sonucunda tespit edilmiş ve bu diller için ayrı başlıklar açılarak incelemeye dâhil edilmiştir (Almanca, İngilizce, Fransızca gibi.). İkinci olarak, Karaağaç'ın sözlükteki tüm sözcükleri Türkçe kabul etmesi nedeniyle, köken bilgisi ile geçtiği diller kaydı arasında büyük ölçüde ikililik / çelişki söz konusu olmuştur. Bu çalışmada ise, kökenbilgisi konusunda Türkoloji dünyasında en çok kabul gören kaynaklarla tespit edilmiş; fakat sözlüğün orijinal sistematiğini korumak amacıyla "geçtiği diller" kısmına doğrudan müdahale edilmemiştir. Böylece hem sözlüğün kendi düzeni bozulmamış hem de daha güvenilir bir kökenbilgisel değerlendirme yapılabilmiştir. Ancak G. Karaağaç'ın hükmen Türkçe kabul ettiği, öte yandan

kaynaklarda kökeni hakkında daha farklı bilgilerin yer aldığı bilindik sözcüklerle (*ağa, amca, deve* gibi) ilgili olarak, bu sözcüklerin geçtikleri ilk yerde dipnot açıklamaları yapılmasıyla yetinilmiştir. Bu noktada, Karaağaç'ın *Türkçe Verintiler Sözlüğü*'nde giriş bölümünde hakkında bilgi vermediği, ayrı bir başlıkla değerlendirmediği diller içinde en dikkat çekici dillerden birinin Moğolca olduğu belirtilmelidir. Başka bir deyişle, Moğolca–Türkçe ilişkilerinin sınıflandırmada bağımsız bir temas alanı olarak yer almaması, çalışmanın en büyük handikaplarından biridir. Oysa Türk dili tarihinin pek çok döneminde Türkçenin Moğolca ile yoğun biçimde temas ettiği, ortak kökenli veya temas yoluyla şekillenmiş bir söz varlığı alanının bulunduğu bilinmektedir. Sözlükte bu ilişkinin ayrı bir başlıkla ele alınmaması, verinti araştırmaları açısından önemli bir eksikliğe işaret etmektedir. Bu çalışma, bu eksikliği göz önünde bulundurarak, Moğolca kaynaklı birimlerin yöntemsel değerlendirmede dikkate alınması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Söz varlığının köken incelemesi sırasında ortaya çıkan sorunları daha sağlıklı değerlendirebilmek amacıyla yansımalı sözcükler, ünlemler ve kökeni tartışmalı olan sözcükler için ayrı bir başlık açılması uygun görülmüştür. Etimolojik sınıflandırmalarda bu tür bir ayrım, hem yöntemsel tutarlılığı sağlamakta hem de verilerin daha doğru yorumlanmasına imkân tanımaktadır.

Yansımalı sözcükler, doğada var olan seslerin insan dili aracılığıyla taklit edilmesiyle ortaya çıkan yapılardır. Bu sözcükler genellikle dilbilimciler tarafından herhangi bir dile özgü tarihsel bir kökene dayandırılmamakta; aksine insanın işitsel algısına bağlı olarak farklı dillerde benzer biçimlerde ortaya çıkabilen evrensel unsurlar olarak değerlendirilmektedir. Bu nedenle yansımalı sözcüklerin belirli bir kaynak dile bağlanması bilimsel açıdan tartışmalıdır. Bu bakımdan, etimolojik sözlüklerde bu tür sözcüklerin kökeninin belirsiz olarak değerlendirilmesi ya da köken başlığı altında ele alınmamasının, dilbilimsel yöntem açısından daha doğru bir yaklaşım olduğu düşünülmüştür.

Ünlemler de benzer şekilde, çoğu zaman anlık duyguları, tepkileri ve seslenmeleri yansıtan yapılardır. Dilin sistematik kelime üretme süreçlerinden büyük ölçüde bağımsız olan bu birimler, tarihsel köken araştırmalarına elverişli değildir. Ünlemlerin biçim ve kullanımları diller arasında benzerlik gösterebilse de bu durum, doğrudan bir ödünçleme ilişkisini değil, insanın ortak duygusal ve tepkisel ifade biçimlerini yansıtmaktadır (konuyla ilgili daha ayrıntılı bilgi için bk. Yüceol Özezen, 2024).

Kökeni belirsiz olan sözcükler ise, tarihsel belgelerde yeterli veri bulunmaması, farklı dillerde benzer biçimlerin yer alması veya ses değişimlerinin açık biçimde

izlenememesi nedeniyle kesin bir etimolojik sınıflandırmaya tabi tutulamayan kelimelerdir. Bu tür sözcüklerin herhangi bir dile kesin olarak mal edilmesi, yöntemsel açıdan yanıltıcı sonuçlara yol açabileceğinden, ayrı bir değerlendirme kategorisi altında ele alınmaları gerekmektedir.

Bu bağlamda, tez kapsamında yansımalı sözcüklerin ve ünlemlerin evrensel nitelikte kabul edilmesi; kökeni belirsiz sözcüklerin ise temkinli bir yaklaşımla sınıflandırılması, çalışmanın bilimsel geçerliliğini ve yöntemsel tutarlılığını güçlendiren temel unsurlar arasında yer almaktadır.

Veriler, her madde başının köken ve geçtiği diller bakımından sistematik olarak taranmasıyla toplanmıştır. İnceleme sürecinde her sözcük, sözlükteki açıklamaları temel alınarak kaydedilmiş; ardından etimolojik kaynaklarla karşılaştırılarak kökenbilgisi doğrulanmıştır. Elde edilen veriler, Türkçenin kaynak dil olarak doğrudan verdiği birimler ile, kökeni Türkçe olmamakla birlikte Türkçe aracılığıyla başka dillere aktarılan ve bu yönüyle Türkçenin köprü dil işlevi üstlendiği birimler şeklinde sınıflandırılmıştır. Böylece hem sözlüğün orijinal yapısı korunmuş hem de güncel kökenbilgisel veriler ışığında daha kapsayıcı bir tablo ortaya konmuştur.

Bu araştırmada amaç, nicel verilerden çok nitel bir çözümleme yoluyla Türkçenin dil ilişkilerini görünür kılmaktır. Sözcüklerin etimolojik açıdan sınıflandırılması, yalnızca kökenbilgisine ulaşmayı değil, aynı zamanda Türkçenin tarih boyunca farklı dillerle kurduğu etkileşim biçimlerini ortaya çıkarmayı hedeflemektedir. Dolayısıyla etimoloji, bu çalışmada başlı başına bir amaç değil, Türkçenin başka dillerle kurduğu ilişkileri çözümlemede kullanılan işlevsel bir araç olarak değerlendirilmiştir.

Sözcüklerin yer aldığı listeler, her dilde tespit edilen verinti sayılarının yoğunluğuna göre sıralanmış; böylece diller arasındaki verinti dağılımı sıklık temelinde görünür hâle getirilmiştir.

Verinin analizini güçleştiren konulardan biri, birleşik sözcüklerdir. Özellikle, bir değişkeni Türkçe diğer değişkeni ise başka bir dilden olan birleşik sözcüklerin, nasıl analiz edileceği, nerede nasıl konumlandırılacağı çalışmada büyük güçlük yaratmıştır. Bu güçlük, birleşik sözcüklerin ilk değişkenlerinin köken dilini esas almak biçiminde aşılmaya çalışılmıştır. Örneğin Türkçe + Arapça yapısındaki *gece safası, gece* değişkeni odağında Türkçenin doğrudan verintisi olarak değerlendirilmiştir.

3.2. Araştırma Evreni ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini, Türkçenin söz varlığını ve diğer dillerle kurduğu etkileşimleri belgeleyen sözlük ve etimoloji temelli kaynaklar oluşturmaktadır. Ancak çalışmanın temel sınırlılığı, Günay Karaağaç'ın *Türkçe Verintiler Sözlüğü* (2008) adlı eserindeki madde başı sözcüklerle sınırlandırılmıştır. Dolayısıyla araştırma evreni geniş kapsamlı bir dil ilişkileri veri tabanını işaret etse de örneklem bu sözlükteki 4200 civarındaki madde başından oluşmaktadır.

Örneklem, sözlükte yer alan bütün madde başlarının kapsanması yoluyla tam sayım örneklemi yöntemiyle oluşturulmuştur. Her bir sözcük, dil bilgisel nitelikleri, etimolojisi ve sözlük içindeki açıklamaları temel alınarak incelenmiştir. Ardından bu sözcükler, dış kaynaklarla karşılaştırmalı biçimde değerlendirilmiş; Türkçe kökenli olanlar "doğrudan verinti", Türkçe dışı kökenli olanlar ise "dolaylı verinti" olarak iki ana kategoriye ayrılmıştır. Bu yönüyle örneklem, sadece Karaağaç'ın değerlendirmeleriyle değil, alan yazındaki diğer bilimsel kaynaklarla desteklenmiş bir denetim süzgecinden geçirilerek şekillendirilmiştir.

BÖLÜM IV

İNCELEME VE BULGULAR

4.1. Doğrudan Verintiler

4.1.1. Bulgarcada Türkçe Doğrudan Verintiler

Bulgarcada tespit edilen 1326 doğrudan verinti, Türkçenin Balkan coğrafyasında çok güçlü ve yaygın bir verici dil işlevine sahip olduğunu göstermektedir. Bu sayı, yalnızca sözcük aktarımının niceliğini değil, iki toplum arasındaki tarihsel temasın sürekliliğini ve derinliğini de ortaya koymaktadır. Bulgarcadaki Türkçe unsurların çeşitliliği, özellikle maddi kültür, gündelik yaşam, idari yapı ve askeri terminoloji alanlarında yoğunlaşarak Türkçenin bölgedeki belirleyici rolünü göstermektedir:

abdıragan
abla
acı
acı-
acıt-
aç
aç-
açık
açıkgöz
ada
ada-
adaş
adım
ağalık
ağıl
ağır
ağırlık
ağırşak
ağız
ağız otu
ak
ak yel
akar
akçe
akın
akıncı
akıntı
akıtma
aktarma
al
al-
ala
alabaş
alaca
alaca at
alacak
alamançı
alçak
alçı
alda-
aldır-
alev
alıcı
alık
alış-
alışveriş
allak bullak
alt
altı
altın
am
amca[1]
an-
añ
ana
ancak
andız
angut
anız
anla-
anlat-
ansız
ar-
ara
ara-
aralaş
aralat-
aralık
arpa
arış
arıt-
ark
arka
arkadaş
arkalı
arkalık
armayan
arpacık
art-
artık
arvışçı
asma
aşağı
aşçı
aşı
aşık
aşıla-
aşın-
aşır-
at
at-
ata
atik
atmaca
av
avcı
ay
ay baba
ayak
ayak teri
ayaz
aydın
aygır
aygıt

[1] amca sözcüğünün Arapça olduğuna dair görüşler vardır *'amca* (عمجه). Her ne kadar Türkçe kabul etmiş olsak da sözcüğün kökeni hakkındaki tartışmalar mevcuttur.

aykırı
aylak
aylık
ayran
ayrı
ayrık
az
az-
azgın
azı
azmak
baba
babacan
babayiğit
bağ
bağdaş
bağır
bağır-
bağırsak
bağlama
bak-
bakır
baklan
baklava
bakraç
bal
bal kabağı
bala
balçak
balçık
baldır
baldıran
baldız
balık
balkan
ballıca
balsıra
balta
baltacı
ban
barak
bardacık
bardak
barış-
bas-
basamak
baskak
baskı
baskın
basma
bastı
baş
baş
başak
başar-
başıbozuk
başka
başla-
başlık
başmak
baştan
bat-
batak
batakçı
batan
batar
batı
batık
batır-
batman
bay
bayağı
baygın
baykuş
baytal ,
bazlama
be
bebek
becer-
beğen-
bekçi
bekle-
bektaş
bel
belge
belleme
belli
ben
bengü
benimse-
beniz
benze-
beri
besle-
besleme
beş
beşe
beşik
bey
bez-
bıçak
bıçkı
bık-
bıldır
bırak-
bıyık
biç-
biçim
biçme
bildik
bile
bileği taşı
bilek
bilezik
bilgi
bili-bili
bin
bin-
binbaşı
bindirme
binek
binici
biniş
bir
bit
bit-
bit pazarı
biteviye, bitevi
biz (I)
biz (II)
boğ-
boğa
boğaz
boğmaca
bohça
bok
bokla-
bokluk
bol
bollan-
boncuk
borazan
boru
boruk
boş
boşan-
boşboğaz
boşlaf
boy
boya
boya-
boyun bağı
boyunduruk
boz
boz-
boz doğan
bozgun
bozuk
bozuş-
bozyörük
böbrek
böğelek
böğrülce
bölme
bölük
bön
börek
böyle
bu
bucak
budak
buğday
bukağı
bula
bula-
bulamaç
bulaş-
bulaşık
bulgar
bulgur
bulut
buna-
bunak
burcu
burçak
burgu
burma
burun
burun otu
but
buyrukçu
buyur-
buz
bük
bükme
bürümcük
bütün
büyü-
büzük
cangaza
cici
çaba
çagalak
çağır-
çağla-
çak-
çakan
çakı
çakıl
çakır
çakırkeyif
çakmak
çal-
çalgı
çalgıcı
çalı
çalık
çalış-
çalışkan
çalma
çapçak
çapkın
çapraşık
çarık
çarla-
çarp-
çaşıt
çat
çat-
çatak
çatal
çatı
çatla-
çatma
çavuş
çavuş üzümü
çayır
çeber
çek-
çeki

çekici
çekim
çekme
çekmece
çel-
çelebi
çelek
çelek
çelik
çene
çeri
çeribaşı
çevir-
çevirme
çevre
çıga
çığırtkan
çık-
çıkıçı
çıkma
çıkmaz
çıkrık
çıldır-
çıngırak
çıplak
çırpı
çıtak
çibinlik
çiçek
çigit
çilenti
çimen
çintiyan
çit
çitlembik
çivi
çivit
çiz-
çizgi
çizme
çogun
çok
çolak
çomak
çotuk
çöğen
çömlek
çöz
çubuk
çukur
çullama
çürük dadan-
dağ
dağarcık
dağınık
dağlı
daha
dal
dal-
dalağan
dalak
dalamak
dalaş-
daldırma
dalga
dalgıç
dalkavuk
dam
damak
damar
damga
damla
danış-
dar
dargın
darı
darıca
davar
davran-
dayak
dayama
dayan-
dayat-
dayı
daylak
dazlak
de-
değ-
değer
değil
değirmen
değirmi
değme
deli
delice
delikanlı
demir
dene-
deniz
denk
depreş-
deri
dernek
devşirme
dışarı, dışarısı
dibek
dik
dik-
dikiş
dikme
dil
dilenci
dilim
dilme
dinç
dinlen-
dip
dipçik
direk
dirlik
diş
dişbudak
dişindirik
diz
dizge
dizgin
dizi
dizme
doğan
doğrama
doğramacılık
doğru
doğu
doğur
doksan
dokuma
dokun-
dokuz
dolak
dolama
dolan-
dolandır-
dolandırıcı
dolma
dolu
domuz
don
donanma
donat-
dondurma
donuk
doru
doy-
dökme
döl
dönme
dönüm
dört
döş
döşe-
döşek
döşeme
duman
dur-
durak
durgun
dut
duvak
düdük
düğme
dünür
dürü
düş-
düşkün
düşün-
düz
düz-
düzen
düzgün
düzme
düztaban
edin-
eğe
eğil-
eğir-
eğlen-
eğlence
eğri
ek
ekin
ekle-
ekleme
ekmek
ekser
eksik
eksil-
ekşi
ekşimik
el
el
el palası
el taşı
elek
elma
elmacık
elverişli
emzik
eñ
engin
enik
ense
enteşe
epey
ergen
erik
erkeç
eski
eş
eş-
eşek
eşkin
ettir-
ev sahibi
evet
eyer
ez-
ezik
gebe
geber-
gebeş
gece kuşu
gece yarısı
gecelik
geç
geç-
geçin-
geçit
gedik
gel-
gelberi

gelin
gelincik
gelir
geliş-
gemi
gemici
geñ
genç
geniş
ger-
gerek
geri
getir-
gevrek
gevşe-
gevşek
gez
gez-
gezgin
gezinti
gezme
gıcık
gırtlak
gibi
gidik
gidiş
gir-
git-
gizli
göbek
göbek taşı
göbelek
göcen
göç
göğüs
gök
göl
gölge
gömlek
gön
gönül
gör-
göster-
göt
götürme
götürü
gövde
göz
göz bağcılık
göz göre
gözleme
gözlük
güç
güdük
güdül
gülüş
gümüş
gün
gündelik
güney
gür
güreş
güt-
güveç
güven
güven-
güvercin
güveyi
güvez
güz
güzel
han
hanım
hanımeli
hani
ılgın
ılıca
ılık
ırak
ısın-
ıslat-
ıssız
ışık
ışıl ışıl
ışın
ışkı
iç
iç donu
iç oğlanı
içki
içlik
iğ
iğdiş
iğne
iki
ikindi
il-
ileri
ilik
ilişik
ilk
ilmek
im
imren-
ince
inci
inci-
ingin
ip
is
istek
isot
iş
işçi
işle-
işleme
işlet-
işlik
iyi
iz
izle-
kaba
kabadayı
kabak
kabalak
kabar-
kabara
kabarcık
kabraç
kabran
kaç
kaç-
kaçak
kaçamak
kaçık
kaçır-
kaçırma
kaçkın
kadaş
kağan
kaldır-
kalpak
kamçı
kandır-
kap
kapa-
kapak
kapama
kapan (II)
kapatma
kapı
kapıcı
kaplama
kara
karaağaç
karabatak
karacak
karagöz
karakulak
karakuş (I)
kardeş
karış-
karsak
karşı (I)
kaşağı
kaşık
kat
katır
katmer
kavak
kavuk
kavun
kavur-
kavurma
kayık
kayın (II)
kayış
kaymak
kazak (I)
kazan (I)
kazık
kazma
keçe
keçi
kepenk
kesim
keski
keskin
kesme
kılavuz
kılıç
kımız
kır (I)
kırbaç
kırkayak
kıskaç
kış-
kışla
kıyma
kızartma
kızılbaş
kızılcık
kızıl kurt
kim
koca
koğuş
kol
kolan (I)
kolay
kolcu
koltuk
konak (I)
konuk
kopuz
koru
koş (I)
köprü
köstek
kuğu
kul
kula
kum
kunduz
kurbağa
kurban (I)
kursak
kurumsak
kus-
kuş
kuşak
kuşkonmaz
kuyumcu
kuzu
küçük
külbastı
kürek
kürk
lök
mag
malak

mankafa
mezgeldek
mindek
moymul
ne
nerede
neyse
o
ocak
oda
odalık
odun
oduncu
oğlan
oğul
oğul otu
ok
oklava
oku-
ol-
oluk
omurga
omuz
on
onbaşı
ondalık
ondan
ordu
orman
orta
ortak
ortalık
ot
otağ
otlak
otluk
otur-
oturak
otuz
ova
ovmaç
oygu
oyna-
oynak
oynat-
oyuk
oyun
ödünç
öfke
öğle
öküz
ölçek
ölçü
ölüm
ördek
örme
örnek
öteberi
öveç
öyle

özek
özen-
parmak
parmaklık
pastırma
paşa
paşalık
pek
pekâlâ
peki
peltek
pınar
pişi
pişir-
pişkin
pus
pusu
pürçek
saban
sac
sacayağı ,sacayak
saç
saçak
saçkıran
saçma
sağ
sağ-
sağlam
sağrı
sakandırık
sakın-
sakız
sakız kabağı
sal (I)
sal-
salgın
salkım
salla-
salma
saman
san (I)
sancak
sansar
sap
sap-
sapa
sapla-
saplama
saplık
sar-
sargı
sarı
sarık (I)
sarılık
sarısabır
sarma (I)
sarma (II)
sarmaşık
sarp
sarsak

sat-
sataş-
satılık
savak
savaş-
say-
saygı
saygın
sayı
saz (I)
sazan
seğir-
sekiz
seksen
semizotu
sendele-
sepken
sergi
serp-
ses
seyrek
sez-
sıçan otu
sıçtır-
sığ
sığır
sık-
sıkı
sıkıl-
sıkıntı
sındır-
sıngın
sıra
sırçan
sırık
sırt
sırtlan
sıva
sız-
sızı
sidik zoru
sik
sil-
silgi
silik
silme
sinir
sivri
soğan
soğuk
solak
solucan
soluk
som
son
sonra
sorguç
soy
soy-
soygun

söğüş
söğüt
sök-
söve
söyle-
söz
su
subaşı
sulu
sundurma
suvat
süngü
sür-
sürek
sürgü
sürgün
sürme
sürtük
sürü
süt
sütçü
sütlü
süz-
süzme
şaş-
şaşı
şaşır-
şaşırma
şaşkın
şıvgın
şimdi
şiş
şiş-
şişek
şiş kebabı
şişko
şişman
şöyle böyle
şurada burada
taban
tabanca
tabun
takı
takım
talan
tanrı
tapu
tarak (I)
tarama
tarbagan
tarkan
tartı
taş (I)
taş-
taşak
taş kömürü
tat (I)
tatar
tavşan
tay (II)

tebengi
tegir-
tek
teke
teker
tekme
ten
tep-
tepe
tepegöz
tepelik
ter
terki
terleme
terlik
ters
teyze
tırmık
tırnak
titre-
tok
toka
tokmak
tokmar
tombalak
tomruk
top
topaç
topak
topal
toparlak
toplu iğne
toprak
toptan
topuk
topuz
tor (I)
torlak
torluk
toy (II)
toz (I)
tozluk
törpü
tuğ
tuğra
tunç
turna
tut-
tutarık
tutkal
tutmaç
tuttur-
tutuk
tutul-
tutun
tutuş-
tuzak
tuzla
tuzluk
tür
türe-
türkü
türlü
tüt-
tütün
tüy
ucuz
uç
uçkur
uçurtma
uçurum
ufak
uğra-
uğraş-
uğur
ula-
ulak
ulama
ulaş-
ulaşık
ulu
ulus
um-
umut
un
urgan
us
usan-
utanmaz
uy-
uydur-
uydurma
uygun
uyku
uykuluk
uzlaş-
uzun
üç
ülker
üst
üstün
üşen-
ütü
üzengi
üzül-
üzüm
var
var-
varlıklı
ver-
veresiye
vergi
vur-
yaba
yağ
yağlık
yağmur
yağmurluk
yaka
yakı
yakın
yakış-
yakışık
yakma
yalak
yalama
yalan
yalap
yaldız
yalım
yalın
yama
yamaç
yamak
yaman
yan (I)
yanaş-
yangın
yanık
yankesici
YANLIŞ
yapı
yapıncak (I)
yapışkan
yapma
yaprak
yaptır-
yar
yara
yara-
yaralı
yaramaz
yarat-
yardım
yarı (II)
yarıcı
yarık
yarım
yarlık
yarma
yasak
yasavul
yastıgaç
yastık
yaş (I)
yaş (II)
yaşasın
yaşmak
yatak
yatalak
yatık
yatır-
yatış-
yatsı
yavaş
yavru
yavuklu
yay
yay-
yaya
yayık (I)
yayla
yaz
yaz- (II)
yazı (I)
yazık
yazlık
yazma
yedek
yedi
yedir-
yel
yelek
yelken
yel otu
yelpaze
yem
yemek
yemiş
yen-
yenge
yengeç
yeni
yeni bahar
yeniçeri
yer
yer elması
yerleş-
yerli
yetiş-
yığın
yık-
yılan
yıldırım
yıldız
yılma
yıpra-
yırtmaç
yiğit
yirmilik
yiv
yiyici
yoğurt
yok
yokla-
yoklama
yoksa
yokuş
yol
yol-
yoldaş
yonca
yordam
yorga
yorgan
yorgun
yosun (II)
yoz
yöre
yufka

yukarı
yular
yumak
yumran
yumru
yumruk
yurt
yut-
yuva
yuvarlak
yügrük
yük
yüklük
yürek
yürekli
yürü-
yürük
yürüyüş
yüz (I)
yüzbaşı
yüzlük
zıpkın

4.1.2. Ermenicede Türkçe Doğrudan Verintiler

Ermenicede tespit edilen 1140 doğrudan verinti, Türkçenin Ermenice üzerindeki tarihsel ve kültürel etkisinin oldukça güçlü ve yaygın bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir. Bu yoğunluk, iki toplumun çok uzun bir dönem boyunca aynı coğrafyayı paylaşmasına bağlı olarak özellikle maddi kültür, zanaat terminolojisi, toplumsal yaşam, unvanlar ve idari yapı gibi alanlarda belirginleşmektedir. Ermenicedeki Türkçe verintilerin çeşitliliği, temasın yüzeysel değil, derin ve çok yönlü bir karakter taşıdığını kanıtlamakta; Türkçenin Ermenice için hem verici hem de dönüştürücü bir dil işlevi gördüğünü göstermektedir:

abla
abur cubur
acı
acı ağaç
aç
açık
ada
ada çayı
adaş
adım
ağ
ağaç
ağıl
ak
akar
akbaba
akçe
akıntı
al
alaca
alacak
alçı
aldır-
alev
alıkoy-
alımlı
alın-
alış-
alışveriş
allak bullak
alt
amca
ana
ancak
anla-
ansız
apar topar
ara
ara-
ara sıra
aralat-
aralık
arı
ark
arka
arkadaş
arkalık
arkurı
arpa
arpacık
artık
artmak
askı
asma
aşçı
aşhane
aşı
aşık
aşıla-
aşın-
aşır-
ata
atabek
atak
atik
atmaca
av
avcı
avla-
avuç
avun-
avut-
ay
ayak
ayaktakımı
ayart-
ayaz
aygır
ayı
ayık
ayıl-
ayır-
aylık
ayran
ayrıl-
az-
azgın
azman
baba
bağdaş
bağır
bağırsak
bak-
bakır
baklava
bakraç
bal
bala
balçık
baldır
baldıran
baldız
balık
balta
baltacı
barak
bardak
barın-
barış-
basamak
baskı
baskın
basma
bastı
bastır-
baş
başak
başıbozuk
başka
başla-
başlangıç
başlık
bat-
batak
batakçı
bayağı
baykuş
bebek
becer-
bekçi
bekle-
bel soğukluğu
belle-
belli
ben
benek

beniz
benze-
beri
besle-
beşik
bey
beyin
bez-
bıcılgan
bıçak
bıçkı
bık-
bıldırcın
bırak-
bıyık
biç-
biçim
bil-
bildik
bile
bile-
bileği taşı
bilek
bilezik
bilmece
bin
bin-
binbaşı
bir
birleş-
bit-
biteviye, bitevi
bitiş-
biz
boğa
boğaz
bohça
bol
boncuk
borazan
boru
boş
boşat-
boy
boya
boya-
boyala-
boyama
boyla-
boynuz
boyunduruk
boz
bozar-
böbrek
böcek
böğrülce
böl-
bölme
bölük
börek
böyle
bucak
buçuk
budak
bula-
bulgur
bulut
buna-
bur-
burçak
burgu
burma
burun
burun otu
but
buyrukçu
buyur-
buz
bük-
bürümcük
bütün
büyük
büz-
cay-
cici
çabala-
çağ
çağıl
çak-
çakan
çakı
çakıl
çakır
çakmak
çal-
çalgı
çalı
çalık
çalım
çalka-
çalma
çana
çapak
çapkın
çaput
çarık
çarp-
çarpık
çarpıntı
çaşıt
çat-
çatal
çatallan-
çatı
çatık
çatla-
çatlak
çavuş
çayır
çayır kuşu
çaylak
çeki
çekin-
çekirge
çekmece
çektirme
çel-
çelme
çene
çetin
çevir-
çevre
çıban
çığırtma
çık-
çıkın
çıkmaz
çıkrık
çıldır-
çıngırak
çıplak
çırp-
çırpı
çıtak
çiçek
çiğ
çiğ
çil
çilek
çimen
çit
çitile-
çitlembik
çivi
çivit
çiz-
çizgi
çizme
çok
çokur
çolak
çomar
çöğen
çök-
çömlek
çörek
çubuk
çukur
çürü-
çürük
dadan-
dağarcık
dağınık
dağıt-
daha
dal
dal-
dala
dalak
dalaş-
dalga
dalgıç
dalgın
dalkavuk
damak
damar
damga
damızlık
damla
danış-
dar
darı
davran-
dayak
dayan-
dayat-
dayı
dazlak
de-
değ-
değer
değin
değirmen
değirmi
değiş-
değme
deli
delikanlı
demin
demir
dene-
denk
deri
devir-
dibek
dik
dil
dilenci
dilim
dinç
dinle-
dip
dipçik
direk
diri
diril-
dirlik
dirsek
diş
dişbudak
dişi
diz
diz-
dizgin
dizi
doğrama
doğramacılık
doğru
doğuş
doksan

dokuma
dolama
dolandır-
dolandırıcı
dolaş-
dolgun
dolma
dolu
don
don
donanma
donat-
dondurma
donuk
dökme
döküm
dönüm
dört
döş
döşe-
döşek
döşeme
duman
dur-
durgun
durul-
duygu
düdük
düğüm
dürt-
düşün-
düz
düz-
düzen
düzgün
ebegümeci
eğe
eğil-
eğlen-
eğlence
eğri
ek
ekin
ekleme
ekmek
ekmek kadayıfı
ekser
ekşi
el
ela
elek
elle-
elleme
emektar
emzik
eñ
engin
ense
erik
erkek
erteki
es-
esirge-
eski
esne-
eş
eşek
eşik
eşkin
et-
etek
eyer
eyle-
ez-
gece kuşu
gece safası
gecelik
geçin-
geçit
geğir-
gelberi
gelincik
gelir
gelişigüzel
gemi
gemici
genç
gene
ger-
gergi
gevrek
geyik
gez-
gezinti
gırtlak
girgin
göbek
göbek taşı
göç
göğüs
göl
gölge
gönderi
gönül
göre
göster-
gösteriş
götürü
gövde
göz bağcılık
göz göre
göz taşı
gözet-
gözlük
gücen-
güç
gündelik
güreş
güve
güveç
güven-
güvercin
hanım
hödük
ılık
ısırgan
ışık
ışıl ışıl
ibik
iç
iç donu
iç yağı
içki
iğdiş
iğne
iken
iki
ikindi
ikiz
il-
ile
ilik
ilinti
ilişik
ilmek
imren-
in
inci
inci-
iniş
inme
ip
ipek
irin
is
istek
işçi
işleme
iyi
iz
kaba
kabadayı
kabak
kabar-
kabara
kabuk
kaçak
kaçan
kak
kalaç
kalın (I)
kalpak
kamaş-
kamçı
kamış
kan-
kanat
kap
kap-
kapa-
kapak
kapama
kapan (I)
kapı
kapla
kaplama
kara
karabatak
karagöz
karakuş (I)
karartı
kara sevda
kara yel
karga
karın ağrısı
karınca
karış
karışık
karşı (I)
kartal
kartopu
kas
kas-
kaşağı
kaşın-
kat
katı
katık
katılış
katır
katlama
katmer
kavak
kavuk
kavun
kavur-
kavurma
kay-
kaya
kaydırak
kayık
kayış
kaymak
kayna-
kaynata
kaz
kazan (I)
kazan-
kazanç
kazık
kazma
keçe
keçi
keçiboynuzu
keklik
kelebek
keleçü
kepek
kepenek
kepenk

kerte
kertenkeler
kertik
keser
keskin
kıl
kılavuz
kılıç
kılık
kımız
kın
kına-
kır (I)
kır (II)
kır-
kırağı
kırbaç
kırıkçı
kırk-
kırkayak
kırlangıç
kırma
kırp-
kıskaç
kıskan-
kıskanç
kıskıvrak
kısrak
kışla
kışlık
kıvılcım
kıy-
kıyak
kıyı
kıyma
kız
kız-
kızamık
kızar-
kızartma
kızıl
kızılcık
kiriş
kirpi
kirpik
koca
kocaman
koç
koğuş
kokoz
kol
kolan (I)
kolay
kolaylat-
kolcu
kolçak
kolla-
kolmaş
koltuk
kon-
konak (I)
kongrak
konuş-
korkuluk
korucu
koş (II)
koş-
kova
kovala-
kovuk
koyun (II)
kök (I)
kömür
köprü
köpük
köpür-
körpe
köstek
kötürüm
köz
kuduz
kul
kulaç
kulak
kullan-
kum
kumral
kur-
kurbağa
kursak
kurt (I)
kurum (I)
kurut
kuş
kuşat-
kuşku
kuyruk
kuyumcu
kuzgun
kuzu
küf
külbastı
kürek
kürk
kütük
macar
mankafa
nasıl
nice
ocak
oda
odabaşı
odalık
oduncu
oğlan
ok
oklava
okşa-
ol-
oluk
omuz
onbaşı
ondalık
ordu
ordubozan
orman
orta
ortak
ortala-
ortalık
ortanca
otağ
otla-
otlak
oturak
ova
ovala-
oynak
oyun
öç
öd
öd ağacı
ödeş-
öğle
ökçe
öksüz
ölüm
önlük
ör-
ördek
örnek
örs
örümcek
öz
özen-
parmaklık
pas
paslan-
pastırma
paşa
pek
peltek
pire
pişkin
pus
sac
sacayağı ,sacayak
saçak
saçı
saçkıran
saçma
sağ
sağlam
sakal
sakın-
sakız
sakız kabağı
saksağan
sal (I)
sal-
salık ver-
salın-
salıncak
salkım
salla-
salma
saman
sancak
sancı
sansar
sap-
sapa
sapıt-
sapla-
sar-
sarar-
sarı
sarık (I)
sarılık
sarısabır
sark-
sarma (I)
sarmaşık
sarnıç
sarp
sars-
sarsak
sataş-
satıcı
savak
savaş-
say-
sayagı
saygı
sayı
saz (I)
seç-
seksen
semiz
semizotu
ser-
serçe
sergi
serp-
serpinti
sevinç
seyrek
sez-
sezinti
sıçan otu
sığ
sığ-
sığır
sığırdili
sık-
sıkı
sıkıl-
sıkıntı
sıkış-
sıra

sırça
sırık
sırım
sırtlan
sıtma
sıva
sıva-
sıvış-
sıyır-
sıyrık
sız-
sızı
sızıntı
sızla-
sidik zoru
sik
silik
silkme
silme
sin-
sineklik
sinir
sivilce
sivri
sivri sıçan
sivrisinek
soğan
sokul-
sol
sol-
solak
solucan
soluk
son
sonbahar
sonra
soy
soy-
söğüş
söğüt
söz
sucu
sula-
sulak
sulu
su yolu
süngü
süprüntü
sürgü
sürgün
sürme
sürtük
sürü
sürücü
sürükle-
sürün-
süt
sütana
sütçü
sütlü
süz-
süzgeç
şaş-
şaşı
şaşkın
şimdi
şiş
şiş-
şişek
şişko
şişman
taban
tabanca
tak-
takıl-
takım
talan
tapu
tarkan
tart-
taş (I)
taş-
taşak
taşlık
tat (I)
tatar
tavşan
tavuk
tek
teke
teker
tekme
temin
temreyi
tepe
terki
terlik
ters
teyze
tık-
tıkaç
tıkız
tıknaz
tırmala-
tırnak
tilki
titiz
titre-
toka
tokmak
tokuş-
tombalak
top
topal
toparlak
topuk
topuz
tor (I)
torlak
toy (II)
toz (I)
tozluk
tuğra
tunç
tutam
tutarık
tutkal
tutmaç
tutuk
tuzak
tuzgu
tuzluk
tuz ruhu
tükenmez
türe-
türk
türlü
tüt-
tütsü
tütün
tüy
uçkur
uçurtma
uçurum
ufak
uğra-
uğraş-
uğur
um-
umut
usan-
uşak
uy-
uydur-
uydurma
uygun
uyuş-
uyuz
üç
ürk-
üstün
üşen-
ütü
üvez
üz-
üzüm
varlık
veresiye
vergi
yağ
yağır
yağlık
yağmurluk
yaka
yakala-
yakı
yakışık
yalak
yalap
yaldız
yalın
yalnız
yalvar-
yama
yamak
yan (I)
yanak
yanaş-
yanaşma
yanık
yankesici
yanlış
yap- (II)
yapı
yapıncak (I)
yapış-
yapışkan
yapma
yaprak
yar-
yara
yara-
yaramaz
yardım
yarık
yarış
yarlık
yarma
yasak
yaslan-
yassı
yaşasın
yaşmak
yatak
yatsı
yavan
yavaş
yavru
yay
yay-
yaya
yayın
yayla
yaymacı
yazı (I)
yazık
yazlık
yazma
yedek
yeğen
yel
yel değirmeni
yelek
yelken
yelpaze
yem
yemiş
yen-
yenge
yeni

yer
yer elması
yer sıçanı
yeter
yetmiş
yığ-
yığın
yılan
yılancık
yılankavi
yıldırım
yıldız
yıllık
yırtmaç
yirmilik
yoğurt
yoğurtçu
yok
yokla-
yoksa
yokuş
yol
yoldaş
yolsuz
yonca
yorgan
yorgancı
yosun (II)
yudum
yufka
yular
yumak
yumruk
yumurcak
yurt
yut-
yuvarla-
yuvarlak
yük
yüñ
yürek
yüz (II)
yüz-
yüzbaşı

4.1.3. Farsçada Türkçe Doğrudan Verintiler

Farsçada yer alan 1127 doğrudan verinti, Türkçe–Farsça temasının yalnızca tarihsel komşulukla sınırlı olmadığını, aynı zamanda yoğun kültürel ve siyasi etkileşimle şekillendiğini göstermektedir. Bu sözcükler çoğunlukla göçebe kültürü, askeri örgütlenme, sosyal unvanlar ve maddi kültür alanlarında yoğunlaşarak Türkçenin Orta Asya–İran temas sahalarındaki işlevsel etkisini ortaya koymaktadır:

abla
açа
açak
açar
açar
açık
açırık
açmaz
ada
adaş
adır
agıçı
agruk
agrukçı
ağaç
ağalık
ağı
ağıl
ağırlama
ağız
ağız
ak
ak-
ak sungur
akçe
akı
aksakal
aksum
akta
aktaçı
aktarma
al
al
ala
alabalık
alaca
alaçık
alamançı
alan
alaşa
albastı
alçı
alda-
alev
alıç
alın
alış-
alışveriş
alp
altı
altın
aluk
amca
amrag
añ
ana
ancak
angut
anık
ant
apa
ara
aralaş
aralık
argaç
argıt
arı
arı
arış
ark
arkagun
arkalık
arkış
arkut
arman
armayan
arpa
arvana
as
asav
asıg
aş
aşa-
aşağı
aşam
aşçı
aşı
aşık
aştak
at
ata
atala
atabek
atalık
atlıg
atlıg
avcı
avuç
ay
aya
ayak
ayakçı
ayaz
aygak
aygır
ayguçı
ayır-
aylak
aylık
ayran
ayrı
ayrık
azı
azık
baba
baga
bagurasun
bagurçın
bağ
bağır-
bağırsak
bağırtak
bağış
bağla-
bağlama
bağrı kara
baklan
baklava
bal
balak
baldıran
balga

balık
balık
balta
ban
barak
barça
bas-
basan
baskak
basma
bastuk
baş
başıbozuk
başla-
başlat-
başlık
başmak
başmakçı
batak
batman
bay
bayındır
baykuş
baytal ,
bebek
begüm
bektaş
bel
bel
belge
beltir
ben
ben
bengü
beşe
beşik
bey
beyin
bezek
bezgek
bıçak
bıkın
bıldırcın
bibi
bilezik
bilge
bilgi
bilik
bin
binbaşı
binek
binici
bir
bit
bitig
bitigçi
bogaz
bogul
boğ-
boğa
boğaz
boğmaca
boğum
bohça
bok
bol
boncuk
borçın
boru
bosaga
boş
boşkap
boy
boydak
boz
boz-
bozbaş
bozuk
böbrek
bögle-
böğür
böke
bölek
bölük
börek
börk
börü
bu
buçuk
buçul
budak
buğday
buğra
bukağı
buksum
bul-
bulak
bulak
bulamaç
bulan
bulaş-
bulgak
bulgar
bulgur
bulut
burçak
burgasun
burgu
burkan
burma
burun
burunduruk
burut
buyrukçu
buzluk
büğrü
bükme
bürküt
bütün
büyük
biz
carangar
çagalak
çağ
çağla-
çahruk
çak-
çak
çakalak
çakan
çakar
çakı
çakıldak
çakır
çakırım
çakmak
çal-
çalagay
çalgıcı
çalık
çalma
çalma
çana
çap-
çapak
çapar
çapkın
çapuk
çapul
çaput
çarık
çarkap
çatak
çatı
çatma
çav
çavuş
çay
çaylak
çek-
çek
çekirge
çekme
çekmen
çekük
çel-
çelebi
çelek
çelik
çene
çeper
çeri
çet
çevir-
çıban
çığırtkan
çık-
çıkrık
çıngırak
çibinlik
çiçek
çigil
çigit
çiğ
çil
çilek
çilemçi
çimen
çit
çitlembik
çizme
çogal
çogun
çoğ
çok
çolak
çomak
çopur
çora
çöğen
çöğür
çök-
çöm-
çömek
çörek
çubuk
çugul
çukur
çuñ
çupçurga
çük
çürük
dağ
dağarcık
dağıl-
dağınık
dal-
dala
dalaş
dalaş-
dam
damak
damga
danış-
dar
dayak
dayı
dazlak
de-
değ-
değiş-
deli
demir
demir ağacı
demir dırnak
denge
deniz
denk
deri
deşik

dışarı, dışarısı
dik
diken
dikme
dil
dil-
dilenci
dilim
dinç
dip
dipçik
direk
diril-
dirlik
dişleme
doğan
doğru
dokuz
dola-
dolma
dolu
domuz
don
doru
dönük
dört
döş
döşek
dul
duman
dut
düdük
düğme
düğüm
dürme
düş
düz
ebe
ebegümeci
eçige
edrim
egeçi
eğe
eğil-
eğir-
eke
ekek
ekmek
elek
elma
em
emçi
emektar
emzik
eñ
enik
er
erat
erdem
ergenek
erik
erk
ermek
erteki
esen
esirge-
eski
eşek
eşik
eteke
etik
ev oğlanı
eymen-
gakay
geçit
gedik
geğir-
gelen giden
gelin
gelmeç
gemi
gemici
gerek
geyik
gez
gezlik
gezme
giyim
göç
göç-
göçebe
göçürme
gök
göl
gölge
gömeç
gömlek
gömüllü
gön
görk
görünüş
göster-
göt
götürü
gövde
göze
gözgü
gözlük
güç
gümüş
gün
gür
güreş
güve
güveyi
güz
han
hanım
hani
hödük
ılgın
iç
iç oğlanı
iğdiş
ikindi
ikiz
il
ilhan
ilig
ilik
ilmek
ilteber
im
inak
inanç
inci
inek
ini
ipek
is
isot
işi
it
iye
iz
izci
kabuk
kaburçak
kaç
kaç-
kaçak
kadak
kadaş
kağan
kak
kakı-
kakma
kal-
kalan
kalın (II)
kalpak
kam
kamçı
kamış
kan
kanat
kancık
kandagay
kañlı
kap
kap-
kapa-
kapak
kapan (I)
kapan (II)
kapçal
kapçık
kapı
kapıcı
kaplama
kaplık
kaplumbağa
kar (2)
kara
karaağaç
karabatak
karaçı
karakan
karakçı
kara köl
karakulak
karakuş (I)
karaltı
karatvauk
kardeş
karga
kargı
karınca
karışık
karmak
karnıyarık
kars
karsak
kartal
kasnak
kaş (I)
kaşağı
kaşañ
kaşık
kaşka
kaşkaldak
kaşkaş
kat
katagan
katı
katık
katılış
katır
katlama
katma
kavak
kavun
kavur-
kavurma
kavurmaç
kavut
kaya
kayık
kayın (I)
kayın (II)
kayış
kaykaç
kayrak
kaz
kaz-
kazak (I)
kazan (I)
kazayağı
kazı
kazık

keçe
keklik
keklik otu
kelebek
keler
kemik
kempir
kendi
kendir
keneş-
kepek
kepenek
kepenk
keregü
kertenkeler
kesek
keser
kesim
kesken
keskin
kesme
kıl
kılavuz
kılçık
kılıç
kılık
kımız
kın
kır (I)
kır (II)
kır-
kırağı
kırguy
kırlangıç
kırma
kırnak
kısır
kısrak
kış-
kışla
kışla-
kıy-
kıyak
kıyma
kız
kızıl
kızılbaş
kızılca
kızıl kurt
kim
kip
kirpi
kiş
kişen
koç
koçak (I)
kol
kol-
kolan (I)
kolay
kolçak
kolmaş
kolt-
koltuk
kon
konak (I)
kongrak
konuk
konur
konuş-
kopuz
kor (I)
koru
koru-
koş (I)
koyu
koyun (II)
kozgal-
köçet
kök (I)
kökşin
kömeç
kömek
kömür
köndelen
könek
köp
köprü
köpük
körpe
kötel
kucak
kuduz
kuğu
kul
kula
kulaç
kulak
kulan
kulun
kum
kunduz
kur
kur-
kurak
kurbağa
kurban (I)
kurgan
kurt (I)
kuru
kurumsak
kurut
kus-
kusuk
kuş
kuşak
kuş dili
kuş üzümü
kut
kuymak
kuyruk
kuyu
kuzgun
kuzu
küçük
küg
kül
kün
küpe
kürk
kürküm
laçin
lök
mana (I)
manlay
o
oba
ocak
odun
odunluk
ogur
oğlan
oğul
ok
ol-
olpak
oluk
omurga
on
oñ
onbaşı
ordu
orman
orta
ortak
oru
orun
otağ
ot çigin
otur-
oturak
ovmaç
oynaş
öç
öfke
ögre
ögüz
öğ-
ökünç
öküz
ölçek
ölçü
öleñ
ölüm
ör-
ördek
örgeçigüt
örgin
örmek
örüklük
örümcek
ötegü
ötük
öyle
özek
pars
parsçı
paşa
paşalık
peltek
pürçek
saç
saçak
saçı
saçma
sagu
sagun
sağ
sağ-
sağdıç
sağın-
sağrı
sakın-
sakız
sal (I)
salkım
salla-
salma
saman
sanaç
sancak
sancı
sansar
sarı
sarık (I)
sarımsak
sarkıt
sarnıç
sav-
savcı
savur-
sayı
saz (I)
seçen
sek-
seki
sekiz
sekmen
semiz
sen
serçe
seyrek
sıçan
sığınak
sığırcık
sına-
sındı
sırık
sırım
sırıtkan

sıtma
siğil
sik
silik
sivri
soğan
sokma
soktu
solak
solucan
som
son
sorma
soru
soyurga-
söğüt
söz
su
subaşı
subay
suluk
sungur
süçi
süksük
süpür-
sürme
sürtme
sürü
sürücü
süt
sütçü
şallak
şiş
şişek
tabanca
talan
tanrı
tansuk
tap- (I)
tapış-
tapu
tar (III)
taraş
tarım
tarkan
tarmak
taş (I)
taş kömürü
tat (II)
tatar
tatu
tavşan
tavuk
tavuş
tay (II)
taygan
taylak
tek
teke
teker
tekin
tekme
ten
tenge
tep-
tepe
tepelik
terken
terki
terlik
ters
tılak
tırnak
tike
tilki
togak
tok
toka
toklu
tokmak
tokmar
tokta-
tomaga
top
topalak
toprak
topuz
tor (I)
toy (I)
toy (II)
toyga
toynak
toz (II)
tör
töre
töz
tuğ
tuğra
tuğrul
tunç
turgay
turna
tuşa-
tutmaç
tutsak
tuzak
tuzgu
tuzluk
tümen
tün katar
tünglük
tür
türk
tüş
tütün
tüy
tüzük
uç
uçuk
ug
ug
uğru
uğur
ukar
ukruk
ulak
ulam
ulu
ulus
um-
urgan
urug
uşak
uz
uzat-
uzun
üç
üdebüri
üge
ülgü
ülüş
üñlü
ütü
üvey
üzengi
üzüm
var
var-
varlık
ver-
vergi
yaba
yaba
yada
yagan
yagı
yağ
yağır
yağız
yağlık
yağrın
yahşı
yaka
yakı
yakın
yaktu
yalak
yalan
yalavaç
yalmak
yalman
yalnız
yaltırık
yalvar-
yama
yaman
yan (I)
yangın
yapalak
yapıncak (I)
yapış-
yapışkan
yara
yarak
yarar
yarasa
yaraş-
yarat-
yardım
yargı
yargıç
yarım
yarındak
yarış
yarlık
yarma
yarmak (I)
yarpuz
yasa-
yasak
yasal
yasavul
yasıç
yaş (I)
yaş (II)
yaşmak
yatak
yavan
yavaş
yavru
yavşan
yay
yayla
yayla-
yaz
yazı (I)
yazık
yedek
yedi
yeğrek
yele
yelek
yelim (I)
yelken
yelpik
yemek
yemiş
yemlik
yen
yenge
yeni
yeniçeri
yer
yer elması
yezek
yığın
yıl
yılan
yılancık
yıldırım

yıldız
yılkı
yılkıran
yıllık
yıpar
yırvaçı
yırla-
yırtıkçı
yırtış
yiğit
yirmilik
yoğurt
yoklama
yol
yol-
yolcu
yoldaş
yonca
yonga
yorga
yufka
yukarı
yular
yumran
yumurta
yundu
yunt
yurt
yut
yügen
yüñ
yürüyüş
yüz (I)
yüzbaşı
yüzük

4.1.4. Sırpçada Türkçe Doğrudan Verintiler

Sırpçada tespit edilen 883 doğrudan verinti, Türkçenin özellikle Osmanlı döneminde Güney Slav dilleri üzerindeki belirgin etkisini göstermektedir. Buna ek olarak dolaylı verintilerin sıklığı Türkçenin sadece verici değil, aynı zamanda aracı dil kimliğiyle bölgesel kavram aktarımında merkezi bir konum üstlendiğini kanıtlamaktadır. Bu yüksek sayı, Türkçenin Balkan dillerindeki çok katmanlı izlerini görünür kılmaktadır:

abani
abayi
abla
acı
açık
ad
ada
adaş
ağaç
ağır
ağırlık
ağırşak
ağızlık
ağlama
akçe
akıncı
al
al
al-
al biber
ala
alaca
alaca at
alacak
alamançı
alçak
alçı
aldım aşı
alıç
alış-
alışkın
alışveriş
allak bullak
alp
altı
altın
altınbaş
altmışaltı
altüst
amca
an-
ancak
andız
anla-
apar-
aralık
argıt
ark
arka
arkadaş
arkalı
arkalık
armayan
arpa
arpacık
art-
asma
aşağı
aşçı
aşık-
aşıla-
aşır-
at
atmaca
av
avcı
ayakkabı
ayakyolu
aygır
ayır-
aylık
ayran
az
az-
azgın
azman
baba
bağ
bağa
bağlama
bahmat
bak-
bakanak
bakır
baklava
bakraç
balbal
balçak
baldız
balık
balsıra
balta
baltacı
barak
bardak
bas-
basamak
baskı
basma
baş
başıbozuk
başka
başmak
başmakçı
bat-
batak
batakçı
batır-
batman
bay-
bayağı
baygın
bazlama
be
bebek
begüm
beğen-
bekçi
bektaş
bel
bel soğukluğu
belge
belli
ben
bengilik
benimse-
benze-
besle-
beş
beşik
bey
bez-
bıçak
bıçkı
bık-
bırak-
biçim
bile
bileği taşı
bilezik
bilmez
bin
binbaşı
binek

bini
binici
biniş
bir
bit-
biteviye, bitevi
boğa
boğaz
bohça
bok
bokluk
bol
boncuk
borazan
boru
bosaga
boş
boşluk
boy
boya
boya-
boyama
boyun bağı
boz-
boz doğan
bozgun
bozuk
böbrek
böğelek
bölük
bön
börek
börk
bu
bucak
buçuk
budak
buğday
bukağı
bula
bulamaç
bulanık
bulgar
bulgur
bur-
burçak
burgu
burma
burun
burun otu
but
buyrukçu
buyur-
buz
bükme
bürümcük
bütün
büyü-
cici
çak
çakan
çakı
çakıl
çakır
çakmak
çal-
çalgı
çalgıcı
çalı
çalık
çalış-
çalışkan
çalka-
çalma
çamçak
çana
çapkın
çapraşık
çarık
çat-
çatal
çatı
çatık
çatkı
çatla-
çatma
çavuş
çayır
çek-
çeki
çekme
çekmece
çelebi
çelik
çene
çeribaşı
çevre
çevrinti
çıban
çık-
çıkmaz
çıkrık
çıngırak
çıplak
çırpı
çiçek
çil
çimen
çintiyan
çit
çivi
çivit
çizgi
çizme
çok
çolak
çomak
çotuk
çöğen
çörek
çörek otu
çubuk
çük
çürük
dağarcık
dağınık
dal-
dalak
dalgın
damga
damızlık
dargın
davar
davran-
dayak
dayan-
dayı
de-
değ-
değirmen
deli
delikanlı
demir
deniz
denk
dernek
deşme
devir-
dışarı, dışarısı
dibek
dik
dikiş
dil
dilaltı
dilenci
dilim
dinle-
dip
direk
diren-
diri
dirlik
diş
diz
diz-
dizgin
dizi
dizlik
dizme
doğan
doğramacılık
doksan
dokun-
dokuz
dol-
dolama
doldur-
dolma
dolu
domuz
don
donanma
dondurma
doru
dönüm
dört
döşek
döşeme
duman
dur-
durak
dut
duvak
duy-
düdük
düğme
düğün
düz
düzen
düztaban
ebe
eğe
eğlen-
eğlence
eğri
ekmek
ekmek kadayıfı
ekser
eksik
ekşi
el
elek
elli
elma
elverişli
emzik
erkek
eski
eşek
eşkin
eşkinci
etek
evet
geber-
geç-
geçirme
gel-
gelberi
gemi
gemici
gene
gerçek
gevrek
gevşek
geyik
gez-
gezgin
gezinti
gibi
gidiş

girim
git-
giysi
gizli
gök
göl
gömüllü
gön
gör-
görünüş
göster-
göt
götürü
gövde
göz
göz bağcılık
gözleme
gözlük
güç
gümüş
gün
gündelik
günlük
güveç
güven
güveyi
güvez
güzel
han
hanım
ılıca
ıslat-
iç
iç oğlanı
içki
içlik
iğdiş
iğne
iki
ikindi
ilik
ince
inci
ip
ipek
is
istek
iş
işçi
işleme
işlik
iyi
kaba
kabadayı
kabar-
kabara
kaç-
kaçak
kaçamak
kaçır-
kaçkın
kalan
kaldır-
kalpak
kalta
kamçı
kamış
kan
kan-
kanat
kandır-
kanlı
kapa-
kapak
kapama
kapı
kapıcı
kapla
kaplama
kaplıca
kara
kara balık
kara düzen
kara sevda
karaağaç
karabatak
karaboya
karagöz
karakaşlı
karakuruş
karakuş (I)
karakuş (II)
karanlık
kardeş
karga
kargı
karın ağrısı
karışık
karşı (I)
kas-
kasnak
kaş (I)
kaşağı
kaşık
kat
katır
katmer
kavak
kavlak
kavra-
kavuk
kavun
kavur-
kavurma
kay-
kaya
kayık
kayın (I)
kayın (II)
kayış
kaymak
kayna-
kaynak
kaz-
kazan-
kazan (I)
kazık
kazma
keçe
kepenek
kepenk
kes-
keser
kesim
keskin
kesme
kılavuz
kılıç
kın
kır-
kır (I)
kır (II)
kırbaç
kırguy
kırk
kırk-
kırkayak
kışla
kıvan-
kıy-
kıyma
kız
kızamık
kızartma
kızıl
kızılbaş
kim
kiriş
koca
kocabaş
kocaman
koğuş
kokoz
koku
kol
kolan (I)
kolay
kolcu
kolçak
koltuk
komşu
kon-
konak (I)
konuş-
korku
korkuluk
koru
korucu
koşu
kova
koyu
koz helva
kök (I)
kömür
könek
köprü
köseği
köstek
kötü
kötürüm
kuduz
kul
kula
kulak
kullan-
kum
kumsal
kur-
kurtul-
kuru
kurumsak
kuşak
kuşat-
kuşluk
kuyruk
kuyu
kuyumcu
kuzu
küçük
kül
külbastı
kürk
küskü (I)
kütük
lök
macar
nasıl
nerede
neyse
o
ocak
oda
odabaşı
odalık
odunluk
oğlan
oğul
oğul otu
ok
oklava
oku-
ol-
oluk
on
onbaşı
ordu
orman
orta
ortak
otluk

otur-
oturak
otuz
ovala-
ovmaç
oynak
oyun
öd ağacı
öksüz
ölçek
ölçü
ölüm
örnek
örtü
parmak
parmaklık
pastırma
paşa
paşalık
pek
pekâlâ
peki
pınar
pişir-
pus
pusu
sac
sacayağı ,sacayak
saç
saçak
saçma
sağ
sağdıç
sağlam
sağlıcakla
sağrı
sakırga
sakız
sakız kabağı
sal-
sal (I)
salıncak
salkım
salma
saman
sancak
sancı
sansar
sap
sapla-
sargı
sarık (I)
sarılık
sarımsak
sarma (I)
sav-
savak
say-
sayı
saz (I)
seki
sen
sepi
sergi
ses
sıçan
sıçan otu
sıkı
sıkıl-
sıra
sırça
sırık
sırt
sik
sivilce
sivri
soğan
soğan dolması
solak
soluk
som
son
sorguç
soy
soy-
su yolcu
su böreği
subaşı
sula-
sundurma
susak
suvat
süngü
süpür-
sür-
sürek
sürgün
sürme
sürü
sürücü
sütlü
şaş-
şaşı
şaşır-
şaşkın
şimşek
şiş
şiş kebabı
şişko
şişman
şurada burada
taban
tabanca
takım
tap- (II)
tapu
tarak (I)
taş (I)
taşak
tatar
tavuk
tegir-
tek
tek tük
temren
tepe
tepelik
terki
terleme
terlik
ters
terslik
teyze
titiz
titre-
toka
tokmak
tomruk
top
topal
toprak
toptan
topuk
topuz
torlak
toz (I)
tozluk
törpü
tuğ
tuğra
tunç
turnacı
tut-
tutkal
tutkun
tutsak
tuz
tuzla
tuzluk
türlü
tütün
uçkur
uçur-
uçurum
uğra-
uğraş-
uğur
ulak
unutma
urgan
usan-
uy-
uydur-
uydurma
uygun
uzlaş-
uzun
üç
üst
üstün
üşen-
ütü
üzengi
var
var-
ver-
veresiye
vergi
vur-
yağ
yağız
yağlık
yağmurluk
yaka
yakı
yalan
yalancı dolma
yaldız
yalman
yamak
yamçı
yan (I)
yangın
yankesici
yanlış
yapalak
yapı
yapıncak (I)
yapıncak (II)
yaprak
yar
yara-
yarak
yaramaz
yarat-
yardım
yarık
yarım
yarma
yasa-
yasak
yastık
yaşasın
yaşmak
yatak
yatsı
yavaş
yavru
yavuklu
yay
yaya
yaygı
yayla
yazı (I)
yazık
yazma
yedek
yelek
yelken
yelkovan

yelpaze
yemek
yemiş
yen-
yenge
yengeç
yeni
yeniçeri
yer elması
yerli
yeşil
yetmiş
yıldız
yırla-
yırtmaç
yiğit
yirmilik
yiyecek
yoğun
yoğurt
yok
yoklama
yol
yolcu
yoldaş
yonca
yordam
yorga
yorgan
yorgancı
yufka
yular
yumak
yumru
yumruk
yuvarlak
yük
yüklük
yüñ
yürü-
yürük
yürüyüş
yüz (I)
yüzbaşı
yüzük

4.1.5. Yunancada Türkçe Doğrudan Verintiler

Yunancada yer alan 839 doğrudan verinti, iki dil arasındaki temasın karşılıklı ve uzun soluklu bir karakter taşıdığını ortaya koymaktadır. Bunun yanında dolaylı verintiler de Türkçenin Akdeniz temas alanında yalnızca alıcı değil, aynı zamanda kapsamlı bir dönüştürücü ve aktarıcı dil işlevi gördüğünü göstermektedir. Bu durum Türkçenin tarihsel olarak dilsel köprü rolünü somut biçimde yansıtmaktadır:

abani
abla
acı-
aç-
açacak
açık
açıkgöz
adaş
adım
ağaç
ağı
ağırlık
ağız otu
akar
aktar-
al
al-
alaca
alan
alçak
alçal-
alev
alıç
alıkoy-
alın-
alışveriş
alt
altın
altmışaltı
an-
ana
ancak
añır-
anla-
anlat-
ansız
ara
ara-
aralık
arka
arkadaş
arkala-
arpacık
arpa
art-
artık
askı
asma
aşçı
at
at-
atabek
atla-
av
avcı
avla-
ayart-
ayaz
aygır
aylık
ayran
az
az-
azgın
baba
babacan
babayiğit
bağır-
bağla-
bağlacık
bağlama
bak-
bakır
baklan
baklava
bakraç
bal kabağı
balçık
baldır
baldıran
balık
balta
baltacı
bardak
barış-
basamak
basma
bastır-
baş
başak
başar-
başıbozuk
başmak
bat-
batak
batakçı
batır-
baygın
becer-
beğen-
bekçi
belle-
belli
ben
besili
besle-
besleme
beş
beşik
bey
bez-
cici
çaba
çağır-
çak-
çakı
çakıl
çakır
çakırkeyif
çakıştır-
çakmak
çal-
çalgı
çalgıcı
çalı
çalık
çalım
çalış-
çalışkan
çalka-
çalma
çapkın

çapul
çarık
çarp-
çarpık
çat-
çatal
çatı
çatma
çavuş
çayır
çek-
çekmece
çelebi
çelik
çene
çentik
çeri
çeribaşı
çetin
çevir-
çevirme
çevre
çıban
çıkmaz
çıkrık
çıldır-
çıngırak
çıplak
çırpı
çiçek
çiğne-
çil
çimen
çintiyan
çit
çivi
çivit
çiz-
çizgi
çizme
çok
çolak
çomak
çöğen
çök-
çömez
çömlek
çörek
çöz-
çubuk
çullama
çürü-
çürük
dağ
dağarcık
dağınık
dal-
dal
dalak
dalga
dalgıç
dalkavuk
dam
damar
damga
damızlık
damla
danış-
dar
darı
davran-
dayak
dayan-
dayat-
dayı
de-
değirmen
değirmi
deli
delikanlı
demir
deniz
denk
dernek
devir-
dışarı, dışarısı
dille-
dilim
dillen-
dinle-
dip
dipçik
direk
diri
dirlik
dirsek
diz-
dizi
doğramacılık
doğru
dokun-
dokuz
dolama
dolan-
dolandır-
dolandırıcı
dolaş-
doldur-
dolma
dolu
domuz
donanma
dondurma
donuk
doru
dökme
dönme
dönüm
dört
döşek
döşeme
duman
dut
düdük
düğün
dürt-
düş
düşün-
düz
düz-
düzen
düztaban
eğe
eğlen-
eğlence
ekmek
ekmek kadayıfı
eksik
eksil-
elek
elleme
epey
ergen
erkeç
esirge-
eski
eş
eşek
etik
ettir-
ez-
geber-
gebert-
gece safası
geç
geç-
geçin-
gel-
gelberi
gelin
gelincik
geliş-
gemi
gemici
genç
geniş
geri
gevrek
gevşe-
gevşek
gez-
gezgin
gezinti
girgin
git-
göbek
göç
göğüs
göl
gönder-
göre
götürü
gövde
göz bağcılık
göz göre
gözleme
gücen-
güç
gündelik
güveç
güven-
güzel
hanım
ıssız
iç oğlanı
iki
ikindi
inan-
ip
istek
iş
işlet-
işlik
iz
kaba
kabadayı
kabak
kabar-
kabuk
kaç-
kaçak
kaçamak
kaçır-
kaçırma
kaçkın
kaldır-
kalık
kalın (I)
kalpak
kamçı
kan
kan-
kanat
kancık
kandır-
kanlı
kap-
kapak
kapalı
kapama
kapan (I)
kapan-
kapanık
kapat
kapatma
kapı
kapıcı
kapla
kaplama
kaplıca

kara
karaağaç
karabacak
karabaş
karabatak
karagöz
karakalem
kara köl
kara sevda
kara yel
kardeş
karga
karı
karın
karın ağrısı
karış
karış-
karışık
karşı (I)
karşılama
kasnak
kaşağı
kaşandır-
kaşık
kat
katı
katık
katır
katma
katmer
kavak
kavra-
kavuk
kavun
kavur-
kavurma
kay-
kaya
kayık
kayın (I)
kayış
kaymak
kayna-
kaynak
kazan (I)
kazan-
kazanç
kazık
kazma
keçe
keçi
kemik
kendi
kepenek
kepenk
kertik
keski
keskin
kesme
kestirme
kık
kılavuz
kılıç
kılık
kır-
kırbaç
kırgın
kırıkçı
kırkayak
kırlangıç
kırma
kısır
kıskan-
kısrak
kışlık
kıy-
kıyak
kıyma
kız
kız-
kızan
kızılbaş
kızılcık
kim
koca
kocabaş
kocakarı
kocaman
koç
koğuş
kokoz
kol
kolan (I)
kolay
kolcu
koltuk
komşu
konak (I)
konuş-
kop-
kopuk
kopuz
kork-
koru
korunma
koş-
koşma
koşu
kov
kova
kovala-
kömür
köprü
körpe
kösemen
köstek
kötü
kötürüm
kudur-
kulaç
kullan-
kur-
kurak
kurt (I)
kurtul-
kuru
kurul-
kurum (II)
kuruntu
kuşak
kuyruk
kuyu
kuyumcu
kuzu
küçük
kükre-
kül
külbastı
kürk
küskün
kütük
mankafa
ne
niçin
o
ocak
oda
odabaşı
odalık
oduncu
oğlak
oğlan
oklava
okşa-
ol-
oluk
on
onbaşı
ondan
ordu
orman
orta
ortak
otağ
oturak
ova
oyun
öd ağacı
öküz
ölçü
öldür-
örnek
örs
öyle
parmak
parmaklık
pastırma
paşa
pek
peltek
pınar
pire
pişir-
pus
saban
sac
saçak
saçıl-
saçma
sağ
sağdıç
sağlam
sağlıcakla
sağlıcakla
sağlık
sakın-
sal (I)
sal-
salak (II)
salgın
salın-
salla-
salma
saman
sancak
sansar
sap-
sapa
sapıt-
saplama
sar-
sarık (I)
sarıl-
sarılık
sarısabır
sarma (I)
sarmaşık
sarnıç
sataş-
savak
savur-
say-
saygı
sayı
saz (I)
sazan
ses
sık-
sıkıl-
sıkıntı
sına-
sıra
sırık
sırım
sıva-
sızla-
sik
sinir
sokul-
sokum

solak
sonra
sorguç
soy
soyak
söğüt
söz
su
subaşı
sucu
suç
sula-
sunak
sungur
suvat
süngü
süpürge
sürgün
sürme
sürtük
sürü
sürücü
sürükle-
sürükleme
sürün-
süt
sütçü
sütlü
şaş-
şaşı
şaşır-
şaşırma
şaşkın
şimdi
şiş
şiş kebabı
şişko
şişman
taban
tabanca
tak-
takıl-
takım
takın-
tansuk
tapu
tarak (I)
tarama
tart-
tartı
taş-
tat (I)
tatar
tavşan
tavuk
tegir-
tek
teke
teker
tekin
tekme
tek tük
tepe
terlik
ters
tilki
tipi
titiz
titre-
tokmak
tombalak
top
topak
topal
toparla-
toptan
topuz
toz (I)
tozluk
töre
tuğ
tuğra
tunç
tutkal
tuzla-
tuzluk
türk
türlü
tütün
tüy
ucuz
uç
uçkur
uçurtma
uğra-
uğraş-
uğur
ulak
um-
umut
usan-
uşak
utandır-
utanmaz
uy-
uyan-
uza-
uzan-
uzat-
uzun
üvez
üzengi
üzüm
vangılda-
veresiye
vergi
vur-
yağ
yağlık
yağmurluk
yaka
yakala-
yakı
yakış-
yakışık
yaklaş-
yakma
yalama
yalan
yalancı dolma
yaldız
yama
yamaç
yaman
yan (I)
yanaş-
yangın
yankesici
yanlış
yapı
yapıncak (I)
yapış-
yapma
yaprak
yaptır-
yara
yara-
yarala-
yaralı
yaramaz
yardım
yarı (II)
yarım
yarış
yarma
yas
yasak
yastık
yaşa-
yaşasın
yaşmak
yatak
yatalak
yatık
yatır-
yatsı
yavan
yavaş
yavru
yavşan
yavuklu
yaya
yayık (I)
yayla
yazı (I)
yazı (II)
yazık
yedek
yedir-
yelek
yelken
yem
yemek
yemiş
yeniçeri
yer elması
yerleş-
yerli
yeter
yıkık
yıl-
yılancık
yıldırım
yıldız
yirmilik
yoğurt
yok
yokla-
yoklama
yoksa
yokuş
yol
yolcu
yoldaş
yolla-
yonca
yordam
yorga
yorgan
yorgun
yufka
yular
yumruk
yut-
yuvarla-
yuvarlak
yük
yüklük
yüñ
yürekli
yürü-
yürük
yürüyüş
yüsrü
yüz (II)
yüzbaşı
yüzük

4.1.6. Arnavutçada Türkçe Doğrudan Verintiler

Arnavutçada yer alan 664 doğrudan verinti, Türkçenin Balkan temas alanındaki verici dil niteliğini açıkça göstermektedir. Türkçenin bölgedeki dilsel dolaşımı düzenleyen güçlü bir aracı dil olarak işlev gördüğünü ortaya koymaktadır:

abla
acı
acı-
açа
açık
açıkgöz
ad
ada
adaş
adım
ağır
ağırlık
ağırşak
ağız
ağız otu
ak
aktarma
al
alaca
alacak
alçak
alçı
alış-
alışveriş
altı
altın
amca
ana
ancak
anlat-
ansız
ara
ara kapı
aralık
arı
arka
arpa
arpacık
askı
aşçı
aşhane
aşık
at
ata
avcı
avlık
az-
azgın
azmak
baba
babacan
babayiğit
bağırtak
bağlama
bak-
bakır
baklava
bakraç
bal kabağı
bal lokum
balçık
baldız
balta
barak
bardak
bas-
basamak
baskı
baskın
basma
baş
baş
başıbozuk
başka
başlık
başmak
başmakçı
bat-
batak
batakçı
batır-
bayağı
baygın
be
bebek
becer-
beğen-
bekçi
bektaş
bel
belge
belik
belli
benevrek
besle-
beş
bey
bez-
bıçak
bıçkı
bık-
bırak-
biçim
bil-
bile
bilek
bilezik
bilgi
bin
binbaşı
bindirme
binek
binici
biniş
bir
bit-
biteviye, bitevi
biz
boğa
boğaz
bohça
bol
boncuk
borazan
boru
boş
boşat-
boy
boya
boya-
boyun bağı
boz
boz doğan
bozuk
bozuk
böbrek
böcek
bölme
bölük
börek
bucak
buçuk
bukağı
bula
bulamaç
bulandır-
bulaşık
bulgar
bulgur
bulun-
burçak
burgu
burma
burun
burun otu
but
buyrukçu
buyur-
bük
bürümcük
bütün
büzük
cici
çak-
çakan
çakı
çakıl
çakır
çakırkeyif
çakmak
çal-
çalagay
çalgı
çalı
çalık
çalım
çalış-
çalma
çapkın
çapraşık
çarık
çat-
çatal
çatı
çatma
çavuş
çayır
çedik
çeki
çekme
çekmece
çelebi
çelik
çene
çeri
çeribaşı
çevirme
çevre
çıban
çık-
çıkma
çıkrık
çıplak
çıtak

çibinlik
çiçek
çil
çilek
çimen
çintiyan
çit
çivi
çivit
çizgi
çizme
çolak
çomak
çöğür
çömlek
çörek
çubuk
çük
çürü-
çürük
dağarcık
dağıl-
dağınık
daha
dal-
dalak
dalaş
dalga
dalkavuk
dam
damar
damga
damızlık
damla
davran-
dayak
dayan-
dayı
de-
değ-
değil
değirmi
dek
deli
delikanlı
demir
denge
denk
dibek
dik
dikiş
dilenci
dillen-
dipçik
direk
diz
diz-
dizgin
dizme
doğramacılık
doğru
dokun-
dolak
dolama
dolan-
dolandır-
doldur-
dolma
dolu
domuz
don
donanma
donat-
dondurma
doru
dökme
döner kebap
dönme
dönüm
dört
döşek
döşeme
duman
dur-
dut
duvak
düdük
düğme
düşkün
düz
düzen
düzme
düztaban
ebe
eğlen-
eğlence
eksik
elma
etek
gebe
gecelik
geç-
geçin-
gedik
gelin
gemi
gemici
gene
geniş
gerçek
geri
gevrek
gevşek
gez-
gezgin
gezinti
gidiş
göç
göğüs
gök
göl
gön
gönül
götürü
gözeme
gözleme
gözlük
güç
gümüş
gündelik
güveç
güvez
güzel
hanım
ılıca
ılık
ışık
iç
iğdiş
iğne
ikindi
ilik
inanç
ince
inci
istek
işle-
iyi
kaba
kabadayı
kabar-
kaburçak
kaçak
kaçamak
kaçık
kadak
kal-
kalpak
kamçı
kamış
kanat
kandır-
kap
kap-
kapak
kapama
kapan (I)
kapı
kapla
kaplama
kapma
kara
karabaş
karabatak
karaboya
karabozan
karaca
karadağlı
kara düzen
karagöz
karakuruş
karakuş (II)
karatvauk
kargı
karınca
karış-
karşı (I)
kaşağı
kaşık
kat
katır
katmer
kavak
kavuk
kavur-
kavurma
kayık
kayış
kaymak
kaz-
kazan (I)
kazan-
kazma
keçi
keçiboynuzu
kepenk
kes-
keser
kesik
kesim
keskin
kesme
kılavuz
kılıç
kına-
kır-
kırbaç
kırcalı
kırk
kırk-
kırkma
kırlık
kısıltı
kıskaç
kıskan-
kıskanç
kışla
kir
kiriş
kirpik
koca
kocabaş
kocaman
koğuş
kol
kolan (I)
kolay
kolcu
kolçak
koldemir

koltuk
komşu
kon-
konak (I)
kopuk
korkuluk
koru
kova
kömür
könek
kösemen
köstek
kötü
kötürüm
kul
kulak
kullan-
kum
kumsal
kur-
kursak
kurtar-
kurum (II)
kuşak
kuşane
kuyumcu
kuzgun
küçük
kürek
kürk
küskü (I)
küskün
macar
o
ocak
oda
oklava
ol-
oluk
onbaşı
ordu
orman
ortak
otağ
otlak
oturak
oynak
öd ağacı
örme
örnek
parmak
parmaklık
pastırma
paşa
paşalık

peltek
pınar
pusu
sac
sacayağı ,sacayak
saçma
sağ
sağlam
sakın-
sakız
sakız kabağı
salıncak
salkım
salla-
sancak
sansar
sargı
sarı
sarık (I)
sarılık
sarma (I)
sarmaşık
sarnıç
savurgan
say-
sayı
sayıkla-
sazan
sergi
sık-
sıkıntı
sıra
sırça
sıva
sıva-
sik
sipsi
solak
soy
soyak
su
subaşı
sucu
suluk
sundurma
susak
süçi
süngü
sür-
sürgün
sürme
sürü
sütana
sütlü
şaş-

şaşı
şiş
şişko
şişman
şurada burada
taban
tabanca
takım
tapu
tart-
tat (I)
tatar
tegir-
tek
temin
tep-
tepe
tepelik
terlik
ters
teyze
tok
toka
tokaç
tokmak
tomruk
top
topal
toprak
toptan
topuz
toraman
torlak
toz (I)
tozluk
törpü
tuğ
tuğra
tuluk
tunç
tut-
tutkal
tutkun
tutmaç
tutul-
tün katar
türlü
tüt-
uçkur
uğra-
uğur
ulak
um-
umut
uşak

uy-
uygun
üst
ütü
üzengi
veresiye
vergi
yağmurluk
yaka
yakı
yakış-
yalak
yalan
yaldız
yama
yamak
yanlış
yapı
yapıncak (I)
yapıncak (II)
yaprak
yaramaz
yarat-
yasak
yastıgaç
yastık
yaşmak
yatak
yatsı
yavaş
yazı (I)
yazık
yedek
yedi
yel
yele
yelek
yelpaze
yemek
yenge
yeniçeri
yer
yeşil
yok
yoklama
yol
yonca
yonga
yordam
yorgan
yufka
yular
yumak
yürüyüş
yüzbaşı

.

4.1.7. Rusçada Türkçe Doğrudan Verintiler

Rusçada tespit edilen 657 doğrudan verinti, Türk–Rus ilişkilerinin tarih boyunca yalnızca askeri temaslarla sınırlı olmadığını, önemli bir kültür aktarımı zemini oluşturduğunu göstermektedir. Buna karşılık dolaylı verinti temasları iki dil arasındaki etkileşimin çift yönlü ve uzun dönemli bir karakter taşıdığını; Türkçenin Rusçada hem kaynak hem de aracı konumunda bulunduğunu göstermektedir:

abdırgan
ada
adır
ağaç
ağıl
ağıt
ağlama
ak
akçe
akın
aklay
aksakal
akşar
ak tazı, ak tös
ak yılan
al
al
al-
ala
alabalık
alaca
alaçık
alamançı
alan
alap
alaşa
alban
albastı
alda-
algır
alıç
alık
alım
alın
alk-
alp
altın
aluk
angut
apa
apa
aralaş
ark
arka
arkalık
arkar
arkış
arvışçı
asırga
aş
aşa-
aşam
aşık
at
ata
atalık
avdan
avlık
aydar
aygır
ayı
ayran
ayrı
ayrık
aytış
azık
baba
bagurçın
bağ
baga
bağır-
bağırsak
bağlama
bahmat
bakay
baklan
baklava
bakraç
bal
bala
balbal
balçak
balçık
baldıran
balga
balık
balkan
balta
barak
baran
barça
bas-
basırgan
baskak
basma
bastır-
baş
başak
başıbozuk
başka
başlık
başmak
batak
batman
bay
baykuş
bekçi
bele-
belge
bengilik
besle-
beş
beş parmak
bey
bezgek
bıçak
bilek
bilezik
bilik
bilmez
bir
bit-
bitig
bogul
boğ-
boğa
bohça
bol könlek
boncuk
boru
boya
boz
boz doğan
boz turgay
bozar-
bozuk
böbrek
böğelek
böke
bölek
börek
börk
börü
bucak
budak
buğday
buğra
bula-
bulak
bulamaç
bulan
bulandır-
bulgak
bulgar
bulgur
bur-
burçak
burgu
burkan
burma
burun
burunduk
burunduruk
but
butur
buyrukçu
buyur-
buz
buzluk
büğrü
bürküt
büyü-
çabaga
çagalak
çahruk
çak-
çakan
çakanak
çakı
çakır
çakmak
çalagay
çalı
çalma
çamçak
çana
çap-
çapak
çapul
çaput
çarık
çarla-

çavuş
çavuş üzümü
çayır
çaylak
çeber
çedik
çekmen
çel-
çelek
çeri
çevir-
çıgıt
çık-
çıkrık
çiğ
çimen
çivi
çizme
çogun
çok
çokur
çolak
çomak
çopur
çökeri
çömez
çörek
çubuk
çukur
çulan
çürük
dağ
dağarcık
daku
dal
dalak
dalaş-
dalga
damak
damar
damga
darı
davar
dayak
dazlak
değirmen
deli
deniz
denk
dışarı, dışarısı
diken
dilenci
dizgin
doğan
doğma
doku-
dokuma
dokuz
dolama
dolma
dolu
domuz
don
döş
döşek
duman
durak
durmaz
dut
düdük
düğme
dünür
dürük
düş-
düve
el
enik
er
ereme
ergen
erik
esen
eşek
etik
evin
evlik
gemi
gevrek
geyik
giyim
göç
göç-
göçebe
göçürme
gök
gömlek
gön
götürme
gövel
han
iç donu
iç etik
ikiz
inci
irin
iş
kaba
kabak
kabar-
kabarga
kaburçak
kaçak
kadak
kadaş
kadık
kağan
kak
kakı-
kalaç
kalı
kalık
kalım
kalın (II)
kalpak
kalta
kam
kamçı
kamış
kap
kap-
kapa-
kapan (I)
kapan (II)
kapçak
kapçık
kapı
kaplık
kara
karaağaç
kara balık
karabatak
karabayır
karabura
karakan
karakçı
kara köl
karakurt
karakuş (I)
kara sırt
karataş
karbuş
karga
kargoşun
karışık
karmak
karman
karsak
kaskır
kasnak
kaş (I)
kaş bağı
kaşık
kaşkaldak
kat
kata
katık
katır
kavak
kavun
kavur-
kavurma
kavurmaç
kayak
kaygı
kayık
kaymak
kaz
kazak (I)
kazan (I)
kazan (II)
kazı
kazık
kebit
keçe
keçi
kelebek
keleçü
kendir
keneş-
kepenek
keregü
kerte
kesken
ketmen
kılavuz
kımız
kır (I)
kır (II)
kırbaç
kırcalı
kırguy
kırlangıç
kırlık
kısa
kışla
kışla-
kıyak
kız
kızıl
kızılbaş
kızılcık
kir
koç
kol
kol-
kolçak
kolgan
kolmaş
kolt-
koltuk
kon
konak (I)
konak (II)
konuk
konur
kopuz
koş (I)
koş (II)
koş-
koşma
kov
kova
koz helva
könek
köp
körpe
köterme
kul
kula
kulaç

kulak
kulan
kunduz
kur
kuraga
kurban (I)
kurgan
kursak
kurut
kuş
kuşak
kuymak
kuyruk
kuytu
kuyu
kuzu
küçük
küg
kül
kürek
kürk
kütük
macar
malak
mata
obruk
ocak
odalık
oğlan
oğul
onbaşı
ordu
orman
ot
otağ
otar
ögül
ögür
öleñ
örmek
örtme
parmak
pars
pas
paşa
paşalık
piş-
pus
saban
saç
saçak
sağ-
sağrı
sak
sakız
saksağan
sal (I)
salma
saman
san (I)
sancak
sansar
saplı
sarı
sarımsak
sarısabır
sarma (I)
sayı
saz (I)
sazan
sek-
sekiz
semiz
sen
serpenek
sıçan
sıgun
sırım
sırt
sızma
sik
sin
sivri
soğuk
sokma
sokum
sorguç
söğüt
su
subaşı
sun-
susak
süçi
sürme
sürtük
süzme
şabala
şiş
şurada burada
talan
tanık
tapış-
tapta-
tarbagan
tarkan
tart-
tartmak
taşlık
tat (II)
tavşan
tay (II)
tebengi
teke
teker
tenge
tepelik
terlik
tez-
tike
tilki
tok
toka
toklu
tokmak
tokmar
top
topaç
torluk
toy (I)
toy (II)
törpü
tugu
tuğra
tuluk
tumak
turna
tutmaç
tutun
tuturgan
tuzgu
tuzluk
tümen
türk
tütün
uçkur
uçug
ug
uğru
ukruk
ulak
ular
ulu
ulu-
ulus
urgan
üç
ülüsker
ütü
üyür
üzerlik
üzüm
var
var-
vergi
veriş
yaga
yağ
yağız
yağlık
yağmurluk
yahşı
yaka
yalak
yalan
yalım
yalman
yaman
yap- (II)
yapıncak (I)
yar
yar-
yarak
yargak
yarık
yarım
yarlık
yarmak (II)
yasa-
yasak
yasavul
yastık
yaş (I)
yaşmak
yatak
yayık (II)
yayla
yele
yelek
yenge
yeniçeri
yeşil
yez
yığın
yılan
yılga
yış
yiğit
yirmilik
yoğun
yoğurt
yol-
yoldaş
yonca
yufka
yuğ
yumran
yumuşak
yundu
yurt
yut
yuva
yük
yüñ
yüz (I)
yüzbaşı

4.1.8. Arapçada Türkçe Doğrudan Verintiler

Arapçada tespit edilen 591 doğrudan verinti, Türkçenin Arapça ile kurduğu tarihsel temasın yalnızca siyasi ve askerî ilişkilerle sınırlı olmadığını, aynı zamanda kültürel ve toplumsal düzeyde karşılıklı etkileşimle şekillendiğini göstermektedir. Bu verintiler özellikle maddi kültür, tarım, gündelik yaşam ve idari yapılanma alanlarında yoğunlaşarak Türkçenin Arapça üzerindeki işlevsel etkisini görünür kılmaktadır. Arapçadaki Türkçe kökenli unsurların yaygınlığı, iki dil arasındaki temasın sürekliliğini ve uzun dönemli ortak yaşam pratiklerinden beslenen derinliğini açıkça ortaya koymaktadır:

abani
abla
acı badem
açık
açmaz
ad
ağaç
ağız
akağaç
aktarma
al
alabalık
alaca
alçak
alış-
alışveriş
ali bey otu
allak bullak
altı
altın
altmışaltı
ana
ancak
ara
aralık
ara sıra
arı
arkadaş
armayan
arpa
artık
askı
asma
aş
aşçı
aşı
aşık
atabek
atkı
avcı
avuç
ayak
aydın
ayran
ayrı
azık
baba
bağ
bağa
bağırtak
bak-
baklava
bakraç
balçak
balga
balık
balta
baltacı
baran
bas-
basma
bastuk
baş
başıbozuk
başka
başla-
başlık
başmak
başman
baştan
batak
batakçı
bekçi
bektaş
belli
ben
benki
beş
bey
bıcılgan
bıçak
bıçkı
biçim
bil-
bile-
bileği taşı
bilezik
bin
bin-
binbaşı
biniş
bir
bit
bit-
biz (I)
biz (I
boğaz
boğma
boğmaca
bohça
bok
bol
borazan
boru
boş
boya
boyama
boyun bağı
boz
boz-
bozuk
bölük
börek
bu
buçuk
bulak
bulgak
bulgar
bulgur
burgu
burma
burun
burunduruk
buyrukçu
buyur-
buz
bürümcük
bütün
büz-
cici
çaba
çak-
çakar
çakı
çakma
çakmak
çal-
çalgı
çalgıcı
çalım
çalış-
çalka-
çamçak
çapçak
çapkın
çapul
çarık
çatal
çatma
çavuş
çayır
çedik
çek-
çeki
çekim
çekme
çekmece
çelebi
çelik
çeper
çevir-
çılgın
çıngırak
çıplak
çırpı
çilek
çimen
çintiyan
çit
çivit
çiz-
çizme

çoğ
çok
çolak
çomak
çörek
çubuk
çük
çürük
dağarcık
daha
dalga
dam
damar
damga
damla
danış-
darı
dayan-
dayı
de-
değirmen
değiş-
deli
demir
demirbaş
denge
denk
dışarı, dışarısı
dibek
dil
dilenci
dipçik
direk
dirsek
diş
dişbudak
diz
dizgin
doğramacılık
doğru
dokuma
dokuz
dolma
domuz
donanma
dondurma
dökme
döküm
dönüm
dönüş
dört
döş
döşek
döşeme
döv-
duvak
duy-
düdük
düğme
düz
düzen
ebe
ebe
ebegümeci
eçige
edin-
edrim
egeçi
eğ-
eğe
eğil-
ekleme
ekmek
el
elden
emzik
ergen
eski
eşek
eşik
eşkin
etek
evet
evli
gecelik
gedik
gel-
gelin
gene
gerek
gevşek
gez
gez-
gizli
göl
gömüllü
gör-
götürü
gözlük
gümüş
günü
güzel
han
hanım
iç
için
iğ
iğdiş
iğne
iki
il
ilteber
ince
ip
istek
işgüzar
iyi
kaba
kabadayı
kabak
kaçak
kadaş
kağan
kaldır-
kalpak
kamçı
kandır-
kap
kapa-
kapak
kapama
kapan (II)
kapatma
kapı
kapıcı
kaplama
kara
karaağaç
karabatak
karacak
karagöz
karakulak
karakuş (I)
kardeş
karış-
karsak
karşı (I)
kaşağı
kaşık
kat
katır
katmer
kavak
kavuk
kavun
kavur-
kavurma
kayık
kayın (II)
kayış
kaymak
kazak (I)
kazan (I)
kazık
kazma
keçe
keçi
kepenk
kesim
keski
keskin
kesme
kılavuz
kılıç
kımız
kır (I)
kırbaç
kırkayak
kıskaç
kış-
kışla
kıyma
kızartma
kızılbaş
kızılcık
kızıl kurt
kim
koca
koğuş
kol
kolan (I)
kolay
kolcu
koltuk
konak (I)
konuk
kopuz
koru
koş (I)
köprü
köstek
kuğu
kul
kula
kum
kunduz
kurbağa
kurban (I)
kursak
kurumsak
kus-
kuş
kuşak
kuşkonmaz
kuyumcu
kuzu
küçük
külbastı
kürek
kürk
lök
nerede
neyse
oba
ocak
oda
ol-
oluk
onbaşı
ordu
orman
orta
ortak
otağ
oturak
oturtma
otuz
oyun
ödeme
öğ-

ökçe
ölçü
önlük
ördek
örmek
örnek
özbek
parmak
pastırma
paşa
peki
sac
saçak
saçma
sağ
sağdıç
sağlam
sağrı
sakal
sakız
sal (I)
saman rengi
sancak
sancı
sansar
sapla-
sarık (I)
sarma (I)
savur-
sayı
saz (I)
sekiz
sen
sergi
sıra
sırım
siğil
sik
silgi
sipsi
soğuk
solak
som
sonra
soy
subaşı
suç
sulu boya
suluk
sungur
süçi
süngü
süpürge
sürgü
sürgün
sürme
sürücü
şalba
şimdi
şiş
şiş kebabı
şişme
şöyle böyle
şurada burada
taban
tabanca
takı
takım
tansuk
tapu
tarkan
tart-
tartı
taş (I)
taşra
tatar
tatu
tavuk
tek
teker
tepe
tepelik
terlik
ters
teyze
tırnak
titiz
tok
toka
tokmak
tombalak
top
topaç
topal
topuk
topuz
toy (I)
toz (I)
toz (II)
tozluk
tuğ
tuğra
tunç
tut-
tutmaç
tuz
tümen
türk
türlü
tütün
uç
uğur
ulak
ulu
uşak
utanmaz
uzun
ütü
varlık
ver-
veresiye
vergi
yagı
yağ
yağmur
yaka
yalancı dolma
yaldız
yalmak
yama
yamak
yan (I)
yanlış
yapıncak (I)
yaprak
yarak
yargıç
yarım
yarlık
yarma
yasak
yastık
yaşmak
yatak
yavaş
yay
yazı (I)
yazık
yazlık
yazma
yedek
yedi
yedir-
yeğen
yelek
yelken
yemek
yemiş
yenge
yeni
yeniçeri
yerli
yezek
yılancık
yiğit
yirmilik
yoğurt
yok
yoklama
yoldaş
yonca
yorgan
yuğ
yurt
yügrük
yük
yüz (II)
yüzbaşı
zıpkın

4.1.9. Makedoncada Türkçe Doğrudan Verintiler

Makedoncada tespit edilen 522 doğrudan verinti, Türkçenin Güney Balkanlardaki yerleşik etkisini göstermektedir. Makedoncadaki yoğunluk, Türkçe aracılığıyla gerçekleşen çok katmanlı temasın izlerini taşımaktadır:

abla
abur cubur
acı
açık
ada
adaş
adım
ağ
ağır
ağızlık
ak
akçe
al
alaca
alacak
alamançı
alçak
alışveriş
altı
altın
amca
ana
ancak
anla-
ansız
apa
ara-
aralık
arka
armayan
arpa
arpacık
asma
aş
aşçı
aşı
aşık
aşıla-
at
atmaca
avcı
ayak
ayakyolu
aygır
az
azgın
azmak
azman
baba
babacan
babayiğit
bak-
bakır
baklava
bakraç
bal kabağı
balçık
baldız
balık
balkan
balsıra
balta
bardak
bas-
basamak
basma
baş
başıbozuk
başka
başlık
bat-
batak
bayağı
bayındır
beğen-
bekçi
belge
belli
ben
benek
beşik
bey
bıçak
bıçkı
bırak-
biç-
biçim
bile
bileği taşı
bilezik
bilmez
bin
binbaşı
binek
biniş
bir
bit
bit-
biz
boğaz
bohça
bol
boncuk
borazan
boru
boy
boya
boya-
boyunduruk
boz doğan
böbrek
bölme
bölük
börek
bu
buçuk
bula
bulamaç
bulgur
burçak
burgu
burma
burun
burun otu
but
buyrukçu
bük-
bükme
bürümcük
bütün
çak
çakı
çakır
çalgı
çalım
çalma
çapkın
çapraşık
çarık
çatal
çatallan-
çatı
çatma
çavuş
çekmece
çelebi
çelik
çevir-
çevre
çıban
çıkma
çıkrık
çiçek
çintiyan
çivi
çivit
çizme
çolak
çömlek
çubuk
çürük
dağarcık
dağınık
daha
dal-
dalağan
dalak
dalga
dalgın
damar
damızlık
damla
davran-
dayan-
dayı
de-
değil
değirmen
delikanlı
demir
denk
dibek
dik
dikiş
dilim
dip
direk
dizgin
dizi
doğrama
doğramacılık
dokun-
dolama
dolma
donanma
dondurma
doru
doy-
dönüm
dört
döşek
döşeme
duman
dur-
dut
duvak
düdük
düğme
düz
düz-
eğlen-
ekleme
ekmek
ekser
eksik
elli
eñ
ergen
eşek
geber-
gecelik
geçit
gelin
gelincik
gemi
gene
gevrek
gevşek
gizli
göl
gön
götürü
göz
gözleme
güç
gümüş

gündelik
güveç
güvez
güzel
hanım
ılıca
ırak
iç
içlik
iki
ikindi
ile
imren-
inek
ip
istek
isot
iş
iyi
kaba
kabar-
kabarcık
kaçak
kalaç
kalpak
kamçı
kamış
kan
kan-
kandır-
kap-
kapak
kapama
kapan (I)
kapı
kaplama
kara
karaca
karagöz
kar çiçeği
kardeş
karga
karın
karşı (I)
kartal
kartopu
kasnak
kaşağı
kat
katı
katık
katmer
kavrama
kavun
kavur-
kavurma
kay-
kayak
kayık
kayın (I)
kayış
kaymak
kaynak
kazan (I)
kazan-
kazma
keçe
kepenek
kesim
keskin
kestirme
kılavuz
kılıç
kırbaç
kırk-
kırkayak
kırkma
kıs-
kısa
kıskanç
kışla
koca
koç
kof
kol
kolan (I)
kolay
koltuk
komşu
kon-
konak (I)
konuş-
kop-
kopuk
koşu
koyacak
koyun (II)
kömür
köprü
köstek
kul
kulak
kullan-
kur-
kurtul-
kuru
kuş
kuşak
kuyruk
kuyumcu
kuzu
kürk
küskü (I)
kütük
nerede
neyse
o
ocak
oda
oğul
ok
oklava
ol-
oluk
on
onbaşı
ordu
orman
ortak
ot
otar
ova
oynak
oyun
öksüz
örnek
öt-
parmak
parmaklık
pastırma
paşa
peki
peltek
pınar
pire
pişir-
pusu
saban
sacayağı ,sacayak
saç
saçma
sağ
sağlam
sakal
sakın-
sakız
sal (I)
salkım
saman
sancak
sapa
sar-
sarı
sarısabır
sarma (I)
sarma (II)
saz (I)
sergi
serp-
sıkıl-
sırça
sırt
silme
son
soy
su
subaşı
sundurma
süngü
süpür-
sür-
sürgün
sürme
sürtük
sürü
süt
sütlü
şaş-
şaşı
şaşır-
şaşkın
şiş
şiş kebabı
şişman
şöyle böyle
taban
takım
tapu
tarak (I)
tat (I)
taylak
tek
teke
teker
tepe
terlik
teyze
tokmak
tomruk
top
topal
toprak
topuk
topuz
tuğra
tunç
tutkal
tutkun
türkü
türlü
tütün
uçkur
uğra-
uğur
umut
uy-
uydurma
uygun
üst
ütü
üzengi
var-
veresiye
vergi
yağ
yağlık
yağmurluk
yaka
yakı
yalan

yaldız
yama
yaman
yan (I)
yanak
yankesici
YANLIŞ
yap- (II)
yapıncak (I)
yara
yarma
yasak
yastık
yaşmak
yatsı
yavaş
yavru
yay
yaygı
yazı (I)
yazık
yelek
yelken
yem
yemek
yemiş
yen-
yenge
yeniçeri
yer
yiğit
yirmilik
yoğurt
yok
yokuş
yolcu
yoldaş
yonca
yorgan
yufka
yumruk
yuva
yüñ
yürüyüş
yüzbaşı
yüzlük

4.1.10. Macarcada Türkçe Doğrudan Verintiler

Macarcada yer alan 507 doğrudan verinti, Türkçe–Macarca ilişkilerinin tarihsel köklerine dayanan temas yoğunluğunu açık bir şekilde yansıtmaktadır. Türkçenin Orta Avrupa temas alanında da belirli bir aracı dil işlevi gördüğünü göstermektedir. Bu veriler, iki dil arasındaki etkileşimin hem eski Türk–Macar ilişkilerine hem de Osmanlı dönemine uzanan geniş bir tarihsel temele sahip olduğunu işaret eder:

abayi
aç-
açar
açık
ağaç
ağıl
ağırlık
akıncı
akkuş
al
alaca
alap
alaşa
alçak
alda-
aldag
alkış
alt
altın
ana
apa
ar-
argaç
arı-
arış
ark
arman
arvışçı
aşık
at
ata
atmaca
av
avcı
avut-
aya-
baba
bagana
bağ
bağa
bak-
bakay
bakır
bakraç
balbal
balçak
balçık
baldıran
balga
balık
balkan
balta
baltacı
barak
baran
barçın
barım
bas-
basırgan
baş
başbuğ
başmak
batak
baygın
baykuş
bel
belge
beş
beşe
beşik
bey
bıçak
bıçkı
bıyık
biç-
biçme
bilezik
bilik
bitig
bogul
boğa
boğaz
bohça
boncuk
bor2
borazan
boşan-
boşat-

[2] Gülensoy, Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü adlı eserinde sözcüğü Moğolca kökenli olarak değerlendirir (Gülensoy, 2007).

boşug
boz
boz doğan
boz turgay
böğelek
böğür
bölük
börk
bucak
budak
buğday
bukağı
bula
bula-
bulamaç
bulan
bulgar
bulgur
bun
bun-
bur-
burçak
burgu
burun otu
buş-
but
buyrukçu
buyur-
bük
bün
bürü-
bürümcük
büyük
çelebi
çeri
çeribaşı
çevir-
çevre
çıgıt
çıkrık
çıngırak
çiçek
çilek
çit
çizme
çok
çolak
çomak
çotuk
çök-
çöprek
çörek
çubuk
çuñ
çük
çürük
dağarcık
daku
danış-
darı
davar
dazlak
değ-
deli
demir
deniz
devir-
dikiş
dil-
dilenci
dip
direk
diren-
diş
diz
diz-
doğan
doku-
dol-
dolama
dolma
dolu
domuz
donanma
dönüm
döşeme
döz-
duman
dur-
düdük
dür-
düş
düş-
eçige
eğ-
eğir-
ekek
ekmek
eliye
elma
em-
emzik
er-
erdem
ereme
ergen
erik
erik
erk
erteki
es
eş-
evril-
gakay
gecik-
geç
geç-
gelin
gemi
gev-
gevrek
giyim
göğem
gök
gömüllü
gön
gün
güvercin
güveyi
güzel
han
hanım
ısın-
ışkı
iç
iç oğlanı
idikut
iğ
iğne
ikindi
ikiz
il-
ilet-
ilik
ilişik
im
imde-
inci
inek
ip
iri
is
iye
kabak
kaburçak
kadak
kalpak
kamçı
kamış
kañ
kancık
kap
kap-
kapak
kapı
kaplumbağa
karabayır
karagöz
karakan
kara köl
kardeş
kargı
karşı (I)
katagan
katır
kavuk
kay-
kayak
kayık
kazan (I)
kazık
keçe
keçi
kendir
kepenek
kılavuz
kılıç
kılıç balığı
kımız
kırbaç
kırguy
kırp-
kışla
kıvan-
kıy-
kız
kızamık
kızılbaş
kip
koç
kol
kol-
kolan (I)
kolçak
kolmaş
kolt-
koltuk
kon
konak (I)
kopuz
koru
korucu
koş (II)
kova
koyun (II)
kök (I)
könek
könek-sub
köp
köpük
kösne-
köşek
köyün-
kul
kulaç
kulak
kulan
kum
kunduz
kur
kurbağa
kuru
kurum (I)
kurumsak
kuşluk
kuyu
küçük
küg
kürk
kütük

oba
obruk
ocak
oda
odabaşı
oğlak
oğlan
ol-
oluk
opra-
ordu
orta
ortak
otağ
oturak
ozuş-
öd
öğle
ökçe
öküz
ön-
ör
ör-
öri-
öveç
pas
pastırma
paşa
pek
pus
pürçek
saçma
sağ
sağın-
sağrı
sakal
sal (I)
sal-
san-
sancak
sap
sarı
sarma (I)
sası
satıcı
sav
savur-
say-
sayı
saz (I)
sazan
sek-
seki
sendele-
serp-
sıçan
sıra
sırık
sırım
sırt
sırtlan
sinek
sivri
soğan
solak
sorguç
sön-
söv-
söz
subaşı
sunak
sungur
süpür-
süprüntü
süpürge
sürü
sürücü
sütleğen
süz-
şaşkın
talan
tanık
tarbagan
tart-
tatar
tavuk
tegir-
teker
tıdıl-
toğ-
tok
toka
toklu
tomaga
top
topal
topuz
tor (I)
toy (II)
tömek
töre
tugu
tuğ
tuğra
tuğrul
tuluk
turna
turnacı
tüke-
tümen
türk
ucuz
uçuk
uğru
uk-
ukruk
ulak
um-
urgan
urı
uyu-
üge
üñ
ürge
üz-
üzüm
var
ver-
vergi
vur-
yaba
yagak
yagan
yaka
yala- (II)
yalım
yan (I)
yap- (II)
yapık
yar
yar-
yara-
yarat-
yardım
yargıla-
yarık
yas
yasak
yatsı
yay
yaz
yaz- (I)
yazı (I)
yeğni
yel
yelkovan
yemiş
yen-
yeniçeri
yığ-
yığıl-
yıldam
yıpar
yıpra-
yigen
yikçi
yitir-
yoğur-
yoğurt
yonca
yorgala-
yula
yumur
yun-
yük
yüz (I)
yüzbaşı
yüzük
zıpkın

4.1.11. Romencede Türkçe Doğrudan Verintiler

Romence'de tespit edilen 438 doğrudan verinti, Türkçenin Balkan ve Doğu Avrupa temas alanında yalnızca bölgesel değil, aynı zamanda kültürel ve sosyo-ekonomik ölçekte etkili bir verici dil işlevi gördüğünü göstermektedir. Bu sözcükler özellikle maddi kültür, gündelik yaşam pratikleri, toplumsal unvanlar, yemek kültürü ve kırsal yaşam terminolojisi gibi alanlarda yoğunlaşarak Türkçenin Osmanlı dönemi etkileşimleri aracılığıyla Romence üzerinde kalıcı bir iz bıraktığını ortaya koymaktadır. Romence'deki

Türkçe kökenli unsurların çeşitliliği, temasın yüzeysel olmadığını; uzun süreli ve çok katmanlı bir kültürel aktarım sürecine dayandığını açıkça göstermektedir:

abayi
açık
ada
ağıl
ağırlık
akar
akdut
akıncı
alaca
alan taran
aldım aşı
alışveriş
alkış
allak bullak
altın
ana
aralık
argaç
ark
arka
arkalık
arpacık
art-
asma
aşçı
aşık
at
at-
av
avcı
az-
azman
baba
bağa
bağır
bağırsak
bağlama
baklava
bakraç
bal
balçık
balga
balta
baltacı
barçın
bardak
basamak
basırgan
basma
baş
başbuğ
başıbozuk
başka
başmak
batak
batakçı
bayır
baykuş
bekçi
ben
beş
bey
bıçak
bıçkı
bilezik
binbaşı
binici
bir
bit-
bitirme
boğa
boğaz
bohça
bok
bokluk
bol
boncuk
borazan
boru
boş
boy
boya
boz doğan
bölük
bucak
budak
bula-
bulamaç
bulgar
bulgur
burgu
burma
but
buyrukçu
bükme
bürümcük
büyük
büzük
cici
çakan
çakır
çalış-
çalma
çana
çapkın
çapul
çarık
çarla-
çatak
çatal
çatı
çatma
çavuş
çayır
çek-
çekme
çekmece
çekmen
çelebi
çelik
çeribaşı
çevre
çıkın
çıkıntı
çıkrık
çıplak
çırpı
çiğ
çit
çivit
çizme
çogun
çolak
çomak
çotuk
çöğen
çörek
çubuk
çukur
çullama
çürük
dağarcık
dal-
dalak
dalga
dalkavuk
dam
damga
damızlık
damla
davar
dayak
dayan-
dayı
değirmen
deli
demir
denk
dibek
dikiş
direk
diş
diz-
dizgin
doğan
dol-
dolak
dolama
dolandırıcı
dolma
dolu
domuz
donanma
dönüm
döşeme
duman
dur-
dut
düdük
düğün
düz
eğlen-
eğlence
elma
erdem
gecelik
gelir
gemi
gemici
germe
gev-
gevrek
gırtlak
göç
göden bağırsağı
göden,
göl
gömüllü
götürü
göz göre
gündelik
güveç
güvez
han
hanım
iç
iç oğlanı
iğne
iki
ikindi
is
işgüzar
işlik
kabara
kabuk
kaçır-
kaçırma
kaçırma
kalık
kalpak

kanat
kapak
kapama
kapan (I)
kapan (II)
kapı
kapıcı
kapla
kaplama
kaplumbağa
kara
karabaş
karaca
karagöz
karakulak
karakuş (I)
kardeş
karga
karşı (I)
kartopu
kasnı
kaşık
kat
katır
kavuk
kaya
kayık
kayış
kaymak
kazak (I)
kazan (I)
kazma
keçe
kendir
kepenek
kepenk
kertik
kılavuz
kılıç
kır-
kır (I)
kırbaç
kırkayak
kırp-
kışla
kıyıcı
kız
kızılbaş
kip
kiriş
kirpi
koca
kocaman
kolan (I)
kolçak
kolmaş
kolt-
koltuk
konak (I)
kopuz
koru
korucu
koş (II)
kova
köstek
kul
kulak
kur
kurbağa
kurtar-
kuru
kuşak
küçük
kürk
kütük
lök
malak
mankafa
oba
obruk
ocak
oda
odabaşı
odalık
oğlan
oluk
ordu
orta
ortak
otağ
oturak
otuz
ova
oylum
oyna-
oyun
öd ağacı
ör
parmak
parmaklık
pastırma
paşa
peltek
pınar
saçak
sağrı
sakız
sal (I)
salkım
saman
saman rengi
sancak
sancı
sap
sarık (I)
sarısabır
sarma (I)
sayı
seç-
sıçan
sıra
sırık
sik
solak
sorguç
soy
su yolcu
subaşı
sundurma
sürgün
sürme
sürü
sürücü
şaş-
şaşı
şaşkın
şimdi
şiş
taban
tabanca
takım
talan
tansuk
tarak (I)
tarama
tarım
tatar
tek
teker
terlik
titiz
toka
toklu
tokmak
tomruk
top
topal
toptan
topuz
torlak
torluk
toy (I)
toz (I)
tozluk
tugu
tuğ
tuğra
tunç
turnacı
tuzla
türk
türlü
tütün
uğur
ulak
urgan
ülüş
üz-
ver-
veresiye
vergi
vur-
yağız
yağmurluk
yaka
yangın
yapıncak (I)
yarasa
yarık
yarlık
yasak
yaşmak
yatak
yatsı
yavaş
yazı (I)
yazık
yedek
yel
yelek
yelkovan
yemek
yeni bahar
yeniçeri
yılankavi
yirmilik
yoğurt
yok
yoldaş
yorgan
yufka
yumru
yürüyüş
yüz (I)
yüzbaşı
yüzlük
yüzük
zıpkın

4.1.12. Urducada Türkçe Doğrudan Verintiler

Urducada tespit edilen 134 doğrudan verinti, Türkçe ile Güney Asya arasındaki tarihsel temasın özellikle askeri terminoloji, sosyal yapılanma ve kültürel unsurlar üzerinden gerçekleştiğini göstermektedir:

ak	çomak	kızıl	top
akçe	çukur	kızılbaş	topak
ana	dal-	kol	toy (I)
apa	damga	kolçak	tör
aş	demir	korku	töre
ata	dolma	koru	tuğ
atabek	döşek	koru-	tuğra
atalık	düğme	kömek	tutsak
aya	göç	kötel	tümen
azık	gök	kul	türk
bağ	göl	kulaç	tüzük
bağırsak	gölge	kur	ulak
bala	gömeç	kurumsak	ulu
baş	han	kuş	ulus
begüm	hanım	kuymak	uşak
ben	kağan	küçük	ülüş
bey	kak	kütük	yağ
bohça	kalpak	laçin	yarak
boş	kamçı	ocak	yarlık
boşkap	kanat	oluk	yasak
böke	kap	ordu	yasal
bulak	kapı	otağ	yasavul
bulgar	kapıcı	oturak	yaşmak
burgu	kaş (I)	ögre	yavşak (I)
çak	kaşağı	özbek	yele
çakı	kaşık	paşa	yelek
çakmak	katır	saçı	yezek
çap-	kavur-	soru	yıldız
çavuş	kavurma	sungur	yoğurt
çekme	kaymak	süngü	yorga
çiçek	kaz	sürme	yürüyüş
çilemçi	kazak (I)	tabanca	yüz (I)
çimen	kılıç	taraş	
çok	kıyma	teke	

4.1.13. Çincede Türkçe Doğrudan Verintiler

Çincede tespit edilen 116 doğrudan verinti, Türk–Çin ilişkilerinin tarihsel olarak hem ticaret yolları hem de siyasi temaslar üzerinden şekillenen çok eski ve çok katmanlı bir etkileşim alanına sahip olduğunu göstermektedir. Bu verintiler, özellikle askerî terimler, göçebe kültürüne ilişkin kavramlar, hayvancılık ve maddi kültür ögeleri gibi belirli alanlarda yoğunlaşarak Türkçenin Orta Asya temas sahasında işlevsel ve etkili bir verici dil olduğunu ortaya koymaktadır. Çinceye geçen Türkçe unsurların niteliği, iki toplum arasındaki temasın doğrudan ve pratik ihtiyaçlardan beslenen bir karakter taşıdığını açık biçimde gösterir:

ağıl	buyrukçu bk.	inci	su
akın	buyrultu	kağan	sürü
akışma	bürküt	kalın (II)	tanrı
aksakal	çarık	kam	tapu
alp	çekmen	kapıcı	tar (III)
altın	çiçek	kara	tarım
ana	çora	kaskır	tarkan
ant	çöğür	kavur-	tegin
apa	dağ	kavurma	tenge
ata	damga	keleçü	toga
atabek	darı	ketmen	tomaga
avla-	dayı	kımız	tör
ay	denk	kın	töre
ayguçı	didek	kışla	tuğ
ayran	dokuma	kıyak	tunç
baga	dolan	kız	turgay
bağırsak	don	kopuz	tutun
baskak	dört	koyun (II)	tümen
baş	el	kul	ulak
bay	emçi	kut	ulus
bey	erk	küg	urug
bilge	erkin	ocak	uşak
bin	etik	ogruk	ükek
binbaşı	güdücü	ortak	üñlü
bitigçi	han	otağ	üzüm
boru	hanım	ovmaç	yabgu
boz	idikut	pars	yada
bozuk	il	paşa	
böke	ilteber	sipsi	
börk	inak	sorma	

4.1.14. Fincede Türkçe Doğrudan Verintiler

Fincede tespit edilen 59 doğrudan verinti, Türkçenin Ural–Altay dilleriyle olan temasının tarihsel derinliğini ve çok eski çağlara uzanan etkileşim alanını göstermektedir. Bu verintiler özellikle temel yaşam pratikleri, hayvancılık, doğa unsurları ve maddi kültürle ilişkili sözcüklerde yoğunlaşarak temasın hem kültürel hem de kavramsal düzeyde gerçekleştiğini ortaya koymaktadır. Finceye geçen Türkçe kökenli unsurların niteliği, iki dil ailesi arasındaki ilişkilerin yalnızca tipolojik benzerliklerle sınırlı olmadığını; aynı zamanda doğrudan etkileşimle şekillenmiş bir tarihsel temas zemini bulunduğunu açıkça göstermektedir:

alt	boz	çogun	gelin
altın	börek	çulan	güve
ana	bulan	damga	iç donu
arvışçı	bulut	davar	inci
ata	bur-	duman	kabak
baba	burgu	durmaz	kalpak
başlık	çahruk	eğri	kap-
başmak	çana	eke	kapçık
bir	çapak	em-	kaplık

kata	kunduz	örmek	tenge
kazak (I)	kuşak	saplı	uğru
kazan (I)	kürek	sivilce	urı
kebit	obruk	tart-	ütü
kol	ol-	tatar	veriş
kova	otağ	teker	

4.1.15. İtalyancada Türkçe Doğrudan Verintiler

İtalyancada tespit edilen 57 doğrudan verinti, Türkçe–İtalyanca temasının Akdeniz havzasındaki ticaret, denizcilik ve kültürel karşılaşmalar üzerinden sınırlı fakat anlamlı bir etkileşim alanına sahip olduğunu göstermektedir. Bu verintiler özellikle denizcilik, maddi kültür ve yemek kültürü gibi pratik yaşam alanlarında yoğunlaşarak Türkçenin İtalyancaya belirli dönemlerde işlevsel bir katkı sunduğunu ortaya koymaktadır. İtalyancaya geçen Türkçe unsurların niteliği, temasın geniş bir söz varlığı aktarımından ziyade, belirli sosyal ve ekonomik alanlarda odaklanan seçici bir karaktere sahip olduğunu açıkça göstermektedir:

ağıl	boz doğan	karakulak	paşalık
akıncı	çarık	kayak	sağrı
altı	çavuş	kayık	sancak
arpa	çelebi	kımız	solak
ata	çizme	kırbaç	subaşı
ayakdivanı	çubuk	kolan (I)	top
baba	dayı	konak (I)	tuğ
balta	dolama	kova	türk
baltacı	eşek	küçük	yağmurluk
bardak	han	kürküm	yelek
başıbozuk	ikindi	oda	yeniçeri
başmak	kalpak	odalık	yoğurt
beşik	kamçı	oğlan	
bey	kapıcı	ordu	
bıçak	kara	paşa	

4.1.16. Çekçede Türkçe Doğrudan Verintiler

Çekçede tespit edilen 55 doğrudan verinti, Türkçenin Orta Avrupa'daki dil temaslarında sınırlı fakat belirgin bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Bu verintiler özellikle askerî terminoloji, maddi kültür unsurları ve gündelik yaşamla ilişkili kavramlarda yoğunlaşarak Türkçe–Çekçe temasının daha çok tarihsel karşılaşmalar, siyasal ilişkiler ve kültürel dolaşım üzerinden gerçekleştiğini ortaya koymaktadır. Çekçeye geçen Türkçe kökenli sözcüklerin niteliği, temasın düşük yoğunluklu olsa bile tarihî dönemlerde etkili ve iz bırakıcı bir karakter taşıdığını açıkça göstermektedir:

ağıl	çavuş	kamçı	sancak
akçe	çeri	kamış	sürme
ayran	çizme	kayık	tatar
balbal	çubuk	kımız	tuğra
balta	dam	kırbaç	türk
başıbozuk	davar	kırguy	ürgenç
başlık	dolama	kolçak	üz-
bey	düdük	kopuz	yaşmak
bıçak	emin	odalık	yeniçeri
boğa	entari	oğlan	yiğit
boz doğan	ezan	ordu	yoğurt
bölük	göç-	ör	yufka
çakan	han	pastırma	yurt
çakır	kalpak	paşa	

4.1.17. İngilizcede Türkçe Doğrudan Verintiler

İngilizcede tespit edilen 56 doğrudan verinti, Türkçenin İngilizce üzerindeki etkisinin sınırlı fakat belirgin bir tarihsel arka plana sahip olduğunu göstermektedir. Bu verintiler çoğunlukla maddi kültür, toplumsal yaşam, yemek kültürü ve özellikle Osmanlı dönemindeki diplomatik ve askerî temaslarla ilişkili alanlarda yoğunlaşmaktadır. İngilizceye geçen Türkçe kökenli unsurların niteliği, iki dil arasındaki ilişkinin geniş ölçekli bir söz varlığı aktarımından ziyade kültürel temas ve tarihsel karşılaşmalar üzerinden şekillendiğini açıkça ortaya koymaktadır:

alaca	darı	kayık	paşalık
altın	dayı	kazak (I)	sağrı
arkar	diz-	kebit	sancak
baklava	dolama	kırbaç	sarık (I)
başıbozuk	döner kebap	konak (I)	solak
başlık	han	kulan	şiş
begüm	hanım	kurgan	tenge
bey	kağan	kurut	tuğ
binbaşı	kalpak	kürküm	tuğra
boş	kam	oda	türk
börk	kara	odalık	yelek
bulgur	karakan	oğlan	yeniçeri
çavuş	karakulak	ordu	yoğurt
çubuk	kayak	paşa	

4.1.18. Almancada Türkçe Doğrudan Verintiler

Almancada tespit edilen 38 doğrudan verinti, Türkçenin Alman dili üzerindeki etkisinin düşük yoğunluklu olmakla birlikte tarihsel karşılaşmalarla sınırlı olmayan bir çerçeveye sahip olduğunu göstermektedir. Bu verintiler özellikle maddi kültür, gündelik yaşam ve Osmanlı döneminde ortaya çıkan askerî-diplomatik temaslarla ilişkili alanlarda

yoğunlaşarak Türkçenin belirli kavram ve nesne adlarının Almancaya geçişinde işlevsel bir rol oynadığını ortaya koymaktadır:

ağıl	çubuk	kazak (I)	paşa
baba	dolama	kepenek	sağrı
baldıran	dolma	kımız	sancak
balkan	han	kırbaç	şiş
başıbozuk	kalpak	konak (I)	tuğ
başlık	kapı	odalık	tuğra
begüm	karagöz	oğlan	türk
bey	karakulak	ordu	ulak
boz	kayak	ögre	
çavuş	kayık	özbek	

4.1.19. Fransızcada Türkçe Doğrudan Verintiler

Fransızcada tespit edilen 12 doğrudan verinti, Türkçe kökenli sınırlı sayıdaki sözcüğün bu dile geçtiğini göstermektedir. Bu sözcükler, tarihsel temas dönemlerine ait belirli kavram ve adlandırmaları içermekte olup çalışmada tanımlanan ölçütlere göre doğrudan verinti kategorisinde yer almaktadır:

börk	iç oğlanı	kımız	paşalık
çubuk	kayak	odalık	sağrı
dolama	kayık	paşa	sancak

4.2. Dolaylı Verintiler

4.2.1. Bulgarca Dolaylı Verintiler

Bu çalışmada belirlenen 2253 adet Bulgarca dolaylı verinti, Türkçe–Bulgarca dil ilişkilerinin doğrudan bir alım sürecinden ziyade, aracılı ve çok katmanlı bir temas yapısı içinde gerçekleştiğini göstermektedir. Söz konusu veriler, Türkçenin bu ilişkide yalnızca kaynak dil değil, aynı zamanda köprü dil işlevi üstlendiğini ortaya koymakta; özellikle Arapça ve Farsça kökenli unsurların Türkçe aracılığıyla Bulgarcaya aktarılması, Osmanlı dönemi Balkan coğrafyasında oluşan yoğun temas ortamının dilsel bir sonucu olarak değerlendirilmektedir. Bu yönüyle Bulgarca dolaylı verintiler, Türkçenin Balkan dilleriyle kurduğu tarihsel ilişkilerin niteliğini açıklamada anlamlı ve sistematik bir veri alanı sunmaktadır:

aba
abanoz
abdest
abes
abraş
acaba
acayib
acele
acem
acemi
acemi oğlan
âciz
âdet
adliye
afacan
aferin
afv
afyon
ağa
ağda
ağustos
ahali
ahbap
ahdname3
ahenk
ahır
ahiret
ahlat
ahmak
ahtapot
akıbet
akıl
akide
akraba
akran
akrep
aksi
akşam4
aktar
alabora
alaka
alamet
alay
alem
âlem
alemdar
alet
alicenap
allah
ama
aman
ambar
amber
amel
âmin
anadolu
anahtar
anason
angarya
antika
aptal
ar
arap
ardıç
ardiye
arıza
armut
arsa
arsız
arslan
arşın
arz
arzuhâl
asıl
asker
asli
astar
astragan
âşık
aşikâre
aşina
aşk
aşure
atlas
avadanlık
avanak
avanta
avarız
avlıu
avrat
avukat
âyan
ayar
ayıp
ayna
ayva
aza
azat
aziz
azlet-
baca
bacak
bacaklı
bacanak
baç
badana
badem
badi
badya
bağ
bağışla-
baha
bahadır
bahane
bahar
bahçe
bahçıvan
bahil
bahis
bahşiş
baht
bakam
bakiye
bakkal
bakla
balaban
balgam
balkon
balsam
balyemez
bamteli
bamya
barbunya
barhane
bari
barut
baston
bat
battal
bayat
bayır
bayrak
bayraktar
bayram
baytar
bazı
bedava
bedel
beden
bedesten
bedevî
bekâr
bekri
bel
bela
belediye
belki
bende
bender
bent
beraber
berat
berabt
berber
bereket
beşaret
bet
beter
beyan
beyhude
bezelye
bezir
bezirgân
bızdık
biber
bidat
billahi
billur
bina
boğası
bomba
boran5
borani
borazan
borç
bornoz
borsa
bostan
bre
budala
buhar
bumbar
bunduk
buse
buy
buzağı
bülbül
büryan
caba
cadde
cadı
cahil
cam
camadan
cambaz
cami
can
candar
can eriği
canfes
cani
cebbar
cebe
cefa
cehar
cehennem
cehri
ceht
celep
cellat

---

[4]Kelimenin Soğdca'dan geldiği ileri sürülmüştür (Clauson, 1972). Bu temas ile ilgili sözlük içerisinde herhangi bir veri yoktur.

[5] *boran* sözcüğünün kökeni Moğolcaya dayandırılmaktadır (Gülensoy, 2007).

cemaat
cemal
cemal
cemre
cenabet
cenaze
cenk
cennet
cenup
cep
cephane
cepken
cerahat
cereme
cerrah
cesaret
cesur
cet
cevahir
cevap
cevher
ceviz
ceza
cezve
cımbız
cıva
cibre
ciğer
cihan
cihat
cila
cilve
cimri
cin
cins
cirit
civelek
cizye
congalaz
cop
cömert
cönk
cuma
cumba
curcuna
cübbe
cüce
cümbüş
cümle
cüret
cüzdan
çabuk
çadır
çakal
çakşır
çal
çalpara
çam
çamadan
çamaşır
çam sakızı
çañ
çanak
çangal
çanta
çap
çapa
çaparız
çaprak
çapraz
çardak
çare
çark
çarşaf
çarşı
çavdar
çay
çehre
çekel
çekiç
çelenk
çeltik
çember
çengel
çengi
çepel
çepiş
çerçeve
çerçi
çerez
çerge
çerviş
çeşit
çeşme
çete
çetele
çevik
çeyiz
çeyrek
çıfıt
çılbır
çın
çınar
çıra
çırak
çıvgar
çift
çiftçi
çifte
çiftlik
çile
çilingir
çingene
çini
çinko
çiriş
çirkin
çiroz
çit
çitari
çoban
çocuk
çokmar
çoñ
çor
çorap
çorba
çorbacı
çotra
çöp
çuha
çuhadar
çul
çumçuk
çuval
çuvaldız
çükündür
çünkü
dadı
daima
daire
dakika
dalavere
dalyan
damacana
dana
dangalak
dara
darağacı
darbuka
darphane
dava
davet
davlumbaz
davul
def
defa
defter
değnek
demet
derbent
dere
derebeyi
derece
derman
dert
deruhte
derviş
derya
deste
destmal
destur
dev
deva
deve
devekulağı
devekuşu
devetabanı
devir
devlet
devriye
dikel
dikiz
dikkat
dilaver
dilber
dimi
dimişkî
din
dinar
dirgen
dirhem
divan
divane
divit
doktor
dolap
domates
dost
döven
dua
duba
dubara
dudak
dudu
duhan
dumdum
duvar
dü
dükkân
dülger
dümbelek
dümen
dünya
dürbün
dürüst
düşeş
düşman
ebedi
ecel
ecnebi
ecza
edepsiz
edna
efe
efendi
eğer
ejder, ejderha
elbet, elbette
elçi
elmas
elvan
emanet
emel
emin
emir
emlak
emniyet
encam
endaze

enfiye
engel
engerek
enginar
enişte
entari
enveriye
erbap
erguvan
erişte
erkân
erzak
eser
esir
esmer
esnaf
esvap
eşarp
eşkiya
etraf
evlat
evlek
evsat
evvel
ey
eyalet
eyvallah
ezan
eziyet
fağfur
faiz
fakir
falaka
falya
faraş
faraza
farfara
fark
farsça
fasit
fasulye
fatma çiçeği
fayda
fayton
fazla
felek
fellah
fener
ferace
feragat
ferah
ferik
ferman
fermene
ferş
ferz
fes
fesat
fesleğen
fetva
fıçı
fındık
fırça
fırıldak
fırın
fırsat
fırtına
fısıltı
fıskiye
fıstık
fışkı
fışkır-
fidan
fiğ
fikir
fil
fil dişi
filan
filar
filiz
fincan
firavun
firfirik
firuze
fiske
fistan
fişek
fit
fit
fitil
fitne
fiyat
fodul
francala
frengi
frenk
fukara
futa
fünye
gaddar
gaile
galata
galiba
gamsız
ganimet
garaz, garez
garip
garp
gasp
gâvur
gayda
gayet
gayret
gayri
gaz
gazap
gazavat
gazel
gazel
gazete
gazi
gebre
gecere
gege
gem
gerdanlık
gerdek
gerdel
gergef
geveze
gidi
girdap
girye
gonca
göce
gönder
gönye
grup
gurbet
gübre
güderi
güğüm
gülherçile
gül
gülab
gülle
gül suyu
gül yağı
gümrah
gümrük
günah
güre
güya
güzin
haber
hacı
hadim
hafız
hafif
hafiye
haftalık
haham
hain
hak
hakikat
hâlâ
hala
halat
halayık
hâlbuki
halı
hali
halife
halis
halk
halka
hallaç
halvet
ham
hamal
hamam
hamayil
hamidiye
hamile
hamsi
hamur
hamut
han
hançer
hane
hap
hapis
harabat
haraç
haram
harami
harap
harar
hararet
harbi
harca-
harç
hardal
hare
harem
harın
harifane
harman
has
haset
hasıl
hasım
hasır
hasret
hasta
haşa
haşhaş
haşla-
haşlama
hat
hata
hatıl
hatır
hatip
hatun
hav
hava
havacıva
havadis
havale
havan
havari
havlu
havra
havuç
havuz
havyar
hayat
haydut
hayır

hayli
haymana
hayran
hayvan
haz
hazır
hazine
hekim
hela
helal
hele
helva
hemen
hemşehri
hemşire
hendek
henüz
hep
her
hergele
herif
hesap
heves
heybe
hınzır
hırfet
hırka
hırs
hısım
hışım
hıyanet
hız
hicran
hiç
hidiv
hilal
hile
hind hindistan
hisar
hisse
hizmet
hoca
hokka
hor
horan
horasan
horata
hoş
hoşaf
hudut
humma
huni
hurda
huri
hurma
hutbe
huy
huzur
hüccet
hücre
hücum
hüküm
hükümet
hümayun
hüner
hürriyet
ırgat
ırıp
ırz
ıskat
ıslah
ısmarla-
ıtır
ıtlak
ızgara
ibadet
ibret
ibrik
ibrişim
icap
icar
icra
idare
ifrat
ifrit
iftira
iğde
iğreti
ihmal
ihram
ihtisap
ihtiyaç
ihtiyar
ikbal
ikram
ikrar
iktiza
ilaç
ilam
illa
ilmühaber
iltizam
imam
imambayıldı
imame
iman
imaret, imarethane
imbik
imdat
imece
imrahor
imsak
imtiyaz
imza
inat
incir
inkâr
insaf
insan
inşa
inşallah
intifa
intizam
irade
irat
ishakkuşu
iskambil
iskele
iskemle
islam
ispat
israf
istida
istif
istifa
istilam
istinaf
istintak
işaret
işgal
işkembe
işkence
işkil
iştah
iştihar
itaat
itibar
ittifak
izafet
izbe
izin
izzet
jandarma
jop
kabahat
kabız
kabil
kabul
kaburga
kâbus
kabza
kabzımal
kadar
kadayıf
kadeh
kadem
kadı
kadın
kadıngöbeği
kadınkuşu
kadınparmağı
kadırga
kadife
kadir
kaf
kafa
kafadar
kafes
kâfir
kaftan
kâfur
kağıt
kahır
kahi
kahpe
kahraman
kahvaltı
kahve
kâhya
kaide
kakır
kakule
kakum
kâkül
kalabalık
kalafat
kalay
kalbur
kalçın
kaldırım
kalem
kalemkâri
kalevra
kalfa
kalıp
kalkan
kalkan balığı
kalleş
kalp
kalpazan
kaltaban
kalyon
kama
kamara
kamber
kambur
kâmil
kanaat
kanara
kanarya
kanca
kandil
kangal
kantar
kantarma
kanun
kaptan
kaput
kâr
karaciğer
karakol
karakoncolos
karamandola
karanfil
karar
karavana
kârgir
kârhane
karnabit
karpuz

karyola
kasaba
kasap
kasatura
kasavet
kâse
kasımpatı
kasıt
kaside
kâsip
kasket
kassam
kaşar
kaşkaval
kaşmer
kaşmir
katana
katar
katil
kâtip
katran
kav
kavaf
kavanoz
kavas
kavata
kavga
kavi
kavil
kayar
kayçan
kaygana
kayıp
kayısı
kayıt
kayil
kayma
kaymakam
kayseri
kaytan
kaza
kazasker
kazaz
kazıl
kebap
keben
kebin
kebir
kedi
kefen
kefil
kefir
kehribar
kel
kelek
kelem
kelep
keleş
kelle
kellepuş
kem
keman
kement
kemer
kemha
kenar
kene
kenef
kenevir
kenger
kepaze
kepçe
keramet
kerata
kere
kereste
kerevet
kereviz
keriz
kerkes
kerpeten
kervan
kesat
kese
kestane
keşif
keşiş
keşişleme
keşke
keşkek
keşkül
keten
keten helva
kevgir
keyif
keyfiyet
kezzap
kıble
kıbrıs
kılaptan
kılıf
kımılda-
kına
kınnap
kırba
kırmız
kırtıl
kısım
kısmet
kıt
kıyafet
kıyamet
kıymet
kızak
ki
kibar
kibrit
kil
kile
kiler
kilim
kimyon
kin
kira
kiraz
kirde
kireç
kiremit
kispet
kişmiş
kitap
kitre
kobak
koçu
kodaman
kodoş
kofti
kokona
kokoreç
kokoroz
kolbasa
komita
konç
kontoş
kopça
kopya
korkut
korsan
kosa
koz
koza
kozak
kozalak
köçek
köfte
köpek
kör
kör fişek
kör sofra
kör sokak
kös
köse
kösele
köstebek
köşe
köşk
kötek
köy
kral
kubat
kubbe
kubur
kuçu
kudret
kuduk
kuka
kukarı
kukuleta
kulampara
kulaşı
kule
kulp
kulübe
kumar
kumaş
kumbara
kumkuma
kumru
kundak
kundura
kura
kurabiye
kurada
kurban (II)
kurbet
kurçak
kurdele
kurna
kurnaz
kurşun
kurultay
kuruş
kuskun
kuskus
kusur
kutnu
kutu
kutup
kuvvet
küfe
kükürt
külah
külçe
külek
külliyen
külünk
külüstür
küme
kümes
künbet
künder
künk
küp
küpeşte
küspe
küstah
küstere
küsur
küt
labada
lacivert
laçka
laf
lafazan
lağım
lahana
lahurî
lakin
lal
lala

lalangı
lale
lamba
lanet
lapa
lapçin
lastik
latif
lavanta
layık
leblebi
leğen
lehim
leke
lenger
leş
levent
levrek
leylak
leylek
lezzet
libas
liman
limon
linç
lira
liva
lobut
lodos
lohusa
lokanta
lokma
lokman
lokum
lonca
lop
löngöz
lüfer
lüle
macun
madem
maden
madrabaz
mayara
mayaza
mahalle
mahkeme
mahluk
mahlul
mahmudiye
mahmur
mahmuz
mahrama
mahsul
mahsus
mahvol-
mahya
mahzar
mahzen
makam
makara
makarna
makas
makat
makbul
makina
makul
mal
mala
malakay
malama
malik
malikâne
malum
mana (II)
manca
mancınık
manda
mandal
mandıra
mangal
mangır
mâni (II)
mansıp
mantar
maral
marangoz
maraz
marda
marifet
marpuç
mars
mart
marul
marya
masal
masat
maskara
maslahat
maslak
masraf
mastar
mastika
masum
masura
maşa
maşallah
maşrapa
matara
matkap
matrak
matuh
mavi
maya (I)
mayasıl
maydanoz
mayhoş
mayıs
mayil
maymun
mayna
maytap
mazbata
mazgal
mazı
mecidiye
meclis
medrese
meyer
mehter
mekân
mekik
mekkâre
mekruh
mektep
mektup
melamet
melek
melez
melik
memduhiye
memleket
memur
mendebur
mendil
menekşe
menfaat
mengene
mengûş
mensuk
menteşe
menzil
mera
merak
meram
mercan
mercimek
merdane
merdiven
meremmet
meret
merhaba
merhamet
merhem
merkez
mermer
mersin
mert
mertebe
mertek
mescit
mesela
meserret
mesnet
meşale
meşe
meşin
meta
metelik
metin
metris
mevla
mevlit
meyan
meydan
meyhane
mezar
mezat
meze
mezgit
mezra
mıhlayıcı
mıknatıs
mısır
mıskal
mızıka
mızrak
miço
mide
midilli
mihenk
mihrap
mil (II)
millet
mimar
minare
minber
minder
mine
minnet
mintan
mir
miralay
miras
mirî
mirza
misafir
misk
miskal
misket
miskin
mola
molla
moloz
moruk
mostra
muaf
muallim
muamele
muavin
mugan
muhabbet
muhacir
muhafaza
muhafız
muhallebi
muhannet
muharebe
muhasara
muhassıl

muhayyer
muhtaç
muhtar
muhtıra
muhzır
mukaddem
mukaddes
mukallit
mukataa
mukavva
mukayyet
mum
murdar
musahip
musakka
musalla
musallat
musandıra
mushaf
musibet
muska
muslin
musluk
mustahfız
muşamba
muşmula
muşta
muştu
mutaf
mutasarrıf
muteber
mutfak
mutlak
muzır
mübarek
mübaşir
müderris
müdür
müezzin
müfettiş
müflis
müft
müftü
mühendis
mühlet
mühre
mühür
müjde
mülayim
mülazım
mülk
mültezim
münafık
münasip
müraselat
mürekkep
mürit
mürt
mürtet
mürur
mürver
müsaade
müslüman
müstekreh
müsteşar
müşavere
müşebbek
müşir
müşterek
müşteri
mütesarif
mütevelli
müzevvir
nabız
nacak
nadas
nadir
nafaka
nafe
nafile
naftalin
nağıl
nahiye
naip
nakız
nakil
nakkaş
nal
nalbant
nalça
nalın
nam
namaz
namlu
namus
nane
nankör
nar
nara
nardenk
narenciye
nargile
narh
narin
nasihat
natır
naz
nazar
nazik
nebat
nefer
neft
nekes
nekkare
nemçe
neşter
nevruz
ney
nezle
nigâr
nikâh
nişadır
nişan
nişancı
nişasta
niyet
nizam
nohut
nokta
nöbet
nöbet şekeri
numune
nur
nüfus
nüfuz
okka
olta
orak
orospu
oruç
oya
oyma
ömür
öreke
öşür
pabuç
paça
paçarız
paçavra
padişah
pafta
pak
pala
pala bıyık
palamar
palamut
palan
palanga
palaska
palavra
palaz
paldım
pamuk
panayı
pancar
panzehir
papağan
papaz
para
parça
parçala-
parsa
partal
pasaport
paspal
pasvan
patik
patiska
patlıcan
patrikhane
pay
payanda
paybent
paydaş
paydos
paytak
pazar
pazı
peçe
peçete
pedavra
pehlivan
pekmez
peksimet
pelit
pelte
pembe
pencere
pençe
penes
perakende
perçem
perçin
perdah
perde
pere
pergel
perhiz
peri
perişan
pervaz
pestil
peş
peşin
peşkeş
peşkir
peşkun
peştamal
pey
peyda
peygamber
peyke
peynir
pezevenk
pıhtı
pırasa
pırlanta
pırnar
pırtı
pıtırak
piç
pide
pilav
pinti
pir
pirahen
pirinç (I)
pirinç (II)
pis
pisi balığı

pisik
pişman
pıştov
piyade
piyango
plaçka
poğaça
polis
porsuk
portakal
posa
post
postal
poşu
pota
potur
poyraz
pösteki
pranga
pul
puro
pusat
pusula
puşt
püskül
rab
raf
rahat
rahmet
rahvan
rakam
rakı
ramazan
rana
rast
rastgele
rastık
ravent
razakı
razı
reaya
reçel
redif
rehin
reis
rençper
rende
renk
resim
revaç
revani
reze
rezene
rezil
rıza
rica
rical
rub
ruba
rugan
ruh
ruhsat
ruzname
rüşvet
rütbe
saadet
saat
sabah
sabır
sabun
sadaka
sade
sadece
sadık
sadrazam
saf
safra
safran
sağanak
sağmal
sahan
sahih
sahip
sahte
sahtiyan
sai
saka (I)
sakağı
sakamet
sakat
saksavul
saksı
sala
salaş
salavat
salep
salhane
salname
salt
salta
saltanat
samur
sam yeli
sandal (II)
sandal (III)
sandık
sanki
santur
sara
saraç
saray
sarhoş
sarraf
satır
satranç
saye
sayvan
saz (II)
sebep
sebil
seccade
sedef
sedef otu
sefa
sefer
sefer tası
seğmen
sel
selam
selamet
selamlık
selam otu
semer
semt
sene
senet
sepet
serapa
serasker
serbaz
serbest
serdar
serin
serir
sermaye
serpuş
sersem
sert
servi
setre
sev-
sevap
sevda
seyir
seyis
seyit
seyran
sıfır
sıklet
sınır
sıpa
sır (II)
sırma
sıska
sicil
siftah
sigaralık
sihir
silah
silahşor
silahtar
silsile
sim
sima
simit
simsar
sincap
sini
sipahi
siper
sitem
soba
sofa
sofra
softa
sohbet
sokak
sokman
somun
soytarı
sucuk
sultan
sultaniye
surat
sure
susam
sülük
sülümen
sümbül
sünger
sünnet
sünnilik
sürahi
sürat
süvari
şadırvan
şah
şah
şahin
şahit
şahtere
şaka
şakirt
şakul
şal
şalgam
şam
şamandıra
şamata
şamdan
şame
şam fıstığı
şap
şapka
şarampol
şarap
şark
şarkı
şatır
şayak
şayka
şebboy
şeftali
şehir
şehit
şehzade
şeker
şemsiye
şenlik
şer

şerbet
şerefe
şeremet
şeriat
şerif
şerit
şevk
şevketli
şey
şeyh
şeyhülislam
şeytan
şık
şıra
şırınga
şırlagan
şikâr
şilte
şimal
şimşir
şinik
şirden
şirket
şirret
şişe
şişhane
şive
şura
şurup
şükür
şüphe
taahhütlü
tabak
tabak
tabaka
tabaka
tabakhane
taban
tabela
tabiat
tabla
tabur
tabya
tafra
tafta
tahin
tahmin
tahrir
tahsil
tahsildar
tahta
tahta biti
tahvil
takat
takaza
takke
takla
taklit
takrir
taksim
taksirat
taksit
takvim
talas
talaş
talika
talim
talip
tamah
tamam
tambura
tandır
tane
tanı-
tantana
tanzim
tapa
tapkur
taraba
taraf
tarakan
tarap
taratur
tarçın
targa-
tarhana
tarhun
tarif
tarife
tarikat
tarla
tarpan
tas
tasa
tas kebabı
taslak
tasma
tasvir
tatil
tav
tava
tavan
tavla (I)
tavla (II)
tavla-
tavlı
tayfa
tayfun
tayga
tayın
tayin
taze
tazı
tebdil
teber
tebeşir
tecrübe
tedarik
tefarük
teferrüç
teftiş
tehir
tekke
teklif
tekmil
tekrar
tel
telatin
telbis
telef
teleme
telgraf
tellak
tellal
tembel
tembih
temcit
temel
temenna
temerrüt
temessük
temettü
temiz
temsil
tencere
teneke
tenha
tenkâr
tepsi
terazi
terbiye
tercüman
tere
terebentin
terk (II)
terme
tersane
tertip
terzi
teskere
teslim
tespih
testi
tevatür
tevekkel
tevzi
teyel
tez
tezek
tezene
tezgâh
tezkere
tıknefes
tılsım
tımar (I)
tımar (II)
tınaz
tıpkı
tırabzan
tıraş
tırpan
ticaret
tiftik
tiryak
tiryaki
tohum
tomak
tombak
ton balığı
topaz
torik
tornacı
tortu
toyaka
tömbeki
tövbe
trablus
trampa
tuğla
tuhaf
tulum
tulumba
tulup
tuman
tumba
tuna
turfanda
turp
turşu
turunç
tüccar
tüfek
tülbent
türban
türbe
ulema
ulufe
usta
usul (I)
usul (II)
ücret
ülke
üstübeç
vaat
vaaz
vade
vadi
vah
vaka
vakıf
vakit
vali
valide
vallahi
vapur
varak
varda
vasi
vasiyet
vatan

vazgeç-
vekil
velvele
venedik
verem
verev
vernik
vesvese
vezir
vezne
vida
vilayet
viran
vişne
volkan
volta
vukuf
yaban
yabancı
yadest
yağma
yahni
yahut
yahudi
yalı
yallah
yalpa
yançak
yaran
yasemin
yatağan
yaver
yek
yeke
yemeni
yemin
yetim
yunus balığı
zabit
zac yağı
zağar
zahire
zahmet
zaim
zakkum
zalim
zaman
zambak
zamk
zampara
zanaat
zangır
zapt
zaptiye
zar (II)
zarar
zarf
zarif
zat
zavallı
zaviye
zayıf
zeamet
zebun
zecriye
zehir
zelzele
zemberek
zembil
zencefil
zenci
zengin
zerdali
zerde
zerdeçal
zerdeva
zerre
zerrin
zerzevat
zeval
zevk
zevzek
zeybek
zeytin
zıbın
zılgıt
zımba
zımpara
zıt
zıvana
zibidi
zift
zil
zina
zincir
zindan
zira
ziyade
ziyafet
ziyan
ziynet
zor
zoraki
zorba
zulüm
zurna
züğürt
zükam
zül
zülüf
zümrüt

4.2.2. Sırpçada Dolaylı Verintiler

Bu çalışmada belirlenen 1920 adet Sırpça dolaylı verinti, Türkçe–Sırpça ilişkilerinin yüzeysel bir sözcük temasından ibaret olmadığını, aksine uzun süreli, kurumsallaşmış ve çok katmanlı bir dil temasının ürünü olduğunu açık biçimde ortaya koymaktadır. Türkçe, Balkan coğrafyasında yalnızca sözcük veren bir dil değil, aktarımı düzenleyen ve yönlendiren bir merkez dil konumunda yer almış; özellikle Arapça ve Farsça kökenli unsurların Sırpçaya geçişinde belirleyici bir aracılık rolü üstlenmiştir. Bu yoğun dolaylı verinti tablosu, Türkçenin Sırpça üzerindeki etkisinin rastlantısal değil, tarihsel olarak yerleşik ve sistematik bir temas sürecine dayandığını göstermektedir:

aba (I)
abanoz
abdest
abıhayat
abızemzem
abraş
abriz
acaba
acayib
acele
acem
acemi
acemi oğlan
acuze
adalet
adam
âdet
âdeta
aferin
afet
afiyet
afv
afyon
ağa (I)
ağda
ahali
ahbap
ahdname
ahenk
ahır
ahir
ahiret
ahlak
ahmak
ahmet Muhammet
ahtapot
ahval
ahvat
akıbet
akıl
akik
akraba
akran
akrep

aksi
akşam
aktar
alafranga
alaka
alamet
alaturka
alay
alem(I)
âlem(II)
alemdar
alet
âlim
allah
ama
aman
ambar
amber
amel
ameldar
âmin
amir
anadolu
anason
angarya
anka kuşu
antika
aptal
ar (II)
arakçin
arap
arazi
arçak
ardıç
ardiye
armut
arnavut
arsa
arsız
arslan
arşın
arz
arzuhâl
ases
asker
asli
astar
âşık
aşikâre
aşina
aşk
aşure
ateş
atlas
avam
avarız
avaz
avlıu
avret
âyan
ayan beyan
ayar
ayet
ayıp
ayna
ayva
aza
azap
azat
azlet-
azrail
baca
bacak
bacaklı
bacanak6
baç
badem
badem ezmesi
bağ (II)
baha
bahar
bahçe
bahçıvan
bahil
bahşiş
baht
bakam
bakiye
bakkal
bakla
balaban (II)
balgam
balkon
balyemez
bamya
bando
bar (II)
barhane
bari
barut
basur
bat
batıl
battal
bayat
bayır
bayrak
bayraktar
bayram
bazı
bedava
beddua
bedel
beden
bedesten
bedevî
bekâr
bekri
bela
belediye
beli
belki
bent
beraber
berat
berabt
berber
bereket
bet
beter
beyan
beyaz
beygir
beyhude
beyit
bez
bezirgân
biber
bidat
bihaber
bihod
billahi
billur
bina
birader
bodrum
boğası
borazan
borç
bornoz
bosaga
bostan
boza
bre
budala
buğu
buhur
buhurdan
büluğ
bumbar
bursa
burudet
bülbül
büryan
caba
cadde
cadı
cahil
caiz
cam
camadan
cambaz
cami
can
can eriği
canfes
cebe
cebeci
cebir
cefa
cefr
cehennem
celali
celep
cellat
cemaat
cemiyet
cemre
cenabet
cenaze
cendere
cenk
cennet
cep
cephane
cepken

---

6 bacanak sözcüğü, Andreas Tietze'ye göre Türkçeye Moğolcadan geçmiş bir birim olarak değerlendirilmekte dir. Tietze, sözcüğün kökenini Eski Türkçe ve Moğolcada ortak biçimde yer alan bača / baçi "kızkardeş, bacı" köküne bağlamakta; -nak unsurunu ise ad yapım eki olarak açıklamaktadır (Tietze, 2002–2019). Bu nedenle sözcük, bu çalışmada köken bilgisi bakımından Moğolca ile ilişkilendirilmiş; ancak Türkçe–Moğolca dil ilişkileri tez kapsamında bağımsız bir temas alanı olarak ele alınmadığından, söz konusu değerlendirme sınıflandırmaya dâhil edilmeyip dipnot düzeyinde belirtilmiştir.

cer
cereme
ceride
cerrah
cetvel
cevahir
cevap
cevher
ceviz
cezve
cımbız
cibre
ciğer
cihan
cihat
cilt
cimri
cin
cins
cirit
civan
civar
cömert
cumba
cübbe
cüce
cümbüş
cümle
cünüp
cüzdan
çabuk
çadır
çakal
çakşır
çal
çalpara
çam
çamaşır
çam sakızı
çañ (I)
çanak
çangal
çanta
çaparız
çapraz
çardak
çare
çarhacı
çark
çarşaf
çarşı
çay (I)
çehre
çekiç
çelenk
çeltik
çember
çengel
çengi
çeragâh
çerçeve
çerçi
çerez
çerge
çerviş
çeşit
çeşme
çeşni
çete
çevgân
çeyiz
çeyrek
çıban
çıda
çıfıt
çılbır (II)
çıra
çırak (I)
çift
çiftçi
çifte
çiftetelli
çiftlik
çingene
çini
çiriş
çirkin
çoban
çolpa
çorap
çorba
çorbacı
çotra
çuha
çuhadar
çul
çuval
çuvaldız
çükündür
çünkü
dadı
dağ (II)
dâhi
daima
daire
dakika
dalavere
dara
darphane
dava
davet
davlumbaz
davul
debbe
def (II)
defter
değnek
dehşet
delil
dem
demet
derbeder
derbent
dere
derebeyi
derece (I)
derman
ders
dert
derviş
derya
deste
destmal
destur
dev
devam
deve
devekuşu
devir
devlet
diba
dikkat
dilaver
dil bağı
dilber
dilgüşa
dimi
dimişkî
din
dinar
dirhem
divan
divane
divit
dolap
dost
drama
dua
dubara
dudu
duhan
duvar
dübür
dükkân
dülger
dümdar
dümen
dünya
dürbün
düstur
düşeş
düşman
düvel
düzine
ebcet
ebleh
ecel
ecnebi
ecza
eda
edepsiz
efendi
efkâr
eğir
ehli
ehven
ejder, ejderha
ekseri
elbet, elbette
elçi
elmas
emanet
emin
emir
emsal
endaze
enfiye
entari
erbap
erguvan
erişte
erkân
erzak
eser
esir
esmer
esnaf
esrar
esvap
eşkâl
eşkiya
eşraf
eşya
etraf
evkaf
evlat
evliya
evrak
evsat
ey
eyalet
eyvallah
eyyam
ezan
ezber
eziyet
fağfur
fahişe
faiz
fakat
fakir
fal
falaka
falan
falya
fani
farfara
fark
farsça
farz

fasık
fatma çiçeği
fayda
fazilet
fazla
feda
felaket
felek
fellah
fen
fener
ferace
feragat
ferah
ferik
ferman
fermene
fertute
feryat
ferzan
fes
fesat
fesleğen
fetih
fetva
fıçı
fıkıh
fındık
fırça
fırın
fırka
fırla-
fırsat
fırtına
fıskiye
fıstık
fışkı
fidan
fidye
figan
fikir
fil
fil dişi
filan
fincan
firavun
fire
firuze
fişek
fitil
fitne
fiyat
fodul
formacı
frengi
fuhuş
fukara
futa
gaddar
gaddare
gafil
gaflet
gaile
galiba
gani
garet
garaz, garez
gargara
garip
garp
gâvur
gayda
gayet
gayret
gayri
gazal
gazap
gazel (II)
gazete
gazi
gebre
gem
gerdanlık
gerdek
gergef
gıda
gıybet
gidi
girdap
gonca
gönye
gurbet
gusül
gübre
güğüm
gülherçile
gül
gülab
gülbank
gülbeşeker
gülistan
güllaç
gülle
gül suyu
gümrük
günah
gürz
güya
haber
hacet
hacı
hadim
haffaf
hafız
hafif
hafiye
haftalık
haham
hain
hak
hakaret
hakikat
hakim
hâl
hâlâ
hala
halas
halayık
hâlbuki
halecan
halhal
halı
hali
halife
halis
halk
halka
hallaç
halvet
ham
hamal
hamam
hamayil
hamiyet
hamur
han (I)
hançer
hane
hap (II)
hapis
haraç
haram
harami
harap
harar
hararet
harbi
harca-
harç
hardal
hare
hareket
harem
harf
harım
harın
harifane
harir
harita
harman
has
hasenat
haset
hasıl
hasım
hasır
hasret
hasta
haşa (I)
haşa (II)
haşarı
haşere
haşhaş
hat
hatıl
hatır
hatip
hav
hava
havadis
havale
havan
havas
havlu
havra
havuz
havyar
hayal
hayat
haydariye
haydut
hayır
haymana
hayran
hayvan
hayz
hazır
hazine
hazret
hece
hediye
hekim
hela
helak
helal
hele
helva
hem
hemen
hempa
hemşehri
hendek
hengâme
hep
her
hergele
herif
hesap
hevenk
heves
hey
heybe
heybet
hınzır
hırka
hışım
hıyanet
hicret
hiç
hidayet

hidiv
hikâye
hikmet
hilal
hile
himmet
hindistan cevizi
hisar
hisse
hizmet
hoca
hokka
horasan
horoz
hoş
hoşaf
hoyrat
hudut
hulasa
hurda
huri
hurma
hutbe
huy
huzur
hüccet
hücre
hücum
hüküm
hükümet
hüner
hürmet
hürriyet
ırgat
ırz
ıskat
ıslah
ısmarla-
ıtlak
iane
ibadet
iblis
ibre
ibret
ibrik
ibrişim
icap
icar
icazetname
icra
idadi
idare
iflas
ifrit
iftar
iftira
iğde
ihmal
ihram
ihtilaf
ihtisap
ihtiyar
ihya
ikbal
iklim
ikram
ikrar
iksir
iktiza
ilaç
ilahî
ilam
ilan
ilim
illa
illet
ilmühaber
iltizam
imam
imambayıldı
imame
iman
imaret, imarethane
imbik
imdat
imrahor
imsak
imtihan
imza
inat
incir
inkâr
insaf
insan
inşallah
intak
intikal
intikam
irade
irat
ishal
iskele
iskemle
iskerlet
islam
ispat
israf
istifade
istihare
istikbal
istintak
isyan
işaret
işgal
işkembe
işkil
iştah
itaat
itibar
itiraz
izafet
izin
kabahat
kaban
kâbe
kabız
kabil
kabile
kabir
kabul
kabza
kadayıf
kadı
kadın
kadınbudu
kadıngöbeği
kadırga
kadife
kadir
kafes
kâfir
kaftan
kâfur
kağıt
kahır
kahkaha
kahpe
kahraman
kahvaltı
kahve
kâhya
kaide
kakule
kalabalık
kalafat
kalay
kalçın
kaldırım
kalem
kalfa
kalıp
kalkan
kalleş
kalp
kalpazan
kalya
kalyon
kama
kamara
kameriye
kanaat
kanara
kanata
kanca
kandil
kangal
kantar
kantarma
kanun
kaptan
kapuska
kâr
lacivert
laden
laf
lafazan
lağım
lahana
lahurî
lakap
lal (I)
lala
lale
lamba
lanet
lastik
lata
latif
layık
lazım
leblebi
leğen
lehim
leke
lenduha
lenger
leş
levent
levha
leylek
lezzet
libas
lif
liman
limon
lobut
lohusa
lokma
lokum
lonca
lüle
maarif
maaş
mabeyin
macun
maden
mayara
mayaza
mağrifet
mahalle
mahdum
mahkeme
mahluk
mahmudiye
mahmur
mahmuz
mahrama
mahrum
mahsul
mahsus

mahşer
mahvol-
mahya
mahzar
makam
makara
makas
makat
makbul
maksat
makul
mal
malayani
malum
mamur
mandal
mandıra
mangal
mangır
mâni (I)
mansıp
marangoz
maraz
marifet
marpuç
mars
martolos
marul
masat
maskara
maslahat
maslak
masraf
mastika
masum
masura
maşa
maşallah
maşrapa
mat
matara
matkap
matrak
matuh
mavi
maya (I)
mayasıl
maydanoz
mayhoş
maymun
mazbata
mazgal
mazı
mazlum
mazul
mecelle
mecidiye
meclis
medet
medrese
meyer
mehter
mekân
mekik
mekkâre
mekruh
mektep
mektup
melek
melez
melik
melun
memişhane
memleket
memur
menaf
mendil
menekşe
meneviş
mengene
mengûş
menkûp
menzil
mera
merak
meram
mercan
merdiven
merdüm
meremmet
merhaba
merhamet
merhem
merhum
merkez
mermer
mertebe
mertek
mescit
mesel
mesela
mest
meşale
meşhur
metelik
metris
mevcut
mevlit
mevsim
meydan
meyhane
meyve
meyyit
mezar
mezat
meze
mezhep
mıhlayıcı
mısır
mızrak
mide
mihnet
mihrap
mil (II)
millet
mimar
minare
minber
minder
mine
mintan
miralay
miras
mirî
mirza
misafir
misk
miskal
misket
miskin
misvak
moda
molla
muallim
muannit
muavin
muayyen
mucize
muhabbet
muhacir
muhafaza
muhafız
muhakkak
muhalefet
muhallebi
muharebe
muhasara
muhtaç
muhtar
muhzır
mukaddem
mukataa
mukavva
mukayyet
mum
munis
murafaa
murahhas
murat
murdar
musakka
musalla
musallat
musandıra
mushaf
musibet
muska
muslin
musluk
mustahfız
muşamba
muşmula
muşta
muştu
mutaf
mutasarrıf
muteber
mutfak
muti
mutlak
mübarek
mübaşir
mücellit
müddet
müderris
müdür
müezzin
müfettiş
müflis
müft
müftü
mühendis
mühimmat
mühlet
mühür
müjde
mükemmel
mülayim
mülazım
mülk
mümin
münafık
münasip
müneccim
müraselat
mürayi
mürekkep
mürit
mürtet
mürur
mürver
müselles
müsellim
müslüman
müstecir
müsvedde
müşavere
müşebbek
müşir
müşrik
müşteri
müteferrika
mütevelli
müzakere
müzevvir
nacak
nadir
nafaka
nafe
nafile

nahiye
nahoş
nail
naip
nakış
nakkaş
nal
nalbant
nalça
nalın
nam
namahrem
namaz
name
namus
nane
nankör
nar (I)
nara
narenciye
nargile
narh
nasihat
nasip
naz
nazar
nazır
nazik
necaset
nefer
nefes
neft
nekkare
nem
nergis
neşter
nevruz
ney
nezle
nihayet
nikâh
nimet
nişadır
nişan
nişancı
nişasta
niyet
nizam
nohut
noksan
nokta
nöbet
nöbet şekeri
nur
nüfus
nüfuz
nüzul
obur
okka
ömür
öşür
özür
pabuç
paça
paçarız
paçavra
padişah
pafta
pak
pala
palamar
palanga
palaska
palavra
paldım
paluze
pamuk
panayı
panzehir
papağan
papaz
papaz yahnisi
para
parça
parçala-
pasvan
patlıcan
pay
payanda
paybent
paydaş
paye
payitaht
paytak
pazar
pazı
pazubent
peçe
peder
pehlivan
pekmez
peksimet
pelte
pembe
pencere
pençe
perçem
perdah
perde
pergel
perhiz
perişan
pervaz
pestil
peşkeş
peşkir
peşli
peştahta
peştamal
peyda
peygamber
peygamber çiçeği
peyk
pezevenk
pıhtı
pırasa
pırtı
pide
pilav
pinti
pir
pirinç (I)
pirinç (II)
pis
pişman
piyade
portakal
post
posta
postal
poşu
potur
pösteki
prova
puf böreği
pul
pusat
pusula
puşt
püskül
rab
rabıtalı
raf
rağbet
rahat
rahle
rahmet
raht
rahvan
rakam
rakı
rakkas
ramazan
rastgele
rastık
ravent
razakı
razı
reaya
reçel
redif
rehin
reis
rekât
rende
renk
resim
reşme
revak
revani
rezalet
reze
rezil
rıza
rızk
rical
rida
risale
ruba
ruh
ruhsat
rumuz
ruzname
rüsva
rüştiye
rüşvet
rütbe
rüya
saat
sabah
sabır
sabi
sabret-
sabun
sadaka
sade
sadece
sadrazam
saf (I)
saf (II)
safra
safran
sağanak
sahan
sahih
sahip
sahtiyan
sahur
sai
saka (I)
sakağı
sakat
sakin
saksı
sala
salamura
salaş
salavat
salep
salhane
salname
salt
salta
saltanat
samsun
samur
sandal (I)
sandal (III)
sandalye
sandık

sanki
santur
saraç
saray
sarhoş
sarraf
satır
satranç
savat
sayvan
saz (II)
sebep
sebil
sebze
seccade
secde
sedef
sedef otu
sefer
sefir
seğmen
sehiv
selam
selamet
selamlık
semer
semt
sena
senet
sepet
serapa
seraser
serasker
serbest
serdar
serdengeçti
serhat
sermaye
serpuş
sert
servi
setre
sev-
sevap
sevda
seyir
seyis
seylan taşı
seyyar
sıfat
sıfır
sıhhat
sıklet
sınır
sırma
sicil
siftah
sigaralık
sihir
silah
silahşor
silahtar
sille
sima
simit
simsar
sinameki
sincap
sine
sini
sipahi
siper
sirke
sitil
siyah
siyaset
soba
sofa
sofra
softa
sofu
sohbet
sokak
somun
soytarı
sual
sucuk
sulh
sultan
sure
suret
susam
sübyan
sülügen
sümbül
sünger
sünnet
sünnilik
sürahi
süvari
şadırvan
şafak
şah (II)
şahin
şahit
şair
şaka
şakayık
şakirt
şal
şalakî
şalvar
şam
şamdan
şan
şap
şapka
şarap
şarkı
şart
şatır
şayak
şayka
şebboy
şebek
şecere
şeftali
şehadet
şehir
şehit
şehriye
şehvet
şehzade
şeker
şekerpare
şemse
şemsiye
şen
şenlik
şer
şerbet
şerefe
şeriat
şerif
şerik
şerit
şevk
şeyh
şeyhülislam
şeytan
şık
şıra
şırlagan
şiddet
şifre
şiilik
şikâr
şilte
şimşir
şinik
şiraze
şirden
şirk
şirret
şişe
şişhane
şive
şöhret
şura
şurup
şükür
şüphe
tabak (I)
tabak (II)
tabaka (I)
tabaka (II)
tabakhane
taban
tabi
tabiat
tabir
tabla
tabur
tabut
tabya
taç
tafra
tafta
tahin
tahkik
tahkir
tahmin
tahmis
tahrir
tahsil
tahsilat
tahsildar
taht
tahta
tahtırevan
takas
takat
takke
taklit
takrir
taksim
taksirat
takvim
talak
talas
talaş
talebe
talih
talika
talim
tamah
tamam
tambura
tamir
tandır
tandırname
tane
tanzim
taraf
tarçın
tarhana
tarif
tarife
tarih
tarikat
tarumar
tarz
tas
tas kebabı
taslak
tatil
tav
tava
tavaf
tavan

tavla (I)
tavla (II)
tavla-
tavlı
tayın
taze
tebdil
teber
tebeşir
tebrik
tecelli
tecrübe
tedarik
tef
teferrüç
tefsir
teftiş
teğelti
tehir
tehlikeli
tekaüt
tekbir
tekke
tekmil
tekrar
tel
telbis
telef
telhis
telkin
tellak
tellal
telli
tembel
tembih
temel
temenna
temerrüt
temessük
temiz
temlik
tencere
teneke
teneşir
tenha
tepsi
teravi
terazi
terbiye
tercüman
terk (II)
terme
tersane
tertip
terzi
tesir
teslim
tespih
testere
testi
teşbih
tevabi
tevekkel
tevekkeli
tevhit
teyel
teyemmüm
tezgâh
tezkere
tıknefes
tılsım
tımar (I)
tımar (II)
tırabzan
tırpan
tiftik
tirit
tirşe
tiryaki
tomak
tombak
torba
tostagan
toyaka
töhmet
tömbeki
tövbe
trampa
tufan
tuğla
tuhaf
tulum
tulumba
tuman
turfanda
turşu
turunç
tutya
tüfek
tülbent
türban
türbe
ukubet
ulema
ulufe
urup
usta
ustura
usul (II)
uzuv
ülke
ümit
ümmet
vaaz
vade
vaiz
vakıf
vakit
vali
valide
vallahi
varak
varis
vasi
vasiyet
vatan
vazife
vekâlet
vekil
veli
verem
verev
vesvese
vezin
vezir
vezne
vicdan
vilayet
viran
vişne
vücut
vükela
yaban
yabancı
yabani
yadest
yadigâr
yafta
yağma
yahni
yahudi
yakut
yalı
yallah
yançak
yaran
yatağan
yavaşa
yaver
yek
yekpare
yekûn
yemeni
yemin
yeşim
yetim
yezit
zabit
zade
zağar
zagara
zahire
zahmet
zaim
zakkum
zalim
zaman
zambak
zanaat
zapt
zaptiye
zar (I)
zar (II)
zarafet
zarar
zarf
zaruret
zat
zavallı
zayıf
zeamet
zebani
zebun
zehir
zekat
zelzele
zemberek
zembil
zencefil
zengin
zer
zerdali
zerde
zerdeçal
zerdeva
zerre
zerrin
zerzevat
zeval
zevk
zevzek
zeybek
zeyrek
zeytin
zıbın
zıh
zımba
zıvana
zift
zihin
zikir
zil
zina
zincir
zindan
ziraat
ziyade
ziyafet
ziyan
ziyaret
ziynet
zor
zorba
zuhur
zulüm
zurna
züğürt
zülfikar
zülüf
zümrüt

4.2.3. Ermenicede Dolaylı Verintiler

Bu çalışmada belirlenen 1878 adet Ermenice dolaylı verinti, Türkçenin Ermenice ile kurduğu ilişkinin tek tek sözcük alımlarıyla açıklanamayacak ölçüde yoğun ve kurumsallaşmış olduğunu ortaya koymaktadır. Özellikle şehirleşme, ticaret, zanaat ve idarî yapılar içinde Ermenice konuşur toplulukların Türkçeyle sürekli temas hâlinde bulunması, Türkçeyi dilsel dolaşımın merkezi bir aktarım ekseni hâline getirmiştir. Dolaylı verintilerin niceliksel ağırlığı, Türkçenin bu ilişkide yalnızca verici değil, farklı kökenlerden gelen unsurları yeniden dolaşıma sokan düzenleyici bir temas dili olarak işlediğini açık biçimde göstermektedir:

abanoz
abdal
abdest
abıhayat
abızemzem
ablak
abluka
abone
abriz
acaba
acayib
acele
acem
acemi
adam
âdet
âdeta
aferin
aforoz
afv
ağa
ağustos
ahbap
ahenk
ahır
ahir
ahlat
ahmak
ahtapot
akıbet
akide
akran
akrep
aksi
aksine
akşam
aktar
alafranga
alay
âlem
alesseviye
alesta
alet
allah
ama
aman
amber
amel
âmin
anason
angarya
antika
aptal
arakçin
arbede
ardıç
arma
armonik
armut
arnavut
arsa
arsız
arslan
arşın
arzu
arzuhâl
asa
asıl
asi
asilzade
asker
astar
âşık
aşikâre
aşina
aşk
aşure
ateş
atlas
avadanlık
avanta
avare
avaz
avize
avlıu
avukat
ayar
ayazma
ayıp
ayna
aynı
ayva
aza
azarla-
azat
aziz
azlet-
ba
baca
bacak
bacanak
badana
bağ
bağışla-
bahadır[7]
bahane
bahar
baharat
bahçe
bahçıvan
bahşiş
baht
bakam
bakkal
bakla
balaban
balgam
balkon
balo
balon
balya
balyemez
bamya
bandıra
bando
banka
banyo
barbunya
bari
barid
barut
basiret
baston
basur
battal
bayat
bayır
bayrak
bayraktar
bayram
baytar
bazı
bedava
beddua

7 bahadır / bahadur sözcüğü, Andreas Tietze'ye göre Türkçeye Moğolca kaynaklı bir unsur aracılığıyla girmiştir. Tietze, sözcüğün kökenini Moğolca bagatur "kahraman" biçimine dayandırmakta; Farsça bahādur biçiminin ise bu Moğolca kökten türediğini belirtmektedir (Tietze, 2002–2019).

beden
bekâr
bekri
bel
bela
belki
bent
beraber
berbat
berber
bereket
berhudar
berrak
bet
bey armudu
beyit
beyza
bez
bezir
bezirgân
biber
bihaber
bike
bilardo
bilet
billur
bira
boca
bodrum
boğada
boran
borazan
bostan
boza
böbürlen-
broş
budala
buğu
buhur
bumbar
bülbül
büyü
caba
cadde
cadı
cafcaflı
cahil
cam
cambaz
camhane
cami
can
canavar
canfes
cangıl cumgul
ce
cehennem
ceht
celep
cellat
cemaat
cenabet
cenk
cep
cerahat
cereme
cerrah
cesaret
cetvel
cevahir
cevap
cevher
ceviz
ceylan[8]
ceza
cezve
cılız
cımbız
cıva
cibilliyet
cibre
ciğer
cila
cilve
cin
cins
civan
civar
coş-
cömert
cuma
curcuna
cübbe
cüce
cümbüş
cüzdan
çabuk
çadır
çaganoz
çağla
çakal
çal
çalpara
çam
çam sakızı
çamaşır
çañ
çanak
çanta
çapa
çapaçul
çapan
çaparız
çapraz
çardak
çare
çark
çarnaçar
çarşaf
çarşı
çavdar
çavela
çay
çekiç
çember
çengel
çepiş
çerçeve
çerçi
çerez
çerge
çerviş
çeşit
çeşme
çeşni
çetele
çevik
çeyiz
çeyrek
çıban
çıfıt
çılbır
çıma
çınar
çıra
çırak
çift
çiftçi
çifte
çiftleş-
çiftlik
çile
çilingir
çimento
çinakop
çingene
çini
çinko
çiriş
çirkef
çirkin
çiroz
çoban
çolpa
çor
çorap
çorba
çöl
çöp
çuha
çul
çuval
çuvaldız
çüküdür
çünkü
dadı
dağdağa
dağla-
daima
daire
dakika
dalyan
dama
damacana
dangalak
dara
darphane
dava
davet
davlumbaz
davul
defne
defter
değnek
demet
depo
derakap
derbeder
dere
derebeyi
derece
derman
dert
derviş
destan
deste
destek
destur
devam
deve
devekuşu
devlet
dikkat
diploma
dirhem
divit

[8] < Moğ. *cegeren* > *ceyran, aslan* ve *kaplan* gibi kelimelerin etkisiyle *ceylân*

diyet
doktor
dolap
dost
döven
dua
duba
dubara
dudak
duvar
dülger
dümbelek
dümen
dünya
dürbün
dürzi
düşeş
düşman
düzine
ecel
ecza
eda
edepsiz
edevat
efendi
efkâr
eflatun
efsus
eğer
ejder, ejderha
ekseri
elbet, elbette
elçi
eldiven
elhasıl
elmas
emanet
emin
emir
emniyet
emsal
enayi
endaze
enfiye
engel
engerek
enginar
enişte
entari
erbap
erişte
esef
esir
esmer
esnaf
esrar
eşkiya
eşya
etraf
evlat
eyvallah
ezan
ezber
eziyet
fabrika
faiz
fakir
fal
falaka
falso
familya
fanila
fanus
faraş
faraza
fark
farz
faseta
fasıla
fasulye
fatura
fayda
fayton
fazla
fend
fener
ferace
feragat
ferah
ferman
ferş
fes
fesleğen
fetih
fıçı
fındık
fırça
fırçala-
fırıldak
fırın
fırla-
fırsat
fırtına
fısıltı
fıskiye
fıstık
fışkı
fışkır-
fidan
fil
fil dişi
filan
filar
filiz
fincan
fino
firuze
fistan
fişek
fit
fit
fitil
fitne
fiyong
florya
fodul
folluk
fora
fotoğraf
frengi
frenk
fukara
fulya
fütur
gafil
galiba
galibardi
gammaz
gamsız
garaz, garez
gargara
garip
gayda
gayet
gayret
gayri
gaz
gazap
gazete
gazino
gem
gerdanlık
gerdel
gergef
geveze
gidi
gocuk
gonca
gurbet
guya
gübre
güderi
güğüm
gül
gül suyu
gülab
gülbeşeker
gülherçile
güllaç
gülle
gümrah
gümrük
günah
güruh
güverte
haber
hacamat
hacet
hacı
had
hadim
haffaf
hafif
hafiye
haftalık
haham
hain
hak
hakikçi
hâl
hala
hâlâ
halas
halat
halayık
halı
halim
halis
halk
halka
hallaç
halt
ham
hamarat
hamal
hamam
hamsi
hamur
han
hançer
hane
hanende
hap
hapis
haram
harap
harar
hararet
harç
hardal
hare
harem
harf
harın
harita
harman
harup
has
hasıl
hasır
hasret
hassas
hasta
haşarı
haşlama
hata
hatır
hatim çiçeği
hatta
hatun

hav
hava
havacıva
havadis
havale
havali
havan
havlu
havra
havuç
havuz
havyar
haya
hayal
haydut
hayır
hayli
hayret
hayvan
haz
hazır
hazine
hazm
hediye
hekim
hela
helak
helal
helva
hem
hemen
hemşehri
hendek
hergele
herif
hesap
heves
hey
heybe
heyet
hıdrellez
hırçın
hırka
hırs
hısım
hıyanet
hıyar
hıyarcık
hız
hicran
hiç
hiddet
hikâye
hilal
hile
hind hindistan
hindiba
hindistan cevizi
hisar
hisse
hizmet
hoca
hokka
hor
horan
horasan
horata
horoz
hortum
hoş
hoşaf
hoyrat
hulasa
humma
huni
hurda
hurma
huy
hüccet
hücre
hücum
hüküm
hüner
hünkâr
hünkârbeğendi
ıhlamur
ırgat
ırz
ısmarla-
ıspanak
ıstakoz
ızbandut
ızgara
ibaret
ibret
ibrik
ibrişim
icat
idam
idare
iddia
idrar
iftar
iftira
iğde
iğreti
ihmal
ihtikan
ihtiyaç
ihtiyar
ihya
ikbal
ikram
ikrar
iksir
ilaç
ilam
ilan
illa
illet
imam
imambayıldı
imaret,
imarethane
imbat
imbik
imdat
imkân
imza
inat
incir
ingiliz tuzu
inkâr
insaf
insan
inşallah
isabet
ishal
iskele
iskemle
iskonto
ispat
ispirto
istasyon
istavrit
istif
istim
istintak
istiridye
işaret
işkembe
işkence
iştah
itibar
izin
izmarit
jandarma
kabahat
kabız
kabil
kabul
kaburga
kadar
kadayıf
kadeh
kadem
kader
kadı
kadife
kadr
kafa
kafadar
kafes
kaftan
kâfur
kahkaha
kahve
kâhya
kaide
kaka
kâkül
kalabalık
kalafat
kalay
kalbur
kalçın
kaldırım
kalem
kalfa
kalıp
kalkan
kalkan balığı
kalp
kama
kambur
kâmil
kanaat
kanape
kanarya
kanata
kanca
kançıga
kandil
kangal
kangren
kantar
kanun
kapsül
kaptan
kapuska
kâr
karakol
karakoncolos
karanfil
karantina
karar
karavana
kârgir
kârhane
karnabit
karpuz
karyola
kasa
kasaba
kasap
kasatura
kasavet
kâse
kasımpatı
kâsip
kaşar
kaşkaval
kaşmer
kaşmir
katar
kâtip
katran
kav
kavanoz
kavata

kavga
kavi
kavil
kayıp
kayısı
kayıt
kayil
kayma
kaymakam
kaytan
kaza
kebap
keder
kef
kefal
kefil
kehribar
kel
kelepçe
kelle
kem
keman
kemer
kenar
kene
kenetle-
kenevir
kepaze
kepçe
kerata
kereste
kerevet
kereviz
keriz
kerpeten
kervan
kesat
kese
kestane
kestane fişeği
keşişleme
keşke
keşkek
keten
kevgir
keyif
kezzap
kılaptan
kılıf
kımılda-
kına
kınnap
kırba
kısmet
kışır
kıt
kıyafet
kıyamet
kıymet
kızak
kibar
kibir
kibrit
kigiz
kil
kile
kiler
kilim
kimyon
kira
kiraz
kireç
kiremit
kisve
kişmiş
kişte
kitap
koçan
kokona
kokoroz
kolbasa
kolera
komedi
konç
konyak
kopça
kopya
kordon
koz
koza
kozalak
köfte
köfter
köpek
köpek balığı
kör
köse
kösele
köstebek
köşe
köşk
kötek
kubbe
kubur
kudret
kukla
kukuleta
kulampara
kule
kulp
kuluçka
kulübe
kumandan
kumar
kumaş
kumbara
kumpanya
kumru
kundak
kundura
kupa
kurabiye
Kur'an
kurban (II)
kurdele
kurna
kurnaz
kurşun
kuruş
kusur
kutu
kuvvet
küfe
küfür
küheylan
kükürt
külah
külçe
külhan
küme
kümes
künbet
künk
küp
küt
lacivert
laf
lafazan
lağım
lahana
lahurî
lakap
lakerda
lala
lale
lamba
lanet
lapa
lapçin
lastik
latif
layık
leblebi
leğen
lehim
leke
lenger
leş
leylak
leylek
lezzet
lif
liman
limon
lira
litre
lodos
lohusa
lokanta
lokma
lokman
lokum
lop
lor
lüfer
lüle
macun
maça
madampol
maden
madrabaz
mahalle
mahalle
mahbes
mahbes
mahcup
mahcup
mahkeme
mahkeme
mahmur
mahmuz
mahrama
mahrum
mahsus
mahzen
mahzun
makam
makara
makarna
makas
makat
makbul
makina
mal
mala
malta
manda
mandal
mandıra
mangal
mangır
mâni (I)
mâni (II)
mansıp
mantar
marangoz
marifet
marpuç
mars
martı
marul
marya
masa
masat
maskara
maske
maslahat
maslak
masraf
mastar

mastela
mastika
masura
maşa
maşallah
maşrapa
matuf
mavi
mavna
maya (I)
mayara
mayasıl
mayaza
maydanoz
mayhoş
mayil
maymun
maytap
mazı
mazlum
mecbur
mecidiye
meclis
medet
medrese
mekik
mektup
melez
memişhane
memleket
mendil
menekşe
mengene
menteşe
menzil
merak
meram
mercan
mercimek
merdiven
merdüm
meremmet
merhamet
merhem
mermer
mesel
mesela
mest
meşale
meşe
meşhur
meşin
meşkûk
meşveret
meta
metanet
metelik
metre
metris
meyan
meyancı
meydan
meyer
meyhane
mezar
mezat
meze
mıhlayıcı
mıknatıs
mıltık
mısır
mızrak
miço
mide
midilli
midye
miftah
mihenk
mihman
miktar
mil (II)
millet
minare
minder
mine
minik
minnet
mintan
miras
misafir
misk
miskal
miskale
miskap
misket
miskin
mizaç
moda
mola
molla
moloz
mostra
muaraza
muhabbet
muhafaza
muhallebi
muhtaç
muhtar
muhtelif
mukallit
mukavva
mukayyet
mum
murat
murdar
musahebe
musibet
muska
musluk
muşamba
muşmula
muşta
mutfak
mutlak
mücevher
müdara
müdür
müflis
mühendis
mühlet
mühür
müjde
mülayim
mümkün
münasebet
müneccim
mürekkep
mürtet
mürver
müstehak
müşevveş
müşteri
müteallik
mütevelli
müzevvir
müzik
nabız
nacak
naçar
nadide
nadim
nafile
nakes
nakış
nakil
nakkaş
nal
nalbant
nalın
namahrem
namaz
namus
nane
nankör
nara
nardenk
nargile
narin
nasır
natura
navlun
naz
nazar
nazik
nefes
neft
nekes
nekkare
nem
neşe
neşter
ney
nezle
nispet
nişadır
nişan
nişasta
niyet
nohut
nokta
nöbet
nöbet şekeri
numara
nutuk
okka
olta
orak
orospu
oruç
oy-
oya
oyma
oyum
ökse
ömür
öreke
özür
pabuç
paça
paçavra
pak
pala bıyık
palamut
palan
palaska
palavra
palaz
palto
pamuk
panayı
pancar
pandispanya
pandomim
panjur
pantolon
panzehir
papağan
papak
papara
papatya
papaz
para
parça
parçala-
parola
pasaport
pata
patates
patiska
patlıcan

pay
payanda
paydos
payla-
paylaş-
paytak
pazar
pazı
pehlivan
pekmez
peksimet
peleng
pelin
pelte
pembe
pencere
pençe
perçem
perçin
perdah
perde
pergel
perhiz
peri
perişan
pertavsız
pervaz
pestil
peşin
peşkeş
peşkir
peştamal
pey
peyda
pezevenk
pırasa
pırlanta
pırnar
pırtı
piç
pide
pilav
piliç
pinti
pir
pirinç (I)
pirinç (II)
pirinç unu
pirzola
pis
pisi balığı
pişekâr
pişman
piyade
piyale
piyango
piyano
piyasa
piyaz
poğaça
poliçe
polis
portakal
post
posta
postal
pota
potin
potur
poyraz
pösteki
pranga
prova
pul
pusula
puşt
put
pürüz
püskül
radika
raf
rahat
raht
rahvan
rakı
ramazan
rast
rastgele
rastık
razakı
reaya
reçel
reçete
reçine
rehin
reis
remil
rençper
rende
renk
resim
revani
reze
rezene
rezil
rıhtım
rica
ringa
rom
rub
ruh
ruhsat
rüşvet
saat
sabah
sabır
sabun
sade
sadık
saf
safra
safran
sağanak
sahan
sahanlık
sahtiyan
saka (I)
sakat
saksı
salamura
salata
salça
salep
salhane
salı
salon
salt
saltanat
salyangoz
sam yeli
samur
sandal (I)
sandalye
sandık
sanki
santur
sara
saray
sardunya
sarf
sarraf
satır
satranç
saye
saz (II)
sebep
sebil
sebze
seccade
sedef
sedir
sefa
sefer
sefil
sel
selamet
sele
semer
semt
senet
sepet
serasker
serbest
serin
sermaye
sersem
serseri
sert
servi
setre
sevap
sevda
seyis
seyran
sezik
sıdk
sıfat
sıklet
sıpa
sır (I)
sır (II)
sırma
sıska
siftah
sigaralık
sigorta
silah
silindir
sille
silsile
sim
sima
simit
simsar
sinameki
sincap
sini
sipariş
siper
sirke
sittin sene
siyah
soba
soda
sof
sofa
sofra
softa
sofu
sokak
somun
soytarı
stil
sucuk
sulfat
sulh
surat
susam
sülük
sümbül
sünger
sünnet
sürahi
sürur
süvari
süzeni
şafak
şahdamarı
şahit
şahnişin

şahrem
şaka
şakirt
şakul
şal
şalgam
şalvar
şam fıstığı
şamandıra
şamata
şamdan
şap
şapka
şarkı
şayak
şebboy
şecere
şeftali
şehriye
şeker
şem
şemsiye
şenlik
şerbet
şeriat
şerit
şevk
şeyh
şık
şıra
şırınga
şırlagan
şikâr
şikâyet
şilte
şimendifer
şimşir
şirden
şirin
şişe
şöhret
şurup
şüphe
ta
taaccüp
tabak
tabak
tabaka
tabaka
tabakhane
taban
tabiat
tabla
tabur
tabya
taciz
taç
tahin
tahmin
tahsildar
taht
tahta
tahta biti
tahtırevan
takat
takke
takla
taklit
takoz
takrir
talaş
talih
talim
tam
tamah
tamam
tamir
tandır
tane
tanı-
tantana
tapa
tapon
taraf
taratur
tarçın
tarhana
tarif
tariz
tarla
tarumar
tas
taslak
tasma
tasvir
tav
tava
tavan
tavır
tavus
tayfa
tayın
taze
tazı
tebdil
tebyiz
tecelli
tecrübe
tedarik
tef
teftiş
tehlikeli
tekdir
tekke
teklif
tekmil
tekrar
telaş
telatin
telbis
telef
telgraf
tellak
tellal
temaşa
tembel
tembih
temel
temenna
temessük
temiz
tencere
teneke
tenezzül
tenha
tente
tepsi
terazi
terbiye
tercüman
tere
terebentin
tereyağı
terk (II)
tersane
tertip
terzi
tesir
teslim
tespih
testere
testi
teşekki
tevatür
tevekkel
tevekkeli
teyel
tez
tezgâh
tezkere
tığ
tıknefes
tılsım
tımar (I)
tıpkı
tıraş
tırtıl
tifo
tiftik
tirit
tiriz
tirşe
tiryak
tiryaki
tiyatro
tohum
tonoz
torak
torba
tornavida
tortu
tömbeki
tövbe
tramvay
tren
trompet
tufan
tuğla
tuhaf
tulum
tulumba
turfanda
turp
turşu
turunç
tutya
tüccar
tüfek
tül
tülbent
tünel
türban
türbe
ufunet
umur
ur
uskumru
usta
ustura
usul (II)
üsküf
üstübeç
vade
vagon
vakit
vapur
varak
vasiyet
vazgeç-
vekil
velvele
verem
vesvese
vezir
vicdan
vida
vilayet
viran
vişne
vizite
vukuf
vücut
yaban
yabancı
yadest
yağma
yahni
yahut
yakut
yalı

yam
yançak
yani
yâr
yaran
yasemin
yatağan
yemeni
yetik
yetim
yulaf
yunus balığı
zabit
zac yağı
zahir
zahire
zahmet
zakkum
zalim
zambak
zamk
zampara
zan
zanaat
zangır
zapt
zaptiye
zar
zar
zarar
zarf
zarif
zat
zatüncenp
zavallı
zayıf
zayi
zebun
zehir
zelzele
zem
zemberek
zembil
zemin
zencefil
zengin
zerdali
zerde
zerdeçal
zerrin
zevk
zevzek
zeybek
zeytin
zımba
zımpara
zırh
zırnık
zıt
zibil
zifir
zifos
zift
zil
zincir
zira
ziyafet
ziyan
zor
zoraki
zorba
zulüm
zurna
züğürt
zülal
zülüf
zümrüt
zürafa

4.2.4. Arnavutçada Dolaylı Verintiler

Bu çalışmada tespit edilen 1743 adet Arnavutça dolaylı verinti, Türkçe–Arnavutça ilişkilerinin süreklilik arz eden ve toplumsal yaşamın farklı katmanlarına yayılan yoğun bir temas zemini üzerinde şekillendiğini göstermektedir. Türkçe, Balkanlar'daki idarî ve kültürel ağlar içinde Arnavutça için çoğu zaman aracı ve dağıtıcı bir dil konumunda yer almış; farklı kaynak dillerden gelen unsurlar Türkçe üzerinden Arnavutçaya aktarılmıştır. Bu nicel görünüm, Türkçenin Arnavutça ile olan ilişkisinin geçici etkilerden ziyade, tarihsel olarak yerleşmiş ve işlevsel bir dil temasına dayandığını ortaya koymaktadır:

abanoz
abaza
abdest
abıhayat
abraş
acayib
acele
acem
acemi
acuze
adalet
âdet
âdeta
aferin
afyon
ağa (I)
ahali
ahar
ahenk
ahır
ahlak
ahmak
ahtapot
akıbet
akraba
akran
akrep
akşam
alafranga
alaka
alamet
alaturka
alay
alem(I)
âlem(II)
alet
aleyh
allah
ama
aman
ambar
amel
âmin
anadolu
anason
angarya
ani
aptal
arap
arnavut
arsız
arslan
arzuhâl
asıl
asi
asker
asli
astar
âşık
aşikâre
aşk
aşure
ateş
atlas
avaz
avlıu
avn
avukat
âyan
azap
azat
baca
bacanak
baç
badem
bağ (II)
baha
bahane
bahar
baharat
bahçe
bahçıvan
bahis
bahşiş
baht
bakam
bakiye
bakkal

bakla
balaban (II)
balgam
balkon
balsam
balyoz
bamteli
bamya
barça (II)
bari
barut
basiret
battal
battaniye
bayat
bayır
bayrak
bayraktar
bayram
becayiş
bedava
bedel
beden
bedesten
bedevî
bekâr
bekri
bel (I)
bela
belediye
beleş
beli
belki
bende
beraber
berabt
berat
berber
bereket
berzah
bet
beter
beyit
bez
bezelye
bezirgân
biber
biçare
bidat
bidayet
bihod
billur
bina
birader
bizar
bodrum
boğası
boran
borani
borazan
borç
bornoz
borsa
bostan
boza
bre
budala
buhar
buhur
burç (II)
buse
bühtan
bülbül
büluğ
bürd
büryan
caba
cadde
cahil
caiz
cam
camadan
cambaz
cami
can
canfes
car
cebe
cebrail
cefa
cehar
cehennem
ceht
celep
cellat
cemaat
cemiyet
cenabet
cenaze
cenk
cennet
cep
cephane
cereme
cerrah
cet
cevahir
cevap
cevher
ceza
cezve
cımbız
cıva
cibilliyet
ciğer
cihan
cila
cin
cins
cirit
cop
cömert
cönk
cuma
cumba
cura
cübbe
cüce
cülus
cümbüş
cünüp
çabuk
çadır
çakal
çakşır
çalpara
çam
çam sakızı
çanak
çangal
çanta
çapa
çapaçul
çapraz
çardak
çare
çariçe
çark
çarşaf
çarşı
çay (I)
çeç
çehre
çekiç
çelenk
çeltik
çember
çengel
çengi
çerçeve
çerge
çerviş
çeşit
çeşme
çete
çetele
çeyiz
çeyrek
çıban
çıda-
çıfıt
çınar
çıngar
çıra
çırak (I)
çift
çiftçi
çifte
çiftetelli
çiftlik
çile
çingene
çini
çinko
çiriş
çitari
çoban
çorak
çorap
çorba
çotra
çuha
çul
çünkü
dadı
dâhi
dahil
daima
daire
dakika
dalavere
dalyan (I)
dangalak
dantel
dara
darbuka
darphane
dava
davet
davlumbaz
davul
defne
defter
dehr
demet
depo
derbent
derece (I)
derman
dert
derviş
derya
despot
deste
destmal
destur
dev
devedişi
devekuşu
devir
devlet
devriye
diba
dikel
dikkat
dilber
dimi
dimişkî
din
dinar

dirgen
dirhem
divan
divane
divit
dolap
dost
dua
dubara
dudu
duhan
dumdum
duvar
dükkân
dülger
dümbelek
dümen
dünya
dürbün
düşman
düzine
ebabil
ecel
ecza
edep
edepsiz
efe
efendi
ehli
ejder, ejderha
elbet, elbette
elçi
elmas
emanet
emir
emlak
endaze
enginar
enişte
entari
erguvan
erişte
erkân
esir
esmer
esnaf
eşkâl
evlat
evliya
evrak
ey
eyvallah
eyyam
ezan
ezber
eziyet
fağfur
faiz
fakir
fal
falaka
fani
faraş
farfara
fark
farsça
farz
fasulye
fayda
fayton
felaket
felek
fener
ferace
ferişte
ferman
fermene
fes
fesat
fesleğen
fetih
fetva
fıçı
fındık
fırça
fırın
fırka
fırtına
fıstık
fış fış
fidan
figan
fikir
fil
fil dişi
filan
filiz
fincan
firak
firar
firavun
firuze
fistan
fişek
fitil
fitne
fitre
fodul
foya
francala
frengi
frenk
fukara
fulya
futa
gafil
gaile
galat
galebe
galiba
gani
garaz, garez
gargara
garip
garp
gâvur
gayda
gayret
gaza
gazap
gem
gerdanlık
gerdek
gergef
geveze
gıda
gıpta
gıybet
gidi
gonca
gulyabani
gurbet
gusül
gübre
güğüm
gül
gül suyu
gül yağı
gülab
gülherçile
güllaç
gülle
gümrük
günah
güya
güzeşte
haber
hacet
hacı
had
hadim
hafız
hafiye
haham
hain
hak
hakaret
hakikat
hâl
hala
hâlâ
halayık
halı
halk
halka
ham
hamal
hamam
hamayil
han (I)
hançer
hane
hap (II)
hapis
harabe
haraç
haram
harami
harap
harar
harbi
harç
hardal
hare
harem
harf
harın
harifane
harita
harman
harup
has
haset
hasıl
hasım
hasır
hasret
hasse
hasta
haşa (II)
haşarı
haşhaş
hata
hatıl
hatır
hava
havale
havan
havlu
havra
havuz
havyar
hayat
haydut
hayır
haymana
hayvan
hazır
hazine
hazret
hediye
hekim
hela
helak
helal
helik
helva
hem
hemşehri
hendek

hep
hergele
hesap
hey
heybe
heybet
hımar
hınzır
hırfet
hız
hiç
hikâye
hilaf
hilal
hile
hind hindistan
hisse
hizmet
hoca
hokka
hor
horasan
hoş
hoşaf
hoyrat
hudut
hurda
huri
hurma
huy
huzur
hüccet
hücre
hüküm
hükümdar
hükümet
hüma kuşu
hümayun
hüner
hünkâr
hürriyet
ırgat
ırıp
ırz
ıslah
ıspanak
ısrar
ıtır
ıtlak
ızgara
ibadet
iblis
ibne
ibret
ibrik
ibrişim
icar
icra
idam
idare
ifade
iftar
ihram
ihtisap
ihtiyaç
ikbal
ikram
iktiza
ilaç
ilahî
ilam
ilim
illet
iltizam
imam
iman
imdat
imtiyaz
imza
inat
inkâr
insaf
insan
inşallah
irade
irat
irşat
iskambil
iskele
iskemle
ispat
istifa
istihkâm
istintak
işaret
iştah
itaat
itibar
itiraz
izbe
izin
kabahat
kâbe
kabız
kabil
kabile
kabir
kabul
kadayıf
kadı
kadın
kadıngöbeği
kadife
kadim
kadir
kafa
kafes
kâfir
kaftan
kâfur
kahır
kahi
kahpe
kahraman
kahvaltı
kahve
kâhya
kaide
kalabalık
kalafat
kalay
kalçın
kaldırım
kalem
kalembek
kalemkâri
kalender
kalfa
kalıp
kalkan
kalp
kalpazan
kama
kambur
kanaat
kanal
kanara
kanca
kandil
kantar
kanun
kaptan
kâr
kabahat
kâbe
kabız
kabil
kabile
kabir
kabul
kadayıf
kadı
kadın
kadıngöbeği
kadife
kadim
kadir
kafa
kafes
kâfir
kaftan
kâfur
kahır
kahi
kahpe
kahraman
kahvaltı
kahve
kâhya
kaide
kalabalık
kalafat
kalay
kalçın
kaldırım
kalem
kalembek
kalemkâri
kalender
kalfa
kalıp
kalkan
kalp
kalpazan
kama
kambur
kanaat
kanal
kanara
kanca
kandil
kantar
kanun
kaptan
kâr
karakol
karakoncolos
karanfil
karar
kârd
kârhane
karnabit
karpuz
kasaba
kasap
kasavet
kâse
kasıt
kaşar
kaşkaval
kaşmir
katil
kâtip
katiyen
katran
kav
kavanoz
kavas
kavata
kavga
kavi
kavil
kaygana
kayısı
kayıt
kayil
kaymakam
kaytan
kaza
kazaz

kebap
keder
kefal
kefalet
kefen
kefil
kehribar
kel
kellepuş
kemal
keman
kemer
kenar
kenef
kepaze
kepçe
kerata
kereste
kerevet
keriz
kerrake
kervan
kesat
kese
kestane
keşkek
keyif
kezzap
kılaptan
kılıf
kına
kınnap
kırat
kırba
kırmız
kısmet
kıyafet
kıyamet
kıymet
kızak
kibar
kibir
kibrit
kile
kiler
kilim
kimyon
kira
kiraz
kireç
kiremit
kitap
koçan
koçu
kodoş
komita
kontoş
kopça
korsan
köçek
köfte
köfter
kör
köse
köşe
köşk
kubbe
kubur
kudret
kule
kulübe
kumar
kumaş
kumbara
kumru
kundak
kundura
kurabiye
Kur'an
kurban (II)
kurnaz
kurs
kurşun
kuskun
kusur
kutu
kuvvet
küfür
küheylan
külah
külçe
külhan
küme
kümes
künk
küp
küstere
küsur
küt
lacivert
laf
lafazan
lağım
lahana
lahurî
lakap
lala
lale
lanet
lapa
lastik
latif
layık
lazım
leblebi
leğen
leh
leke
lenger
leş
levent
levrek
leylak
leylek
lezzet
liman
limon
lokanta
lokma
lokum
lüle
maaş
mabeyin
macun
maça
madde
madem
maden
madrabaz
mağrur
mahalle
mahbup
mahkeme
mayaza
mağrur
mahalle
mahbup
mahkeme
mahluk
mahmudiye
mahmur
mahmuz
mahrama
mahsul
mahsus
mahya
mahzun
makam
makara
makas
makbul
maksat
mal
mamur
mana (II)
mandal
mandıra
mangal
mangır
marangoz
maraz
marda
marifet
marul
masat
maskara
maslahat
masraf
mastar
masura
maşa
maşrapa
matara
matem
matkap
matuh
mavi
mavzer
maya (I)
mayasıl
maydanoz
mayhoş
maymun
mazbata
mazgal
mazı
mazi
mazul
mecal
mecbur
mecelle
mecidiye
meclis
medet
medrese
meyer
mekân
mekik
mektep
melek
melez
memleket
memluk
memnun
memur
menaf
mendil
menekşe
menfaat
mengene
mera
merak
meram
mercan
meremmet
merhaba
merhamet
merhem
mermer
mersin
mertek
mesel
mesela
meslek
mest
meşale
meşhur
meşin
meşrep
metelik

metris
mevlit
meydan
meyhane
meyyit
mezat
meze
mısır
mızrak
mide
mihrap
mil (II)
millet
minare
minber
minder
minik
mintan
miralay
miras
mirî
misafir
misk
molla
muamele
mudi
muhabbet
muhacir
muhafaza
muhakeme
muhalif
muhallebi
muharebe
muhasara
muhasebe
muhip
muhtaç
muhtar
mukavele
mukavva
mukayyet
murat
murdar
musakka
musandıra
muslin
musluk
muşmula
muştu
mutaf
mutasarrıf
muteber
muti
mutlak
muzip
mübarek
müddet
müderris
müdür
müezzin
müflis
müftü
mühendis
mühlet
mühür
müjde
mülazım
mülk
mültezim
mümkün
münafık
münasip
müneccim
mürekkep
mürtet
mürüvvet
müslüman
müstakil
müşavere
müşir
müşteri
müzakere
nacak
nadan
nafaka
nafe
nagehan
nahiye
nakes
nakız
nakil
nakit
nalbant
nalça
nale
nalın
nam
namaz
namlu
namus
nane
nar (I)
narenciye
nargile
narh
narin
nasihat
nasip
nasrettin
naz
nazik
nefer
nefes
neft
nekes
nem
nemçe
nemrut
nergis
neşter
netice
nevruz
nezaket
nikâh
nimet
nişadır
nişan
nişancı
nişasta
niyet
niza
nizam
nobran
noksan
nokta
nöbet
nur
nüfus
nüfuz
nüzul
okka
orak
orospu
ömür
öşür
özür
pabuç
paça
paçarız
paçavra
padişah
pafta
pak
paket
pala
palamar
palamut
palanga
palaska
paldım
paluze
palyaço
pamuk
panayı
pancar
panjur
pantolon
panzehir
para
parça
partal
pasvan
patlıcan
pay
payanda
paybent
payitaht
paytak
pazar
pazı
pazubent
peçe
pedavra
pehlivan
pekmez
peksimet
pelin
pelte
pembe
pencere
pençe
penes
perçem
perçin
perdah
perde
pergel
perhiz
peri
perişan
pervane
pervaz
pestil
peş
peşin
peşkeş
peşkir
peştamal
peyda
peygamber
pezevenk
pırasa
pırlanta
pırnar
piç
pide
pilav
pir
pirinç (II)
pis
pisik
pişdar
pişman
plaçka
poğaça
poliçe
portakal
post
postal
poşu
pota
potur
pösteki
pranga
pul
pusula
puşe
puşt
put
rab

raf
rahat
rahmet
raht
rahvan
rakam
rakı
rakkas
ramazan
rast
ravent
rayiha
razakı
razı
reaya
reçel
redif
rehin
rekât
remil
rençper
rende
renk
resim
reşidiye
ret
revani
reyb
reze
rezil
rıza
rica
rical
roka
ruba
rubai
ruhsat
rumeli
rumuz
rutubet
rüşvet
rütbe
rüzgâr
saat
sabah
sabır
sabun
sadaka
sade
sadece
sadık
sadrazam
saf (II)
safra
safran
sahan
sahih
sahip
sahtiyan
sahur
saka (I)
sakat
sakin
saksı
salata
salça
salep
salhane
salt
saltanat
samsa
samur
sandal (III)
sandalye
sandık
saniye
santur
sara
saraç
saray
sarhoş
sarraf
satır
satranç
savat
saye
sayvan
saz (II)
sebat
sebep
seccade
sedef
sedir
sefa
sefer
seğmen
sekte
selam
selamet
selamlık
semer
semt
sene
senet
sepet
serasker
serbest
serdar
sergerde
serin
sermaye
sersem
sert
servi
sevap
sevda
seyir
seyis
sıfat
sıklet
sıla
sınır
sırma
sicil
siftah
sihir
silah
silahşor
simit
simsar
sini
sipahi
soba
sofa
sofra
sokak
somun
sucuk
sulh
sultan
sumak
surat
sure
suret
susam
sükût
sülük
sümbül
sünger
sünnet
sürahi
süvari
şadırvan
şafak
şah (II)
şahin
şahit
şair
şaka
şakirt
şal
şalvar
şam
şamata
şamdan
şan
şapka
şarampol
şarap
şarkı
şart
şatır
şayak
şebboy
şebek
şeftali
şehadet
şehir
şehit
şehriye
şeker
şekerpare
şemsiye
şen
şer
şerbet
şerefiye
şeriat
şerit
şeyh
şeyhülislam
şeytan
şikâyet
şilte
şimşir
şinik
şirret
şişe
şişhane
şöhret
şura
şurup
şükür
şüphe
tabak (I)
tabak (II)
tabaka (I)
tabaka (II)
tabakhane
taban
tabiat
tabur
tabut
tabya
taç
tafta
tahakküm
tahmin
tahsildar
taht
tahta biti
taka
takat
takdir
takke
taklit
takrir
taksim
taksirat
talas
talaş
talebe
talih
talim
tam
tamah
tamam
tambura
tandır
tapa

taraf
taratur
taravet
tarçın
tarhana
tarife
tarikat
tarumar
tas
tas kebabı
tasma
tatbik
tava
tavan
tavla (I)
tavla (II)
taya
tayfa
tayın
taze
teba
tebdil
tebeşir
tecrübe
tedarik
tef
tefe
teferrüç
teferrük
tehir
tehlikeli
tekaüt
tekke
teklif
tekmil
tel
telaş
telatin
telbis
telef
telgraf
telkin
tellal
tembel
tembih
temel
temenna
temsil
tencere
teneke
tenha
tepsi
terazi
terbiye
tercüman
tere
tereddüt
tersane
tertip
terzi
teselli
teslim
tespih
testi
tevabi
tevatür
tevekkel
teyel
tezgâh
tezkere
tıbbiye
tıknefes
tılsım
tımar (I)
tımar (II)
tırabzan
tırtıl
ticaret
tiftik
tirfil
tirkeş
tiryaki
tolga
tombak
torba
töhmet
tömbeki
tövbe
trampa
tufan
tuğla
tuhaf
tulumba
tuman
turfanda
turşu
tüccar
tüfek
tülbent
türbe
ud (II)
ulema
ulufe
umur
usta
usul (II)
ücret
ülke
vaaz
vade
vaiz
vaka
vakıf
vakit
vali
varak
varis
varoş
vasi
vasiyet
vatan
vazife
vecit
vekâlet
vekil
velakin
velense
velet
velvele
veraset
verem
vesvese
vezir
vezne
vicdan
vida
vilayet
viran
vişne
vücut
yaban
yabancı
yadigâr
yafta
yağma
yahni
yahudi
yalı
yallah
yançak
yâr
yaran
yasemin
yatağan
yavaşa
yaver
yemeni
yemin
yetim
yezit
yunus balığı
zabit
zağar
zahire
zahmet
zakkum
zalim
zaman
zambak
zamk
zanaat
zapt
zaptiye
zar (II)
zarar
zarf
zargana
zat
zavallı
zayıf
zebun
zehir
zekat
zelzele
zemberek
zembil
zencefil
zengin
zerdali
zerde
zerre
zerzevat
zevk
zevzek
zeybek
zıbın
zıh
zımba
zımpara
zıt
zift
zil
zincir
zindan
ziraat
ziyafet
ziyan
ziyaret
zor
zulüm
zurna
zükam
zül
zülüf
zümrüt

4.2.5. Yunancada Dolaylı Verintiler

Bu çalışmada belirlenen 1648 adet Yunanca dolaylı verinti, Türkçe–Yunanca ilişkilerinin karşılıklı temasın ötesinde, uzun süreli birlikte kullanım ve yapısal iç içelik zemininde geliştiğini göstermektedir. Özellikle Anadolu ve Balkan coğrafyasında yüzyıllar boyunca süren çok dilli yaşam, Türkçeyi Yunanca açısından temasın taşıyıcı dili konumuna getirmiş; farklı kökenli unsurlar Türkçe aracılığıyla Yunancanın söz varlığına dâhil olmuştur. Dolaylı verintilerin bu ölçekte yoğunlaşması, Türkçenin Yunanca ile ilişkisinin tarihsel süreklilik ve işlevsel derinlik taşıyan bir dil teması çerçevesinde değerlendirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır:

abajur
abdal
abdest
acaba
acayib
acele
acem
acemi
acemi oğlan
acur
adam
âdet
adi
aferin
afyon
ağa
ağda
ahdet-
ahdname
ahenk
ahır
ahmak
ahmet Muhammet
ahras
akıbet
akıl
akide
akran
akrep
aksi
aksine
akşam
aktar
alay
alem
allah
ama
aman
ambar
amber
amel
anadolu
anahtar
anason
aptal
ar
arap
arazi
ardıç
armut
arnavut
arsız
arslan
arşın
arz
arzuhâl
asıl
asi
asker
asli
astar
âşık
aşikâre
aşina
aşk
aşure
ateş
atlas
avaid
avanak
avanta
avare
avlıu
avrat
avukat
ayar
ayıp
ayna
aza
azap
azat
azlet-
baca
bacak
bacanak
badana
bademe
badya
bağ (II)
bağdadi
baha
bahane
bahar
bahçe
bahçıvan
bahşiş
baht
bakam
bakiye
bakkal
balaban (II)
balgam
balsam
bamya
barbunya
bari
barut
battal
battaniye
bayat
bayır
bayrak
bayraktar
bayram
bazı
bedava
beddua
bedel
beden
bedesten
bekâr
bekri
bela
belediye
beleş
belki
bende
bent
berat
berbat
berber
bereket
beyaz
beygir
beyit
bezelye
bezir
bezirgân
bezzaz
biber
billur
bina
bodrum
boğası
boran
borazan
borç
bornoz
bostan
boza
bre
budala
buhur
buhurdan
bumbar
burç (II)
buzağı
bülbül
büluğ
büryan
caba
cacık
cadde
cahil
cam
camadan
cambaz
camız

cami
can
can eriği
canfes
car
cebeci
ceht
celali
celep
cellat
cenabet
cenk
cep
cephane
cepken
cereme
cerrah
cesaret
cesur
cevahir
cevap
cevher
ceza
cezve
cımbız
cıva
cibre
ciğer
cihan
cilve
cin
cinayet
cins
cirit
civan
cömert
cura
cübbe
cüce
cücük
cümbüş
çadır
çaganoz
çakal
çakşır
çam
çanak
çanta
çapa
çapaçul
çapraz
çardak
çare
çark
çarşaf
çarşı
çavdar
çay (I)
çekiç
çelenk
çember
çengel
çerçeve
çerge
çeşit
çeşm
çeşme
çete
çeyiz
çeyrek
çıban
çıfıt
çınar
çıra
çırak (I)
çift
çiftçi
çifte
çiftetelli
çiftlik
çile
çilingir
çingene
çini
çiriş
çoban
çocuk
çorak
çorap
çorba
çorbacı
çotra
çöp
çuha
çuhadar
çul
çuval
çuvaldız
çükündür
çünkü
dadı
daire
dalavere
dana
dangalak
dara
darbuka
darphane
dava
davet
davul
def (II)
defter
delalet
demet
derakap
derbeder
derbent
derc
dere
derebeyi
derece (I)
derkenar
derman
ders
dert
deruhte
derviş
derya
deste
destek
destmal
destur
deva
deve
devekuşu
devir
devlet
devriye
deyyus
dikel
dilber
dimi
dimişkî
dinar
dirhem
divane
dolap
domates
dua
duba
dudu
duvar
dükkân
dülger
dümbelek
dümen
dünya
dürbün
düşeş
düşman
düzine
ecel
edepsiz
edna
efendi
efkâr
ejder, ejderha
elbet, elbette
elçi
elmas
elvan
emanet
emin
emir
emlak
enayi
enfiye
enginar
entari
erguvan
esir
esnaf
eşk
eşkiya
evkaf
evlat
evlek
evliya
evsat
ey
ezber
eziyet
fağfur
fak
fakir
faraş
farfara
farsça
fasit
fasulye
fatma çiçeği
felek
fellah
ferace
feragat
ferah
feres
ferman
fermene
fes
fesat
fesleğen
fetih
fetva
fıçı
fıkra
fındık
fırça
fırıldak
fırın
fırka
fırla-
fırsat
fırtına
fıstık
fışkı
fidan
fikir
fil
fil dişi
filan
fincan
firar
firkete
firuze
fistan
fişek
fit (I)
fitil

fodul
folluk
francala
ful
fulya
futa
gaf
gâh
gaile
galiba
garaz, garez
gargara
garip
garp
gâvur
gayda
gayet
gayret
gayri
gaz
gazap
gazel (II)
gazoz
gebre
gem
gerdanlık
gerdel
gergef
geveze
gidi
gonca
gönder
gurbet
gübre
güğüm
gül
gülherçile
gülle
güman
gümrah
gümrük
günah
güverte
güya
güzin
habbe
haber
hacet
hacı
had
hademe
hadim
hafız
hafiye
haftalık
haham
hain
hak
hâl
halı
hali
halife
halis
halka
halt
hamal
hamam
hamarat
hamayil
hamile
hamsi
hamsin
hamur
han (I)
hançer
hane
hanende
hap (II)
hapis
harabat
harabe
haraç
haram
harami
harar
hararet
harç
hardal
harem
harifane
harman
harup
has
hasıl
hasis
hasta
haşarı
haşhaş
haşla-
hat
hata
hatır
hava
havadis
havale
havan
havlu
havuç
havuz
havyar
hayat
haydut
hayır
hayvan
haz
hazır
hazine
hazret
hediye
helal
hele
helva
hem
hendek
hergele
herif
hesap
heves
heybe
hıdrellez
hınzır
hırçın
hırdavatçı
hırka
hısım
hıyanet
hız
hızır
hiç
hidayet
hidiv
hile
hitam
hitap
hizmet
hoca
hokka
horan
horasan
horata
hortum
hoş
hoşaf
hudut
hulasa
humus
huni
hurda
hurma
husul
huy
huzur
hüccet
hücre
hücum
hükümet
hüner
ıhlamur
ırgat
ırz
ısmarla-
ıspanak
ıstakoz
ıtlak
ızgara
ibka
ibret
ibrik
ibrişim
icra
idadi
idare
ifade
iftira
ihram
ihtiraz
ihtisap
ihzariye
ikbal
ikram
ikrar
iksir
iktiza
ilaç
ilam
illa
iltizam
imam
imambayıldı
imame
iman
imaret, imarethane
imbik
imdat
imrahor
imtiyaz
imza
inat
insaf
inşallah
irade
irat
iskele
iskemle
ispat
israf
istifa
istihkak
istihkâm
istihsal
istinaf
istintak
işaret
işkembe
işkence
iştah
itaat
itibar
itiraz
izin
kabahat
kaban
kâbe
kabile
kabul
kabzımal
kadar
kadayıf
kadem
kadı

kadın
kadırga
kadife
kadir
kafa
kafadar
kafes
kâfir
kaftan
kâfur
kahır
kahpe
kahraman
kahvaltı
kahve
kâhya
kakum
kâkül
kalabalık
kalafat
kalay
kalbur
kalçın
kaldırım
kalem
kalemkâri
kalfa
kalıp
kalkan
kalleş
kalp
kalpazan
kalyon
kama
kambur
kâmil
kanaat
kanape
kanata
kanca
kandil
kangal
kantar
kanun
kaptan
kaput
kâr
karakol
karakoncolos
karanfil
karar
karavana
kargaşa
kârgir
kârhane
karnabit
karpuz
karyola
kasa
kasaba
kasap
kasatura
kasavet
kâse
kaşkaval
katil
kâtip
katran
kavaf
kavanoz
kavas
kavata
kavga
kaygana
kayısı
kayıt
kayil
kayma
kaymakam
kaytan
kaza
kazasker
kebap
keder
kefil
kehribar
kel
kelek
kelepçe
kelle
keman
kemer
kemha
kenar
kenef
kepaze
kepçe
kerata
kerem
kereste
kerevet
kereviz
keriz
kerpeten
kervan
kesat
kese
kestane
keşke
keten
keten helva
kevgir
keyif
kezzap
kılıf
kına
kınnap
kırat
kırba
kırmız
kıska
kısmet
kıt
kıyafet
kıyamet
kıyas
kıymet
kızak
kibar
kibrit
kikirik
kil
kile
kiler
kilim
kilit
kimyon
kira
kiraz
kireç
kiremit
kişmiş
kitap
koçan
kokona
kokoreç
komita
kopça
korsan
koz
koza
köçek
köfte
köfter
köknar
köpek
kör
köse
kösele
köşe
köşk
köy
kubat
kubbe
kubur
kudret
kukla
kulampara
kule
kulunç
kulübe
kumar
kumaş
kumbara
kundak
kundura
kurabiye
kurban (II)
kurnaz
kurşun
kuruş
kuskun
kuskus
kusur
kutu
kuvvet
kuzine
kükürt
külah
külçe
külhan
külünk
künk
küp
küpeşte
küsur
lacivert
laf
lafazan
lağım
lahana
lahurî
lakerda
lala
lale
lanet
lapa
lata
leblebi
leğen
leke
lenger
leş
levent
levrek
leylak
leylek
lezzet
libas
liman
limon
liva
lokma
lokum
lüfer
lüle
mabeyin
macun
madde
madem
maden
madrabaz
mahalle
mahalle
mahdum
mahdum
mahkeme
mahkeme
mahmude
mahmudiye

mahmur
mahmuz
mahrama
mahsul
mahsus
mahşer
mahvol-
mahzen
maişet
makam
makara
makas
makat
makina
maksat
maktu
makul
mal
malihülya
malik
malikâne
malum
mamur
mana (II)
manda
mandal
mangal
mangır
mansıp
mantar
marangoz
maraz
marda
marifet
marpuç
marul
masal
masat
maskara
maslahat
masraf
mastar
masum
masura
maşa
maşallah
maşrapa
matara
matem
matkap
matrak
mavi
maya (I)
mayara
mayasıl
mayaza
maydanoz
mayhoş
maymun
maytap
mazbata
mazgal
mazı
mazul
mecelle
mecidiye
meclis
medet
medrese
mefharet
mekân
mektup
melik
memleket
memnun
memur
mendebur
menekşe
meneviş
mengene
menteşe
menzil
mera
merak
meram
mercan
meremmet
merhaba
merhamet
merhem
merkep
merkez
mermer
mescit
mesela
mest
meşale
meşe
meşin
meta
metelik
meth
metris
meydan
meyer
meyyit
mezar
mezat
meze
mısır
mızrak
mihenk
mil (II)
mimar
minare
minder
minnet
mintan
miralay
miras
mirî
mirliva
misafir
miskal
misket
miskin
mizancı
molla
muaf
muallim
muamele
muavin
muayene
mucize
muhabbet
muhacir
muhafız
muhakeme
muhallebi
muharebe
muhasebe
muhassıl
muhayyer
muhtar
muhtekir
muhtesip
mukataa
mukavva
mukayyet
mum
murdar
musakka
musalla
musandıra
musibet
musluk
muşamba
muşmula
muşta
mutabık
mutaf
mutfak
muti
mutlak
mübaşir
mübayaa
müdür
müezzin
müfettiş
müflis
müftü
mühendis
mühür
müjde
mülazım
mülk
mültezim
münafık
münasip
münevver
müracaat
mürtet
müsavat
müsellim
müslüman
müsteşar
müşevveş
müşterek
müşteri
mütevelli
müzevvir
nacak
nadas
nadir
nafaka
nafile
nahiye
naip
nakil
nakit
nal
nalbant
nalça
nam
namaz
namus
nane
nankör
narenciye
nargile
naz
nazır
nazik
nefer
neft
nekkare
nem
nergis
neşter
ney
nezaret
nikâh
nilüfer
nişadır
nişancı
nişasta
niyet
nizam
nokta
nöbet
nur
nüfuz
nüsha
nüzul
okka
orak
orospu
ömür
öşür
pabuç

paça
paçarız
paçavra
padişah
pak
pala
palamar
palamut
palaska
palavra
palaz
paldır
paluze
pamuk
panayı
pancar
panjur
pantolon
panzehir
papara
papaz
para
parça
parçala-
partal
pasvan
patates
patika
patlıcan
pay
paydos
paytak
pazar
pazı
peçe
pehlivan
pekmez
peksimet
pelin
pelte
pembe
penes
perakende
perçem
perçin
perdah
perde
perende
pergel
pervane
pervaz
pestil
peşin
peşkeş
peşkir
peştahta
peştamal
pey
peygamber
pezevenk
pırasa
pırtı
piç
pide
pilaki
pilav
piliç
pinti
pirinç (II)
pirinç unu
pis
pişman
piyade
piyango
piyaz
plaçka
poğaça
poliçe
porsuk
portakal
postal
poşu
potur
poyraz
pösteki
pul
pusula
puşt
püskül
rabıta
raf
rahat
rahmet
rahvan
rakam
rakı
ramazan
rast
rastık
ravent
razakı
razı
reaya
reçel
reçine
redif
rehin
reis
remil
rençper
rende
renk
resim
revaç
revani
rey
rezalet
reze
rezil
rıhtım
rica
rical
roka
rub
ruba
rükün
rüsup
rüşeym
rüştiye
rüşvet
rüya
saat
sabah
sabıkalı
sabır
sabun
sadaka
sade
sadrazam
saf (II)
safra
safran
sahan
sahih
sahip
sahtiyan
saka (I)
sakağı
sakat
saksı
salaş
salavat
salep
salhane
salt
saltanat
salya
salyangoz
samsun
samur
sandal (I)
sandal (III)
sandık
sanki
santur
sara
saraç
saray
sarraf
satır
satranç
savat
sayvan
saz (II)
sebep
sebil
seccade
sedef
sedye
sefa
sefer
sefer tası
seğmen
sel
selam
selamet
selamlık
semer
senet
sepet
serasker
serbest
serdar
serhat
serin
sermaye
sersem
serseri
sert
servi
sevda
seyir
seyis
seyran
sıfır
sıklet
sınır
sır (I)
sırma
siftah
silah
silahtar
simit
sinameki
sincap
sini
sipahi
siper
sirke
sitem
soba
sof
sofra
softa
sokak
soytarı
sucuk
sulh
sultan
sumak
surat
susam
süleymani
sülügen
sülümen
sümbül
sünger
sünnet
sürahi
sürat

süvari
şadırvan
şafak
şah (II)
şahin
şahnişin
şaka
şal
şalvar
şamandıra
şamata
şamdan
şap
şapka
şarap
şarkı
şart
şatır
şeftali
şehriye
şehzade
şeker
şenlik
şerbet
şerik
şerit
şeyhülislam
şeytan
şıltak
şıra
şikâyet
şilte
şimşir
şinik
şirpençe
şirret
şişe
şişhane
şurup
şükür
şüphe
tabak (II)
tabaka (I)
tabakhane
taban
tabiat
tabla
tabur
tabut
tabya
tafta
tahin
tahmin
tahrir
tahsil
tahsildar
taht
tahta
tahtırevan
tahvil
takas
takat
takaza
takla
taklit
takoz
takrir
taksit
takunya
talas
talika
talim
tam
tamah
tamam
tambura
tamir
tandır
tane
tapa
taraça
taraf
taratur
tarhana
tarife
tarikat
tas
tatil
tava
tavan
tavla-
tavla (II)
taya
tayfa
tayın
taze
tazı
tebdil
tebeşir
tedarik
tef
teferrük
teftiş
tekke
teklif
tel
telatin
telef
televizyoncu
telhis
tellak
tellal
tembel
tembih
temel
temenna
temerrüt
temessük
temettü
tencere
teneke
tenha
tepsi
terazi
terbiye
tercüman
terme
tersane
tertip
terzi
teslim
tevatür
tevekkel
tevriye
tezgâh
tezkere
tıknefes
tımar (I)
tımar (II)
tıpkı
tıraş
tırtıl
ticaret
tiftik
tiryaki
torba
tömbeki
tövbe
trampa
tufan
tuğla
tuhaf
tuhafiye
tulum
tulumba
tuman
turfanda
turşu
turunç
tutya
tüccar
tüfek
tülbent
türbe
ucube
ulema
ulufe
uskumru
usta
usul (II)
ümit
üslup
üstübeç
vade
vaftiz
vah
vaiz
vakıf
vakit
vali
valide
vallahi
varak
varda
varil
vasi
vasiyet
vazgeç-
vekâlet
vekil
velense
venedik
verdi
verem
verev
vernik
vesika
vezir
vezne
vilayet
viran
vişne
volkan
voyvoda
yaban
yabancı
yabani
yadest
yafta
yağma
yahni
yahudi
yalelli
yalı
yallah
yasemin
yatağan
yaver
yemeni
yezit
yulaf
zabit
zade
zağar
zahir
zahire
zahmet
zaim
zakkum
zaman
zambak
zampara
zanaat
zapt
zaptiye
zar (II)
zarar
zarf
zargana
zarif

zat
zavallı
zayıf
zeamet
zebun
zemberek
zembil
zemzem
zencefil
zengin
zerdali
zerde
zerdeva
zerzevat
zevk
zevzek
zeybek
zımba
zırnık
zıt
zibidi
zifir
zifos
zift
zil
zimmet
zincir
zindan
ziyafet
ziyan
zoka
zor
zorba
zulüm
zurna
züğürt
zülbiye
zülfaris
zülüf
zümrüt

4.2.6. Makedoncada Dolaylı Verintiler

Bu çalışmada tespit edilen 1176 adet Makedonca dolaylı verinti, Türkçe–Makedonca temasının geçici ya da sınırlı bir etkileşim alanı olmadığını, aksine yerleşik ve tarihsel olarak süreklilik gösteren bir dil ilişkisi içinde geliştiğini ortaya koymaktadır. Osmanlı döneminde oluşan idarî ve toplumsal ağlar, Türkçeyi Makedonca açısından dolaşımı düzenleyen bir temas dili konumuna taşımış; farklı kökenli unsurlar bu ağ içinde Türkçe üzerinden aktarılmıştır. Bu nicel görünüm, Türkçenin Makedonca ile kurduğu ilişkinin rastlantısal değil, tarihsel bağlamı güçlü ve sistematik bir temas sürecine dayandığını göstermektedir:

abdest
abraş
acaba
acayib
acele
acemi
âdet
adliye
aferin
afyon
ağa (I)
ahenk
ahır
ahiret
ahmak
akıl
akrep
akşam
aktar
alafranga
alaturka
alay
alet
allah
ama
aman
ambar
amber
anason
angarya
aptal
arap
ardıç
arsız
arslan
arşın
arzuhâl
asıl
asi
asker
astar
âşık
aşikâre
aşure
atlas
avukat
âyan
ayar
ayva
aza
azarla-
azlet-
baca
bacak
bacanak
badana
badem
baha
bahadır
bahane
bahçe
bahşiş
baht
bakam
bakkal
bakla
balaban (II)
balgam
balo
balsam
bamya
bando
baraban
bari
barut
baston
battal
bavul
bayat
bayır
bayrak
bayraktar
bedava
bedel
bedevî
bekâr
bekri
bela
belki
bende
beraber
berabt
berat
berber
bereket
beter
bey armudu
beyan
bez
bezelye
bezirgân
bilet
billur
bina
bira
bodrum
bomba
borani
borazan
borç
bostan
boza
budala
bumbar
bülbül
büryan
cadde
cam
camadan
cambaz

cami
can
can eriği
canfes
cehennem
ceket
celep
cellat
cemaat
cemre
cenabet
cenk
cep
cephane
cereme
cevap
cevher
ceza
cezve
ciğer
cilve
cimri
cin
cins
cirit
cömert
cübbe
cüce
cümbüş
cümle
cüzdan
çakşır
çam sakızı
çanak
çanta
çapa
çapraz
çardak
çark
çarşaf
çehre
çekiç
çelenk
çember
çengel
çengi
çerge
çerviş
çeşit
çeşme
çeyiz
çeyrek
çıban
çınar
çıra
çırak (I)
çift
çiftlik
çile
çingene
çini
çinko
çiriş
çoban
çorap
çorba
çorbacı
çuha
çuval
çünkü
dâhi
daima
daire
dakika
dalavere
dama
dana
darbuka
darphane
dava
davlumbaz
defter
derbeder
derbent
dere
derece (I)
derman
dert
derviş
derya
deste
destmal
destur
dev
devetabanı
devlet
devriye
dikkat
dilber
dimi
dimişkî
divit
dolap
domates
dost
dudak
duhan
duvar
dü
dükkân
dünya
düşeş
düşman
düzine
ebedi
ebleh
ecel
ecza
edepsiz
efendi
ejder, ejderha
elbet, elbette
elçi
elmas
emanet
emir
emlak
emniyet
endaze
enfiye
entari
erbap
erguvan
erişte
esmer
esnaf
esvap
etraf
evlat
eyvallah
ezan
eziyet
faiz
fakat
fal
falaka
falan
fanila
faraş
fark
fayda
fazla
fener
ferace
ferman
fermene
fes
fırça
fırın
fırsat
fırtına
fıskiye
fışkı
fidan
fil
filan
filiz
firavun
fire
fistan
fişek
fitil
fodul
francala
frengi
frenk
fukara
futa
gaile
galiba
galibardi
garaz, garez
gargara
gâvur
gayda
gayret
gayri
gazap
gazete
gazoz
gebre
gem
gerdanlık
gergef
gidi
gonca
gurbet
guya
gübre
güğüm
gül
gülherçile
gülle
gümrük
haber
hacı
hafız
hafif
hakikat
halat
halife
halis
halka
hallaç
ham
hamal
hamam
hamayil
hamur
hamut
han (I)
hançer
hap (II)
hapis
haraç
haram
harami
harbi
harca-
harç
hardal
harem
harifane
harman
has
hasır
hasret
hasse
haşhaş
hat

hata
hatır
hava
havan
havlu
havuç
havuz
hayat
haydut
hayır
haymana
hayvan
hazır
hazine
hekim
hela
helal
hele
helva
hem
hemen
hendek
hep
her
hergele
herif
hesap
hırfet
hiç
hikmet
hile
hind hindistan
hizmet
hoca
horan
horoz
hoş
hoşaf
hudut
hurda
hurma
huy
huzur
hüccet
hükümet
hüner
hürriyet
ırgat
ıslah
ibrik
ibrişim
icra
idadi
idare
ifrit
iftira
ihtisap
ihtiyaç
ikbal
ikram
iktiza
ilaç
ilam
illa
illet
imam
imambayıldı
iman
imaret, imarethane
imdat
imza
inat
inayet
incir
ingiliz tuzu
inkâr
insaf
insan
inşallah
iskele
iskemle
islam
ispat
istintak
işaret
işkembe
iştah
itaat
itibar
izin
kabahat
kabız
kabil
kabile
kabul
kabza
kadar
kadayıf
kader
kadı
kadın parmağı
kadife
kafes
kâfir
kaftan
kâfur
kağıt
kahır
kahpe
kahvaltı
kahve
kâhya
kaide
kalabalık
kalay
kaldırım
kalem
kalender
kalfa
kalıp
kalkan
kalleş
kalpazan
kama
kambur
kâmil
kanara
kanca
kandil
kantar
kaptan
kâr
karakol
karanfil
karar
karavana
kârgir
kârhane
karpuz
kasaba
kasap
kasavet
kâse
kasıt
kaşmir
katana
katar
katil
kâtip
katran
kavanoz
kavas
kavga
kavil
kaygana
kayısı
kayil
kaymakam
kaytan
kaza
kebap
keder
kefil
kehribar
kel
kelem
keleş
kellepuş
keman
kemer
kenar
kenef
kepçe
kerata
kereste
kereviz
keriz
kermen
kervan
kesat
kese
keşif
keşke
keşkek
keten
kevgir
keyif
kezzap
kılaptan
kılıf
kınnap
kırba
kırmız
kısmet
kıyamet
kibar
kibrit
kile
kiler
kilim
kira
kiraz
koçan
koçu
kodoş
komita
kopça
kotan (I)
koz
köçek
köfte
kör
köse
köşe
köşk
kötek
kral
kubbe
kubur
kudret
kukla
kule
kumar
kumaş
kumbara
kumru
kundak
kundura
kurabiye
kurada
Kur'an
kurban (II)
kurdele
kurna
kurnaz
kurşun
kusur
kutu
kuvvet
kükürt

küme
kümes
künbet
künk
küp
küspe
laf
lafazan
lağım
lahana
lakap
lale
lanet
lapa
lavanta
leblebi
leğen
leke
leş
levent
leylek
lezzet
libas
liman
limon
lira
lokanta
lokma
lokum
lonca
lüle
macun
madde
madem
maden
mahalle
mahkeme
mahmudiye
mahmuz
mahrama
mahsul
mahsus
mahvol-
makam
makara
makas
makbul
makina
makul
mal
mamur
mana (II)
manda
mandıra
mangal
mangır
mâni (I)
mantar
marangoz
maraz
marifet
marpuç
martolos
maskara
maslahat
masraf
mastika
masum
masura
maşa
maşallah
maşrapa
matara
matuh
mavi
mavzer
maya (I)
mayasıl
mayhoş
maymun
maytap
mazbata
mazgal
mecidiye
meclis
meyer
mehter
mektep
melez
memleket
memur
menekşe
mengene
mengûş
menzil
merak
mercan
merdiven
merhamet
merhem
mermer
mertek
mest
meşin
metelik
metris
meydan
meyhane
meyve
meze
mısır
mızrak
mide
millet
mimar
minare
minder
mintan
miralay
miras
mirî
mirza
misafir
misk
miskal
misket
miskin
muamele
muhabbet
muhacir
muhallebi
muharebe
muhasebe
muhtar
mukavele
mukavva
mukayyet
mum
murdar
musakka
musandıra
muşamba
muşmula
muşta
mutaf
mutasarrıf
mutfak
mutlak
muzır
müdür
müezzin
müfettiş
müflis
müft
müftü
mühlet
mühür
müjde
mülazım
mülk
münafık
münasip
mürekkep
müsaade
müslüman
müstakil
müşavere
müşebbek
müşteri
mütevelli
müzevvir
nafaka
nafile
nahiye
nakış
nalbant
nalın
namaz
namlu
namus
nane
nankör
nargile
nasihat
naz
nazar
nefer
nem
nezle
nikâh
nişadır
nişan
nişasta
niyet
nizam
nohut
noksan
nöbet
nüfus
obur
okka
orospu
öşür
pabuç
paça
paçavra
padişah
paket
palanga
palaska
palavra
paldım
palto
pamuk
pancar
panjur
pantolon
papaz
para
parça
parçala-
parsa
partal
paspal
pasvan
patlıcan
payanda
paybent
pazar
peçete
pehlivan
pekmez
peksimet
pelin
pelte
pembe
pencere
pençe
perçem
perde

pergel
perhiz
pervaz
pestil
peşin
peşkeş
peşkir
peştamal
pezevenk
pırlanta
pırnar
pide
pilav
pinti
pir
pis
pişman
piştov
poğaça
poliçe
porsuk
portakal
posta
postal
potin
pösteki
pranga
pudra
pul
pusat
puşt
pürüz
püskül
raf
rahat
rahvan
rakı
ramazan
rastgele
rastık
razakı
reçel
rehin
rende
renk
resim
revani
reze
rezil
rica
rical
risale
rugan
ruhsat
rumeli
rüşvet
saat
sabah
sabır
sabun
sade
sadrazam
safran
sahan
sahip
sahtiyan
sai
saka (I)
sakağı
sakat
salep
salhane
salt
salta
saltanat
samur
sandalye
sandık
sanki
saraç
saray
sarhoş
sarraf
satır
satranç
saz (II)
sebep
sebil
seccade
sedef
sefa
sefer
seğmen
selam
selamet
selamlık
semaver
semer
senet
serasker
serbest
serdar
sermaye
sersem
sert
servi
setre
sevap
sevda
seyir
seyis
sıfır
sıklet
sınır
sırma
siftah
silah
silsile
simit
simsar
sinameki
sincap
sini
sipahi
soba
sofa
sofra
sokak
somun
sucuk
sultan
surat
susam
süleymani
sülümen
sümbül
sünger
sünnet
süvari
şadırvan
şahit
şaka
şakirt
şal
şalgam
şalvar
şam
şamata
şamdan
şame
şap
şart
şayak
şebboy
şeftali
şehir
şeker
şen
şenlik
şerbet
şeriat
şerit
şeyhülislam
şeytan
şıra
şırlagan
şilte
şimşir
şinik
şirden
şişe
şişhane
şurup
şükür
şüphe
ta
tabak (I)
tabaka (I)
tabakhane
taban
tabiat
tabla
tabur
tabya
tafra
tagan
tahin
tahmin
tahsildar
tahta biti
takat
takrir
taksirat
taksit
talas
talim
tamah
tambura
tapa
taraf
taratur
tarçın
tarhana
tas
tas kebabı
tava
tavla (I)
tayfa
tayın
taze
tazı
tebdil
tebeşir
tef
teferrüç
teklif
tekrar
tel
tellak
tellal
tembel
temel
temenna
tencere
teneke
tenha
tepsi
terbiye
tercüman
terk (II)
tersane
tertip
terzi
teslim
tespih
testere
testi
tevabi
tevekkeli
tezgâh

tezkere	usul (II)	yançak	zelzele
tıknefes	üstübeç	yaran	zembil
tılsım	vade	yasemin	zengin
tımar (I)	vakıf	yatağan	zerdali
tiftik	vakit	yemeni	zerdeçal
tiryaki	vali	yetim	zerzevat
topaz	vapur	zabit	zevk
torba	varak	zağar	zevzek
trampa	varoş	zahire	zeybek
tuğla	vekil	zahmet	zeytin
tulum	velense	zaim	zıbın
tulumba	velvele	zaman	zift
turfanda	verem	zambak	zincir
turp	vezir	zamk	zindan
turşu	vida	zanaat	zira
turunç	vilayet	zapt	ziyafet
tüccar	viran	zaptiye	ziyan
tüfek	vücut	zar (I)	zor
tülbent	yaban	zar (II)	zulüm
türbe	yabancı	zarar	zurna
ulufe	yabani	zaruret	zükam
urba	yağma	zat	zülüf
urup	yahni	zavallı	zümrüt
usta	yahut	zehir	zürafa

4.2.7. Arapçada Dolaylı Verintiler

Bu çalışmada belirlenen 1132 adet Arapça dolaylı verinti, Türkçe–Arapça ilişkisinin tek yönlü bir alıntılama süreciyle açıklanamayacağını, aksine çok aşamalı ve dolaşıma dayalı bir temas yapısı sergilediğini göstermektedir. Türkçe, özellikle İslâmî kültür çevresinde Arapça kökenli unsurların farklı dillere aktarımında aracı bir dil olarak işlev görmüş; bu süreçte söz konusu birimler Türkçenin yapısal ve işlevsel süzgecinden geçerek yeniden dolaşıma girmiştir. Dolaylı verintilerin nicel yoğunluğu, Türkçenin Arapça ile ilişkisinin yalnızca alıcı değil, aktarımı yönlendiren bir temas pratiği çerçevesinde değerlendirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır:

aba	ağa[9]	alicenap	arsız
abdest	ahır	aman	arş
abluka	ahlak	ambar	arzuhâl
abone	akıl	amber	asitan
acenta	akşam	angarya	astar
adliye	aktar	antika	âşık
adres	alay	arap	aşikâre
aferin	alemdar	armut	atafet
afyon	alet	arnavut	ateş

[9] ağa sözcüğü Moğolca kökneli bir sözcüktür. Günay Karaağaç sözlük içerisinde Moğolca- Türkçe ilişkilerine hiç değinmemiştir. Eren, sözcüğün Türkçeye Moğolca aracılığıyla geçtiğini belirtir ve bu kullanımı tarihsel temas bağlamında değerlendirir (Eren, 1999).

atlas
avanta
avrat
ayna
ayva
ayvaz
azot
baca
bacak
bacanak
baç
badem
bafra
bahadır
bahar
bahçe
bahçıvan
bahşiş
baht
balkon
balya
bamya
bandıra
banyo
barça
barhane
bari
barut
baston
bayrak
bayraktar
bayram
bedel
bekâr
belediye
belki
bender
beraber
berat
berber
bere
bereket
berguş
berhayat
bes
bey armudu
beyan
beygir
beyit
bez
bezelye
bezir
bezirgân
billur
bira
bişümar
bizar
boca
bocurgat
bodrum
bomba
boran
borani
borazan
bostan
boza
bravo
bre
budala
buğu
bukle
bumbar
buse
bülbül
bülendi
büryan
bütçe
caba
cah
cam
camadan
cambaz
camhane
can
can eriği
canfes
cebe10ci
ceket
cendere
cenk
cephane
cerbeze
cevher
ceza
cezve
cıvata
ciğer
cila
cömert
cübbe
cücük
cürüm
cüzdan
çabuk
çaçaron
çadır
çakal
çakşır
çam
çamaşır
çañ
çanak
çanta
çapa
çaragâh
çardak
çare
çarhacı
çark
çarşaf
çavdar
çay
çeçen
çehre
çekiç
çelenk
çember
çengel
çerçeve
çerçi
çerez
çeşit
çeşme
çeşni
çete
çetele
çetir
çevgân
çeyrek
çıra
çırak
çift
çiftçi
çiftlik
çikolata
çimento
çingene
çini
çirkin
çitari
çoban
çorap
çorba
çöl
çömçe
çöp
çuha
çuhadar
çul
çuval
çükündür
çünkü
dağ
dağla-
daire
dama
damacana
damat
dantel
darbagar
darbuka
darphane
daruga
dava
defter
delil
depo
derbzen
dere
dereotu
derman
dert
derun
derviş
destan
deste
destur
deve
devlet
deyyus
dimağ
dimi
din
dolap
dost
dosya
dua
duba
dubara
dudu
duş
dükkân
dülger
dümbelek
dümen
dürbün
düstur
düşman
düzine
ebat
ecza
edep
edephane
efendi
eğer
elbet, elbette

[10] cebe sözcüğünün kökeni Moğolcaya dayandırılmaktadır (Tietze, 2002–2019).

elçi
eldiven
emir
engel
enginar
entari
erişte
erkân
erzak
esir
esnaf
eşkiya
evlek
evrak
fabrika
fağfur
fahri
faiz
falaka
falan
falya
fanila
fantezi
fanus
fasulye
fayton
fazilet
felekçi
fena
fener
ferace
ferik
ferman
fermene
ferz
fes
fırça
fırın
fırtına
fıstık
fihrist
fikir
filikacı
fincan
firuze
fistan
fiş
fişek
fitne
fiyat
fors
francala
frengi
futa
garanti
gâvur
gayda
gayret
gaz
gazete
gazino
gazoz
gebre
gem
gerdanlık
gergef
geveze
gidi
gol
gonca
gönder
gurbet
güderi
güğüm
gülab
gülbeşeker
güllaç
gülle
gümrük
güverte
haber
hacı
hafiye
haham
hak
haki
halat
halı
halya
ham
hamal
hamam
hamidiye
hamiyet
hamur
han
hançer
hane
hapis
hare
harem
hasta
haşarı
haşlama
haşmet
hata
hatır
hatun
havan
havlu
haya
hayal
arapça
haysiyet
haz
hazır
hazine
hekim
helva
hem
hempa
hemşehri
hendek
hep
hergele
heyet
heykel
hıdrellez
hımar
hıyar
hiç
hidiv
hilat
hile
himmet
hizmet
hoca
horasan
hoş
hoşaf
hukuk
hurda
hurma
huy
hükümdar
hümayun
ırgat
ısmarla-
ıtır
ızbandut
ibrik
ibrişim
ibtidaiye
icra
idam
idare
ifade
iğreti
ihtisap
ihtiyar
ilmühaber
imam
imambayıldı
iman
imza
infial
insaf
irat
iskambil
iskandil
iskarpin
iskele
iskemle
ispirto
istampa
istida
istif
istihkâm
istihsal
istikşaf
istiridye
işkembe
itibar
izin
jandarma
kablo
kaburga
kabza
kabzımal
kadın
kadife
kadro
kaftan
kağıt
kahi
kahpe
kahraman
kahvaltı
kahve
kâhya
kalabalık
kalafat
kalaska
kalay
kalbur
kalçın
kaldırım
kalem
kalender
kalfa
kalıp
kalleş
kalyon
kama
kambur
kameriye
kamyoncu
kanal
kanape
kanarya
kanca
kandil
kantarma
kantin
kanun
kapsül
kaptan
kaput
kâr
karakol
karakoncolos
karantina
karar
karavana
kârhane
karnabit
karpuz
kartuş
karyola
kasap

kasatura
kaşkaval
kaşmer
kaşmir
katar
kâtip
katran
kav
kavga
kavuçuk
kayısı
kaymakam
kaytan
kaza
kebap
kebir
kehribar
kekirtlek
kelek
kelem
kelepçe
kelle
kellepuş
keman
kemer
kemha
kenar
kepçe
kerata
kereste
kerevet
kerpeten
kervan
kese
kestane
keşide
keşkül
kete
kevgir
keyif
kezzap
kıble
kılaptan
kına
kıravat
kırmız
kıt
kıymet
kızak
kibar
kibrit
kiler
kilim
kilit
kin
kiraz
kişmiş
kitap
klişe
koçan
koçu
kolonya
komisyoncu
konyak
kopça
kopya
kordon
koridor
korsan
koz
köfte
köfter
köhne
kör
kös
köse
kösele
köşe
köşk
köy
kubur
kuçu
kukla
kulunç
kulübe
kuma
kumandan
kumar
kumaş
kumbara
kumpanya
kundak
kundura
kupa
kurnaz
kurşun
kuruş
kuskun
kusur
kutu
küfe
kükürt
külah
külek
külünk
kütüphane
lacivert
laden
lağım
lahana
lakerda
lala
lamba
lapa
lapçin
lastik
lata
lavanta
leblebi
leğen
lehim
leke
leş
leylak
leylek
liman
limon
liva
lokanta
lokma
lokum
lor
lüle
maarif
maaş
mabeyin
mayaza
mahrama
mahzen
makas
makina
mal
malikâne
mancınık
mandıra
manevra
manga
mangal
mangır
manifatura
marangoz
marda
maristan
marpuç
mart
maslahat
mastar
mastika
masura
maşa
mat
matara
matbaa
matkap
mavi
mavna
maya (II)
maydanoz
maymun
mayna
mecidiye
mehter
mekik
mektep
mektup
memur
mendebur
mendil
mengene
mengûş
merak
mercan
merhem
mermer
mert
mest
meşale
meşe
meşk
metelik
metris
meydan
meyhane
meyve
meze
mezhep
mezun
mıltık
mızrak
miço
mihman
mimar
minder
mintan
mir
miralay
mirî
mirliva
misafir
mobilya
mola
molla
motor
muhabere
muhafaza
muhasebe
muhtar
mukavele
mum
murahhas
musakka
musandıra
muşta
mutasarrıf
mübaşir
mühendis
mühür
mülazım
mürettebat
müstantik
müşir
müvezzi
müzik
nacak
nadide
nafile
nahiye
nakış
nalbant
namaz

namus
narenciye
nargile
nasır
navlun
naz
nazik
nefer
neft
nemçe
neşter
nişadır
nişan
nişancı
nizam
nokta
not
nöbet
numara
nüfus
nüfuz
nükte
okka
onur
otomobil
oya
oyma
ozan
pabuç
paça
paçavra
padişah
pak
paket
pala
palamar
palaska
palto
paluze
palyaço
pamuk
pancar
panjur
pantolon
panzehir
papağan
papatya
papaz
para
parça
pasaport
pasvan
patates
patlıcan
patrikhane
pay
paydos
paye
payitaht
pazar
peçe
pehlivan
pekmez
peksimet
pembe
pencere
pençe
penes
perçin
perdah
perde
pergel
perhiz
pervane
pervaz
pestil
peş
peşenk
peşkeş
peşkir
peşli
peşrev
peştamal
peygamber
peyke
pezevenk
pırasa
piç
pide
pike
pilaki
pilav
pinti
pirinç (I)
pirinç (II)
pirzola
pis
pisik
pıştov
piyade
piyano
poğaça
polat
poliçe
poplin
porselen
portakal
posta
postal
pota
potin
poz
pudra
pul
pusula
puşt
püskül
rahvan
rasathane
reçete
reçine
redif
rençper
rende
resim
reşme
revani
revzen
rey
reze
ringa
rok
rub
rugan
ruzname
rüştiye
saadet
saat
sabah
sabun
sabura
sade
sagrak
sahte
sahtiyan
saka (I)
sakat
salahiyet
salamura
salata
salavat
salça
salep
salhane
salname
salon
salta
salyangoz
samsa
samur
sandal (I)
sandal (III)
sandalye
sandık
sanki
santur
saray
sardunya
sarhoş
satranç
sayvan
sebze
sedef
sedye
sefer
sefer tası
seğmen
selam
selamlık
semer
sepet
serasker
serbest
serdar
serhademe
serhafiye
sermaye
serpuş
sersem
serseri
sert
seryaver
setre
sırma
sigaralık
sigorta
sikke
silah
silahtar
sim
simit
sine
sini
sipahi
soba
sofra
sokman
somun
spavli
sucuk
sultan
sükût
sülügen
sülümen
sünger
sürahi
süvari
şadırvan
şadi
şah
şahin
şahnişin
şaka
şal
şalgam
şamandıra
şamata
şamdan
şammamcı
şap
şapka
şarampol
şayak
şehir
şeker
şekerpare
şenlik
şerbet
şerefsiz
şerit

şıra
şifre
şilte
şimşir
şişe
şişhane
şive
tabla
tabur
tabya
taciz
taç
tagan
tahin
tahrir
tahsil
tahsildar
taht
tahta
tahta biti
tahtırevan
takla
taklit
talim
tamam
tambura
tanı-
tantana
tapa
tar (I)
tarife
tarumar
tas
tas kebabı
taslak
tasma
taşt
tatil
tava
tavan
tavaşi
taverna
tavla (I)
tavla (II)
tayyareci
taze
tebahhur
teber
tebeşir
tebyiz
tedarik
tekaüt
tekke
tel
telaş
televizyoncu
telgraf
telli
tembel
temel
temenna
temiz
tencere
teneke
tenkâr
tennure
tente
tepsi
terbiye
tersane
terzi
tespih
teşrif
teyel
tezek
tezgâh
tezkere
tığ
tımar (I)
tırabzan
tiyatro
tomak
tomar
tombala
ton balığı
torba
tornacı
torun
tömbeki
trompet
tuhaf
tuhafiye
tulum
tulumba
turfanda
turşu
tüfek
tül
tülbent
türbe
umur
uskumru
usta
ülke
ümit
üstübeç
vali
vapur
varak
vatan
vekil
venedik
vernik
vezne
vicdan
vişne
volta
yadest
yafta
yağma
yahni
yam
yatağan
yaver
yek
yemeni
yeşim
zabit
zac yağı
zağla-
zampara

zar (II)
zarf
zavallı
zemberek
zenburcu
zencefil
zengin
zerde
zerdehan
zerkeş
zerzevat
zevzek
zeybek
zıbın
zımba
zımpara
zırh
zimmet
zincif
zincir
zindan
ziyan
zor
zorba
zurna
züğürt
zülbiye
zülüf
zümrüt

4.2.8. Romencede Dolaylı Verintiler

Bu çalışmada belirlenen 1064 adet Romence dolaylı verinti, Türkçe–Romence dil ilişkisinde Türkçenin aracı bir temas dili olarak işlev gördüğünü göstermektedir. Söz konusu verintiler, farklı kökenli sözcüklerin Türkçe üzerinden Romenceye aktarılmasıyla oluşmuş olup, bu durum Osmanlı döneminde Balkan coğrafyasında var olan çok dilli temas ortamıyla ilişkilendirilebilir. Nicel yoğunluk, Türkçe–Romence etkileşiminin rastlantısal değil, tarihsel ve toplumsal temas koşulları çerçevesinde değerlendirilmesi gerektiğine işaret etmektedir:

abraş
acem
acemi
acemi oğlan
âdet
aferin
afyon
ağa (I)
ahali
ahdname
ahmak
aidat
akide
alabora
alay
alem(I)
alet
âlim
alkol
allah
ama
amade
aman
ambar
amber
amiral
anadolu
anahtar
anason
antep fıstığı
ar (II)
arap
arnavut
arsız
arslan
arşın
arz
arzuhâl
ases
asker
astar
atlas
avaid
avlıu
âyan
ayar
azap
azlet-

baca
badana
badya
badyan
bağdadi
bahadır
bahçıvan
bahşiş
baht
bakam
bakkal
balkon
balsam
balyemez
bamya
banana
baraban
baraka
barça (II)
bari
baştarda
bat
battal
bayrak
bayraktar
bayram
beden
bedesten
bedevî
bekâr
bekri
bela
bent
berat
berabt
berber
bereket
beyaban
bey armudu
beygir
bez
bezir
bezirgân
bızdık
biber
biçare
bike
bina
bodrum
boğası
boran
borazan
borç
bornoz
bostan
boza
bre
budala
buhur
buhurdan
bunduk
burduk
buse
buzağı
bülbül
bülendi
caba
cam
camadan
cambaz
cami
car

cebeci
cehennem
celep
cellat
cemal (I)
cemiyet
cenabet
cephane
cepken
cereme
cerrah
cevahir
cevher
ceviz
cımbız
ciğer
cin
cirit
curcuna
cübbe
cüce
cümbüş
cürüm
cüzdan
çabata
çadır
çakal
çakşır
çalpara
çam
çamadan.
çañ (I)
çanak
çanta
çapa
çapan
çaprak
çapraz
çardak
çarhacı
çark
çarşaf
çarşı
çay (I)
çehre
çekiç
çember
çengel
çengi
çerçeve
çerçi
çerge
çerviş
çeşit
çeşme
çeşni
çete
çeyrek
çıda
çıfıt

çırak (I)
çiftlik
çiriş
çoban
çorap
çorba
çorbacı
çortan
çotra
çöl
çöp
çuha
çuhadar
çul
dadı
dâhi
daire
dakika
dara
darphane
dava
davul
defter
derbeder
derbent
derviş
deste
destmal
devir
dimi
dinar
dirhem
divan
dolap
dubara
dudu
duhan
dükkân
dülger
dümbelek
dümen
dünya
düşman
ebedi
efendi
ejder, ejderha
elbet, elbette
elçi
elmas
emanet
emin
emir
enginar
entari
erguvan
esnaf
etba
eyalet
fağfur
fakir

falaka
faraş
farfara
fasulye
fener
ferace
ferman
fermene
fes
fetva
fındık
fırça
fırın
fırsat
fırtına
fıstık
fil
fil dişi
fincan
firfirik
firuze
fistan
fişek
fitil
fitne
fiyat
fodul
frengi
fular
fulya
futa
gaile
gâvur
gayda
gazal
gazi
gebre
gerdanlık
gergef
gidi
girdap
gönder
güğüm
gül
gülgûn
gülle
gül suyu
gümrük
haber
hacı
had
hadim
hafız
hafif
haham
hain
hak
hâl
halim
halka
hamal
hamam
hamayil
han (I)
hançer
harabe
haraç
haram
harami
harap
harar
harbi
harç
harem
harita
harman
has
hasse
haşa (I)
haşhaş
hat
hatır
hatta
hava
havale
havra
havuz
havyar
haydut
haymana
haz
hazine
helal
helva
hendek
hep
hergele
hız
hicret
hiç
hilat
hizmet
hoca
hokka
horan
hortum
hoşaf
hurda
huri
hurma
hüccet
hücum
hüküm
ırgat
ıspanak
ıtır
iblis
ibre
ibrik
ibrişim
ikram
iksir
iktiza
imam
imambayıldı
imame
imbik
imrahor
inat
inşallah
irat
iskele
iskemle
islam
işkembe
işkence
izbe
kaban
kabul
kabza
kadayıf
kadı
kadın
kadırga
kadife
kafa
kafes
kâfir
kaftan
kâgir
kahvaltı
kahve
kâhya
kakum
kâkül
kalabalık
kalafat
kalay
kalçın
kaldırım
kalem
kalembek
kalemkâri
kalfa
kalıp
kalkan
kalkan balığı
kalp
kalpazan
kalya
kama
kanara
kanca
kantar
kantarma
kanun
kaptan
karakol
karanfil
kârd
kârgir
kârhane
karnabit
karpuz
kasap
kasavet
kâse
kaşkaval
katar
kâtip
katran
kavaf
kavanoz
kavas
kavata
kayısı
kayıt
kaymakam
kaytan
kaza
kazasker
kebap
kebir
kefe
kehribar
kel
kelime
kemer
kemha
kenar
kenef
kerem
kereste
kerevet
kerrake
kervan
kesat
kese
kestane
keşkek
kethüda
keyif
kezzap
kılıf
kına
kırat
kırmız
kıta
kıtay
kıyafet
kibar
kibir
kibrit
kil
kile
kiler
kilim
kimyon
kira
kiremit

koçan
kodoş
kokona
komita
kontoş
kopça
kotan (I)
koz
köçek
köfte
kör
kösele
köşk
kubbe
kubur
kuka
kukuleta
kule
kulübe
kumaş
kumbara
kundak
kundura
kurabiye
Kur'an
kurban (II)
kurs
kurşun
kusur
kutnu
kutu
küfe
külah
külhan
külünk
küp
küvet
labada
lacivert
laf
lafazan
lağım
lala
lalangı
lale
lamba
lapa
leğen
leke
leş
levent
leylak
leylek
libas
liman
limon
lipkan
lobut
lokanta
lokma
lokum
lonca
lüle
macun
madde
maden
madrabaz
mayaza
magu
mahalle
mahmudiye
mahmur
mahmuz
mahrama
makara
makas
makat
mal
mala
mancınık
mandal
mangal
mangır
mâni (II)
manivela
manto
marangoz
maraz
marda
marifet
marpuç
mars
marul
masat
maskara
maslak
mastika
masura
maşa
maşallah
maşrapa
mat
matara
matuh
maya (I)
mayasıl
maymun
mayna
mazgal
mazul
meyer
mehter
mektup
melez
memleket
menekşe
mengene
mengûş
menzil
mera
merbut
mercan
merdane
meremmet
merhem
merkez
mertebe
mertek
mescit
mest
meşale
meşin
metris
meyan
meydan
mezat
meze
mısır
mıskal
mızrak
mihenk
mihman
mihrap
mimar
minare
minder
mintan
mir
miralay
miras
mirî
mirza
misafir
miskale
misket
miskin
mola
molla
moloz
muamele
muhafaza
muhafız
muhasebe
muhayyer
muhtesip
mukallit
mukavva
mum
murahhas
murdar
musakka
muslin
musluk
muşamba
muşmula
muşta
mutfak
mübaşir
müezzin
müflis
müft
müftü
mühür
müjde
mükellef
mükerrer
mülk
mürtet
müsadere
müsellim
müslüman
müşavere
müşteri
müteferrika
mütevelli
nadir
nafaka
nafe
nahiye
naip
nakit
nakkaş
nalbant
namaz
name
narenciye
nargile
narh
nasip
naz
nazar
nazır
nefer
neft
nekkare
neşter
ney
nilüfer
nişancı
nişasta
nizam
nohut
nöbet
nur
okka
orak
orçuk
öşür
pabuç
paça
paçavra
padişah
pafta
pala
palamar
palamut
palanga
palaska
palavra
pamuk

pancar
panzehir
papara
papaz
para
parça
pasvan
patlıcan
payanda
paye
pazar
pehlivan
pekmez
peksimet
pelte
pembe
pencere
pençe
penes
perçem
perdah
perde
pergel
pervane
pervaz
pestil
peş
peşin
peşkeş
peşkir
peştahta
peştamal
peyk
pezevenk
pıhtı
pırasa
piç
pide
pilav
pirzola
pisik
pişekâr
plaçka
poğaça
porsuk
portakal
potur
pul
puşt
raf
rahat
raht
rakı
ramazan
rastık
ravent
razakı
reaya
reis
rende
renk
resim
revaç
revak
rezil
rica
rical
rub
ruba
ruzname
rüşvet
rütbe
saat
sabır
sabun
sadak
sade
safra
safran
sahan
sahtiyan
sai
saka (I)
saksı
salahur
salaş
salep
salhane
salt
salta
saltanat
samsun
samur
sandal (I)
sandık
sanki
saraç
saray
sarraf
satır
satranç
saye
sayvan
sebze
seccade
sedef
sedir
sefa
sefer tası
seğmen
selam
selamet
selamlık
semer
senet
sepet
seraser
serasker
serdar
serdengeçti
serhat
sermaye
serpuş
sevayi
sevda
seyis
sıfır
sınır
sırma
siftah
silah
silahtar
simit
simsar
sinameki
sincap
sini
sipahi
soba
sof
sofa
sofra
sokak
sokman
somun
soytarı
sucuk
sultan
sumak
suret
susam
sülümen
sümbül
şah (II)
şahin
şahnişin
şahtere
şaka
şal
şalvar
şam
şamdan
şapka
şarap
şart
şatır
şayak
şayka
şebboy
şehzade
şeker
şerbet
şerit
şeyh
şeyhülislam
şeytan
şık
şifre
şilte
şimşir
şirpençe
şirret
şişhane
şule
şurup
tabak (I)
tabak (II)
tabakhane
taban
tabiat
tabla
tabur
tabya
tafta
tahin
tahmin
tahsildar
taht
tahta
takke
takla
taklit
takrir
taksim
talas
talaş
talih
talika
talim
tamam
tambura
tandır
tane
tantana
tapkur
tar (I)
taraf
tarhana
tarhun
tarife
tarla
tarumar
tas
tasma
tava
tavan
tavla (I)
tavla (II)
tayfa
tayın
taze
tebdil
teber
tebeşir
tedarik
teğelti
tel
telatin
telbis
telhis

tellal
tembel
temel
temenna
temessük
tencere
tepsi
terazi
tercüman
tersane
tertip
terzi
teslim
testere
teşrif
teşviş
tevatür
teyel
tezek
tezgâh
tezkere
tıknefes
tılsım
tımar (II)
tırpan
tırtıl
tiftik
tiryak
tiryaki
tokmaç
torba
tortu
toyaka
tövbe
trampa
tuğla
tulum
tulumba
turfanda
turunç
tutya
tüccar
tüfek
tülbent
ulema
ulufe
üstübeç
vade
vah
vali
valide
varda
vekil
velense
venedik
vesvese
vezir
vezne
viran
vişne
yabancı
yadest
yağma
yahni
yahudi
yasemin
yatağan
yavaşa
yek
yemeni
zabit
zağar
zahire
zaman
zampara
zanaat
zapt
zar (II)
zarar
zarf
zarif
zayıf
zeban
zemberek
zembil
zencefil
zerbafte
zerdali
zerdeçal
zerrin
zerzevat
zevk
zevzek
zıbın
zıh
zıvana
zincir
ziyafet
zor
zorba
zulüm
zurna
zülüf
zürafa

4.2.9. Rusçada Dolaylı Verintiler

Bu çalışmada tespit edilen 694 adet Rusça dolaylı verinti, Türkçe–Rusça dil ilişkisinde Türkçenin sınırlı fakat belirgin bir aracı rol üstlendiğini göstermektedir. Söz konusu veriler, farklı kökenli unsurların Türkçe üzerinden Rusçaya aktarılmasıyla oluşmuş olup, temasın özellikle sınır bölgeleri, ticaret ve askerî ilişkiler çerçevesinde geliştiği anlaşılmaktadır. Nicel düzey, Türkçe–Rusça etkileşiminin diğer Balkan dillerine kıyasla daha dar bir alanda gerçekleştiğini, ancak yine de tarihsel temas bağlamında anlamlı bir veri sunduğunu ortaya koymaktadır:

abaza
abdal (I)
abdar
abuzine
acem
ağa (I)
ahiret
ahund
alabora
alem(I)
allah
aman
ambar
ananas
aran
arçak
ardıç
argamak11
argasun
armut
arnavut
arslan
arşın
asker
aslam
âşık
ataman
atlas
avare
ayva
bacanak
badana
badem
badya
badyan
bahadır
bahçe
bahşiş
bakam
bakavul
bakkal
bakla
balaban (II)
baldak12

[11] Sözcüğün yalnızca Osmanlı Türkçesi döneminde kulanıldığı tepit edilmiştir.

12 baldak sözcüğü, Kırgız Türkçesinde

balsam
bamya
bang otu
baraban
barbunya
barça (II)
barımta
batrak
bavul
bayır
bayrak
bayram
bebr
bedevî
begter
bekâr
bel (I)
benzol
bey armudu
beyaz
bez
biçare
bike
billahi
bister
bor (I)
boran
borlat
bornoz
borsa
bostan
botka
boza
budagan
burda
burduk
burlak
busra
butor
buzağı
bülbül
bürd
bürgen
bürka
büyü
cep
cepken
ceylan
cihat
cimri
cin
cüce
cümbüş
çabata
çabır
çadır
çagan
çağatay13
çakal
çakşır
çal
çamadan
çamça
çañ (II)
çañ (I)
çanak
çapa
çapan
çaprak
çara
çardak
çarım
çark
çaşka
çavdar
çay (I)
çeçen
çekiç
çelpek
çeltik
çember
çengel
çerez
çerge
çeşke
çıda
çıfıt
çılım
çın
çıra
çift
çig
çile
çini
çit (II)
çoban
çocuk
çokmar
çor (I)
çorap
çorba
çotur
çöge
çömçe
çöp
çuçunça
çuha
çul
çulga
çumçuk
çuragay
çuval
dagagan
dala-
dalyan (I)
darasun
darayi
darbuka
daruga
davlumbaz
davul
defter
dehkan
demlik
derbent
derman
derviş
destan
deste
desterhan
dev
deve
devekuşu
dimi
divan
duvar
dükkân
edres
efendi
eğir
elmas
emanet
emin
emir
entari
ergene
esir
fağfur
fakir
fayton
fellah
ferace
ferman
ferz
fes
fetva
fındık
fırtına
fıstık
filikacı
firuze
fistan
fitil
futa
garip
gâvur
gazal
gazavat
gazel (II)
gazi
gergedan
giran
güğüm
gülab
haber
hacı
hafız
haki
halı
halife
halk
ham
hamsi
hamur
hamut
han (I)
hançer
harar
harç
hardal
harem
harım
harman
hasse
haşhaş
havuz
havyar
haydut
hayme
hazine
hazret
helva
hilat
hoca
horan
hub
hurda
hurma

---

doğrudan Kırgızca bir birim olarak yer almaktadır; bu değerlendirme Kırgızca çevrim içi sözlük verileriyle de doğrulanmaktadır (Manas Üniversitesi Sözlük Projesi).

[13] Tietze'ye göre bu ad, Cengiz Han'ın ikinci oğlu olan *Çağatay*'ın (Moğ. *Cağatay*) isminden türemiştir (Tietze, 2002–2019).

ıngırçak
ibrişim
iğde
imam
incir
islam
işan-
kaban
kaburga
kadı
kadın
kadırga
kâfir
kaftan
kâkül
kalabalık
kalafat
kalbur
kalıp
kalkan
kalya
kamka
kanca
kançıga
kandil
kantar
kar (I)
karagan
karakol
karalug
karanfil
karavçu
karçıgay
karpuz
kasa
kasap
kasıt
kaşkaval
katran
kav -(II)
kayıt
kayma
kaytan
kebap
keben
kecim
kefir
keman
kemha
kenevir
kent
keramet
kerevet
keriz
kerkes
kermek
kermen
kerrake
kervan
kese
kete
keten
keyif
kına
kınnap
kırag
kırba
kırkavul
kırmız
kıt
kızak
kigiz
kil
kile
kilim
kiremit
kişmiş
koçan
kokoroz
kolbasa
kontoş
kopal
kopil
koşçı
koştan
koşun
kotan (I)
kotas
koyan
koz
koza
köl-
köpek
kör
köşk
kötek
kubur
kukla
kulaşı
kule
kuma
kumaş
kumkuma
kunan
kurabiye
Kur'an
kuray
kurban (II)
kurç
kurşun
kurultay
kutnu
kutu
külçe
külhan
külünk
künçit
kündeli
küp
küren (II)
kütle
labada
lacivert
laf
lafazan
lağman
lahana
lal (I)
lavaş
lebiza
leğen
leh
levent
leylek
lif
liman
limon
lokum
lüfer
lüle
madrabaz
mahariç
mayaza
mahariç
mahmur
mahrama
makara
makta-
mal
malakay
mamur
mangal
mangır
mantı
maral
marifet
masat
maskara
maslak
masura
matara
maymun
mazot
mecidiye
meclis
mektep
melik
mercan
mergen
merhem
mescit
mest
mestek
meşale
meşin
meta
meydan
mezar
minder
minnet
mintan
mirza
molla
muhayyer
muşmula
müezzin
müftü
mürit
müslüman
mütteka
müzevvir
nacak
nadir
naip
nakış
nakit
namaz
nar (II)
nardenk
nargile
nasıbay
neft
nekkare
nevruz
nişadır
nişan
nogay
nohut
noyan
nöbet
nöker
obuga
obur
okka
ora-
orak
orunduk
osma
oyma
oymak
özön
pabuç
padişah
pala
palamut
palaz
pamuk
papak
papara
parça
patlıcan
pay
paybent
paypak
pazar
pazubent
pehlivan
pekmez
peri
peşkeş

peynir
pırasa
pırtı
pilav
piliç
pirinç (I)
piyale
polat
porsuk
posa
postal
potur
poyraz
pul
put
rakı
ramazan
ravent
rebap
redif
renk
reşme
rişte
rus
saba
sabura
sadak
safran
saga
sagrak
sahan
sahtiyan
sakçı
saksavul
salalık
salaş
salep
saltanat
saltık
samsa
samur
sam yeli
sandal (I)
sandal (II)
sandık
saraç
saralçın
sarana
sarança
saray
sarık (II)
sarpay
satug
savan
savgat
saz (II)
sazende
sebze
sel
selamlık
semaver
semek
sepet
serapa
serasker
serdar
serhat
sev-
seyit
sim
sirke
sof
sofa
sokman
soksur
sucuk
sudak
sultan
sumak
sur
sülümen
sünnet
sünnilik
şadra
şah (II)
şal
şalvar
şamdan
şapka
şarlatan
şart
şayka
şeftali
şeker
şerbet
şeremet
şeriat
şerif
şeyh
şeyhülislam
şeytan
şiilik
şimşir
şirden
şişe
şubat
taban
tabın
tabur
tafta
tagan
tahin
takke
tal
talika
tamam
tambura
tandır
tap
tarakan
taran
taratur
tarhun
tarife
tarla
tarpan
tas
tasma
tavus
tay (I)
tayga
tazı
teber
tef
teğelti
tekemet
temaşa
temlik
terazi
tercüman
terk (I)
terme
teyel
tezek
tırtıl
tiryak
togdak
tokmaç
tomak
tomar
ton balığı
topaz
torak
torba
torgu
torsuk
tostagan
tömbeki
tulpar
tulum
tulup
tuman
tundra
turaç
turp
tübetey
tüfek
tük
türban
ulufe
uragan
vakıf
vesme
vezir
vezne
vilayet
vişne
yağma
yakut
yala (II)
yalpuk
yam
yarga
yasemin
yaslak
yatağan
yayzan
yeke
yeşim
yılım
zebercet
zekat
zembil
zencefil
zerbafte
zeytin
zıbın
zırh
ziyan
zor
zurna
zümrüt

4.2.10. Macarcada Dolaylı Verintiler

Bu çalışmada belirlenen 562 adet Macarca dolaylı verinti, Türkçe–Macarca dil ilişkisinde Türkçenin sınırlı fakat sistemli bir aracılık işlevi gördüğünü ortaya

koymaktadır. Veriler, farklı kökenli unsurların Türkçe üzerinden Macarcaya aktarılmasıyla oluşmuş olup, bu durum özellikle Osmanlı dönemi Orta Avrupa temaslarıyla ilişkilendirilebilir. Nicel dağılım, Türkçe–Macarca etkileşiminin Balkan dillerine kıyasla daha dar bir temas alanında gerçekleştiğini, ancak tarihsel bağlam içinde değerlendirildiğinde tutarlı ve açıklanabilir bir örüntü sergilediğini göstermektedir:

aba (I)
abdest
abı-
acem
acemi oğlan
aferin
afyon
ağa (I)
ahdname
ahır
akşam
alay
alemdar
allah
ambar
ameldar
anadolu
arakçin
armut
arnavut
arslan
arşın
arz
arzuhâl
ases
asilbend
asker
astar
atlas
ayna
azap
badyan
bahadır
bahşiş
bakavul
bakkal
baldak
bari
bayrak
bayraktar
bayram
bedesten
bekâr
berat
berber
beyit
bezirgân
biber
bike
boğası
boran
borazan
bornoz
bostan
boza
bre
buğu
burç (I)
burduk
buse
butor
buy
buzağı
bülbül
büyü
cadı
cami
cebeci
cehennem
celali
cep
cephane
ciğer
cirit
civan
çadır
çakal
çañ (I)
çanak
çaprak
çardak
çarhacı
çekiç
çember
çengi
çerge
çeşme
çeşni
çete
çıda
çıfıt
çıra
çırak (I)
çiftlik
çilingir
çiriş
çirkin
çoban
çokmar
çoñak
çor (I)
çorap
çorba
çorbacı
çotra
çöp
çuha
çuhadar
çul
çum
çübek
dadı
daima
dala-
dana
danişment
dara
davul
defter
değnek
derbent
derviş
destmal
deve
dimi
dimişkî
dinar
divan
diyet
dolap
dost
duhan
duvar
dükkân
dümbelek
dümdar
dümen
düşman
efendi
elçi
emanet
emin
emir
erguvan
falaka
fasulye
ferace
ferman
fes
fetva
fıçı
fırın
fırkateyn
fırtına
fil
fincan
fistan
fişek
fitil
fiyat
frengi
futa
gâvur
gayda
genc
gidi
göbe
gülab
gümrük
haber
hacı
hain
hakim
halat
halayık
halı
hamal
hamam
hamayil
han (I)
hançer
haraç
haram
harami
harar
harç
harem
harım
has
hasır
havlu
havyar
haydut
hayvan
hazine
helva
hergele
hind hindistan
hisar
hoca

horan
hoş
hurda
huri
hüccet
ibrik
ibrişim
iktiza
imam
imrahor
inşallah
irik
iskele
iskemle
islam
kâbe
kadı
kadırga
kâfir
kaftan
kağıt
kahvaltı
kahve
kâhya
kalabalık
kalafat
kalçın
kalender
kalfa
kalıp
kalkan balığı
kandil
kantar
kantarma
kanun
kaptan
kar (I)
karakol
kârd
kasap
kasatura
kâse
kaşkaval
kaşmir
kâtip
katran
kaygana
kayısı
kaymakam
kayseri
kaytan
kaza
kazasker
keben
kef
kefe
kefir
kegey
kehribar
kelepçe
keli
kemha
kenevir
kerevet
kervan
kese
kestane
kethüda
kılaptan
kınnap
kızak
kile
kiler
kilim
kin
kindik
kira
koçan
koçu
kolbasa
kontoş
kopça
kotan (II)
koz
köksegü
köse
kösele
köşk
kral
kubat
kubbe
kubur
kuçu
kulaşı
kulübe
kuma
kumbara
kundak
Kur'an
kurban (II)
kurç
kurçak
kurşun
kutu
kürüç
lağım
lala
lale
leğen
levent
liman
limon
liva
maden
magu
mahmur
mahmuz
mahrama
makas
mangır
mansıp
maraz
maskara
maslak
maşa
maşrapa
matara
maymun
mazul
medet
mehter
mektup
mengûş
menzil
merhem
mertek
mescit
meşale
mısır
mıskal
mimar
minare
mirî
mirza
misk
muhafaza
muhafız
muhasebe
muhayyer
muhtesip
muslin
muşta
mutfak
mücevveze
müezzin
müftü
mühür
müjde
mükerrer
mürtet
müsellim
müslüman
müteferrika
mütevelli
namaz
name
narenciye
nazır
nemçe
nevruz
nişancı
nöker
obur
okka
ora-
orak
orçuk
oy-
özön
pabuç
padişah
pala
palanga
palaska
pamuk
papağan
para
patlıcan
paydaş
payzen
pazar
peçe
pekmez
peksimet
pencere
penes
pereme
peşkeş
peşkir
peştamal
peygamber
peyk
pezevenk
pırasa
pide
pilav
pis
plaçka
poğaça
porsuk
potur
puro
rakı
ramazan
reaya
reis
rende
reze
ruba
rus
ruzname
saat
sabah
sabun
sadak
sade
safran
sahan
sahtiyan
salahur
salaş
samsun
sandık
saraç
saray
sarhoş
satranç
savat
sayvan
seccade

sefa
seğmen
selam
semer
sepet
sepkil
seraser
serasker
serdar
serdengeçti
serhat
serke
sersem
sert
seyis
sırma
sicil
silahtar
sinil
sipahi
sirke
sofra
sokman
sudak
sultan
susam
sülümen
şah (II)
şahin
şal
şalvar
şamdan
şapka
şarap
şayka
şerbet
şeyh
şeyhülislam
şık
şinik
şurup
tabak (II)
tabaka (II)
tabur
tahta
takke
talika
tam-
tambura
tanı-
tarhana
tarhun
tarife
tarikat
tarla
tarlan
tava
tavla (II)
tayga
tayın
teber
tedarik
telhis
tellak
tellal
temcit
temessük
teneke
tepsi
tercüman
terme
tersane
teşrif
tezek
tezkere
tılsım
tımar (II)
tiftik
tiryak
togdak
tokmaç
torak
torba
torsuk
torumtay
töle-
tuğla
tulum
turp
turşu
turunç
tüccar
tüfek
tülbent
türban
ulema
ulufe
ustura
vali
valide
vallahi
vekil
velense
vezir
vezne
yala (II)
yemeni
yetik
yılım
zağar
zahire
zaim
zanaat
zarar
zeamet
zemberek
zencefil
zıbın
zıh
zincir
zorba
zurna

4.2.11. Farsçada Dolaylı Verintiler

Bu çalışmada tespit edilen 445 adet Farsça dolaylı verinti, Türkçe ile Farsça arasında tarihsel olarak var olan temasın, sözcüklerin aktarım güzergâhlarında belirli bir yoğunluk oluşturduğunu göstermektedir. Bu durum, Türkçenin tarihsel temas ağları içindeki dolaşım işlevine işaret etmektedir. Nicel düzey, Türkçe–Farsça etkileşiminin dolaylı verinti bağlamında sınırlı olmakla birlikte, temasın yönü ve biçimi açısından anlamlı bir veri alanı sunduğunu ortaya koymaktadır:

aba
abraş
ağa
ahır
ajun14
akşak
akşam
alay
amaç
angora
araz
ardıç
armut
arslan
arşın
astar
avare
avrat
ayna
aynalı
ayvaz
baca
bacaklı
bacanak
çalap
çalçıg
çamadan
çañ
çañ
çanak
çanta
çap
çapan
çar
çarhacı
çark
çavdar
çay
çeçen
çek
çekene
çekiç
çelpek
çeltik
çengel
çepiş
çerçi
çerge
çıban
çıda-
çılav
çılgu
çılım
baç
baha
bahadır
bahşiş
bakavul
balaban
balgam
balyoz
bamya
baraban
barangar15
barça
çın
çıra
çig
çimdik
çiriş
çoban
çoñ
çor
çorap
çorba
çotur
çöl
çömçe
çuçunça
çuha
çumçuk
çükündür
dağ
dala-
dalay
darasun
daruga
davul
değnek
dere
derece
deve
dolap
dudak
bardam
barut
bat
bayat
bayrak
bayram
beden
begter
bel
bere
bey armudu
bez
dümbelek
eb
ecirli
efendi
eğir
elçi
emmi oğlu
ençü, iñci
enişte
ergene
erke
ey
ezgil
gacı
gecige
gem
gerdek
giray
girişme
gönye
güğüm
gümrük
gürz
hala
halı
han
harar
hatun
hazine
bezir
bike
bilet
boran
borç
bosaga
bota16, botalak
boza
buğu
buhur
buy
buzağı
bürme
büyü
cadde
cebe
cebeci
cebele-
cehennem
cep
ceviz
ceylan
çabuk
çadır
çakal
çakşır
çal
çalak

14 ajun sözcüğünün kökeni Soğdcaya dayanmaktadır. Ancak bu çalışmada Türkçe–Soğdca dil ilişkileri ayrı bir temas alanı olarak ele alınmamıştır.

15 barangar sözcüğü, Babürname'de geçen askerî terimler kapsamında değerlendirilmiş olup, Babürlü askerî terminolojisi içinde yer alan bir birim olarak ele alınmaktadır. Gül (2014), sözcüğü Babürname bağlamında inceleyerek askerî kullanım alanına dikkat çekmiştir.

16 *bota* sözcüğünün kökeni Moğolcaya dayandırılmaktadır (Clauson, 1972).

hep
ılga-
ılgar
ıngırçak
ırım
iblis
ibrik
ibrişim
iğde
imbik
işkene
işkil
itelgü
izbe
kaburga
kadagan
kadırga
kaftan
kağalga
kağıt
kaka
kakum
kâkül
kalay
kalbur
kalçın
kalıp
kalkan
kalleş
kaltaban
kalyon
kama
kançıga
kaptan
kar
karakol
karçıgay
karpuz
karşı (II)
katar
katran
kav
kavga
kayçı
kayısı
kaytan
kebin
kecim
kef
kefleme
kekirtlek
kel
kemha
kene
kent
kepçe
kermen
keşik
kete
kılaptan
kırkavul
kıyan
kızık
kilim
kin
kireç
kopal
koşçı
koşun
kotas
kotur
koz
kozak
köke
kökeldeş
köksegü
köpek
kör
kös
köse
köşk
kötek
kral
kubur
kuka
kulunç
kuma
kumalak
kumar
kumaş
kumkuma
kumru
kundak
kurç
kurşun
kurultay
kuskun
kutu
kuyan
külek
külhan
külünk
küme
künder
kündeş
küp
küren (I)
küren (II)
küt
küyme
lama
leğen
leylek
magu
makas
mangal
mantı
maral
mavna
mergen
meyan
meyancı
mıhlayıcı
mıltık
mutfak
müjde
müren
naip
narin
nevruz
okar
olça
orak
organ
orunduk
osal
osma
oymak
ozan
öbçin
öndür
paçak
pak
palan
pamuk
pancar
papak
para
paypak
pekmez
peksimet
pelit
perçem
perçin
pestil
pilav
pirinç (I)
pisik
porsuk
put
sabun
sadak
sagrak
sagura-
saguri
sahtiyan
saka (II)
salkın
samur
sandal (II)
satır
savgat
saz (II)
sekin
sele
sepet
serke
sev-
sınır
sır (I)
sırma
sigüsün
silte-
sini
sirke
sokman
sona
sorgun
sök
sultan
sur
sülük
şad
şah
şahin
şakak
şakul
şal
şalgam
şarlatan
şayka
şırınga
şinik
şişe
şölen
şükür
ta
tabak
tabak
tabaka
tabur
tahta
talkan
tam
tamu
tanı-
tar (I)
targa-
tarhun
tarla
tarlan
tas
tasa
tasma
tav
tavla (I)
tay (I)
teğelti
telaş
temen
temiz
tepsi
terme
tersa
teyel
tez
tezek
tığ
tımar (II)
tiftik

tiyin
togdak
tokmaç
tolga
tomar
torak
torba
torgu
tortu
torumtay
töle-
tömbeki
töreçi
tulum
tulumba
tuman
tuñ
turaç
turgun
turp
tüfek
türbe
uçmak
ud
upa
ülke
üye
vali
vaşak
yaban
yağma
yahni
yalı
yam
yâr
yatağan
yatugan
yeke
yelve
yosun (I)
zırh
zurna

4.2.12. İngilizcede Dolaylı Verintiler

Bu çalışmada belirlenen 188 adet İngilizce dolaylı verinti, Türkçenin modern dönem dil temasları içinde İngilizce ile sınırlı fakat izlenebilir bir etkileşim alanına sahip olduğunu göstermektedir. Bu veriler, özellikle son dönem kültürel ve teknik temaslar çerçevesinde, Türkçenin bazı sözcükleri İngilizce temas hattına taşıdığı durumları yansıtmaktadır:

ağa (I)
aktar
angora
arşın
astragan
avanta
badyan
bahşiş
balkon
balsam
bamya
barhane
bedesten
bedevî
bel (I)
bey armudu
boğası
boran
bornoz
bostan
buhara
bürd
camadan
camız
cübbe
çakal
çaprak
çek (II)
çınar
çini
dara
darp
derbent
derviş
efendi
elçi
eyalet
fes
fındık
fıstık
fincan
fistan
futa
gâvur
hamal
hamam
hamidiye
han (I)
haraç
hat
havyar
helva
hidiv
hilat
hindiba
hoca
imaret,
imarethane
irade
kadı
kadın
kaftan
kâfur
kahve
kâhya
kakule
kalafat
kalender
kalıp
karagan
karamürsel
kavas
kaymakam
kazak (II)
kazasker
kebap
kehribar
kelek
kemha
keriz
kerrake
kervan
kırat
kırba
kısmet
kibrit
koçu
komita
köfte
köşk
kuskus
küfe
lokum
mangal
mangır
maral
matara
mavna
mecidiye
memluk
merinos
meydan
mıltık
molla
muhallebi
muhayyer
muslin
müdür
müezzin
müftü
müsellim
nargile
nizam
obur
okka
pabuç
padişah
pala
pamuk
panzehir
patlıcan
pazar
pelit
pijama
pilav
rakı
ramazan
reaya
redif
reis
safran
sahtiyan
salep
sam yeli
sandal (I)
santur

saray
sedir
selam
selamlık
sepet
serap
serasker
serdar
sıfır
sikke
silahtar
sinameki
sipahi
sofa
softa
sultan
sumak
sümbül
sürahi
şahin
şahtere
şal
şalvar
şapka
şayka
şeffaf
şerbet
şimşir
tabur
takke
tandır
tarhun
tarife
tarpan
tas
temiz
tercüman
tezkere
tılsım
tımar (II)
tirkeş
tiryak
tömbeki
tüfek
türban
türbe
ulema
vali
vezir
vilayet
yatağan
zaptiye

4.2.13. İtalyancada Dolaylı Verintiler

Bu çalışmada tespit edilen 124 adet İtalyanca dolaylı verinti, Türkçenin Akdeniz havzasındaki tarihsel ve kültürel temasları çerçevesinde İtalyanca ile sınırlı bir etkileşim alanı oluşturduğunu göstermektedir. Veriler, özellikle ticaret ve denizcilik bağlamında gelişen temasların, sözcüklerin aktarım güzergâhlarında belirli bir iz bıraktığını ortaya koymaktadır:

acemi oğlan
ağa (I)
alay
angora
arakçin
arz
astragan
avanta
avarız
avlıu
azap
balsam
bandırma
bayram
bedel
bedesten
bedevî
bey armudu
boğası
bornoz
bostan
boza
budala
çakal
çaprak
çember
çıfıt
çorba
defter
derviş
dirhem
dümbelek
efendi
emin
ferman
fes
fişek
gaddare
gâvur
han (I)
haraç
hat
havyar
hazine
helva
hidiv
hilat
hindiba
ibrik
imbat
irade
işkence
kadı
kadın
kaftan
kahve
kâhya
kalafat
kalıp
kama
kanca
karamandola
karamürsel
kavas
kaza
kazak (II)
kefir
kervan
kırat
kırmız
kısmet
koçu
köşk
kurban (II)
limon
lokum
martolos
mavi
merinos
minare
muallem
musahip
musikar
muslin
mutasarrıf
müezzin
müftü
müsellim
mütevelli
obur
okka
pabuç
pala
para
patlıcan
pilav
ramazan
safran
sahtiyan
sandal (I)
saray
serasker
sofa
sultan
şal
şerbet
takke
tarife
tarpan
tas
tellal
temaşa
tepsi
tımar (II)
tirkeş
tiryak
ulema
ulufe
vali
valide
vezir
yatağan
zaptiye
zavallı

4.2.14. Çekçede Dolaylı Verintiler

Çekçe, tarihsel süreç içerisinde Türkçe ile doğrudan temasa girmemiş olmakla birlikte, dolaylı yollarla Türkçeden çeşitli sözcükleri almıştır. Tez kapsamında gerçekleştirilen 119 dolaylı verinti tespiti, bu etkileşimin özellikle üçüncü diller aracılığıyla gerçekleştiğini göstermektedir. Bu durum, Türkçenin Balkan dilleri ve Orta Avrupa dilleri üzerindeki etkisinin yalnızca doğrudan dil temasıyla sınırlı kalmadığını, aynı zamanda ara diller vasıtasıyla da kültürel ve söz varlığı alışverişine aracılık ettiğini ortaya koymaktadır. Elde edilen veriler, Çekçedeki bu dolaylı verintilerin çoğunlukla günlük yaşam, ticaret, kültürel unsurlar ve sosyal kurumları yansıtan sözcüklerden oluştuğunu göstermekte olup, Türkçenin Avrupa dilleriyle ilişkilerinde sadece kaynağa dönük değil, aynı zamanda köprü işlevi gördüğü bir modelin varlığını doğrulamaktadır. Bu bağlamda, Çekçedeki dolaylı verintiler, dil ilişkileri ve söz varlığı hareketliliği açısından Türkçenin bölgesel etki potansiyelini ortaya koyan önemli bir göstergedir:

ağa (I)
angora
arşın
ataman
bahadır
balsam
bekâr
bey armudu
bodrum
cami
çadır
çakal
çaprak
çardak
çarşaf
çarşı
çete
çoban
çuha
defter
derviş
dikel
duhan
efendi
emin
entari
ezan
ferman
fes
fetva
gâvur
gazel (II)
halı
hamut
han (I)
hançer
harem
havyar
helva
hoca
horan
hurda
imam
kadı
kaftan
kahve
kantar
karakol
kârd
kaymakam
kebap
kefir
kerevet
kethüda
kısmet
kigiz
kile
kilim
kokoroz
köpek
köşk
kuruş
labada
leblebi
leylek
limon
lüle
mamut
maslak
mecidiye
mescit
minare
molla
muhtar
müdür
müftü
nizam
obur
okka
pabuç
padişah
pala
palanga
para
patlıcan
pazar
pehlivan
pekmez
pençe
pilav
poğaça
postal
rakı
reaya
sahtiyan
sarança
saray
saz (II)
sipahi
sofa
sultan
şalvar
şerbet
şule
talika
tarakan
teber
tımar (I)
torak
torba
tülbent
türban
vali
vezir
vilayet
vişne
yatağan
zağar
zıbın

4.2.15. Almancada Dolaylı Verintiler

Almanca söz varlığında tespit edilen 92 dolaylı verinti söz konusudur. Veriler, Türkçenin Almanca üzerinde bir köprü dili işlevi gördüğünü ortaya koymakta, ancak etkisinin sınırlı ve belirli kavramlar çerçevesinde yoğunlaştığını da göstermektedir. Bu bağlamda, Almancadaki dolaylı verintiler, sadece dilsel bir aktarım olgusunu değil, aynı zamanda kültürel ve ekonomik etkileşimlerin dil üzerinden nasıl yansıdığını da belgelemektedir:

ağa (I)	havyar	limon	reaya
angora	helva	mangal	sahtiyan
arşın	hoca	medrese	sandal (I)
astragan	hurra	mescit	saray
avlıu	imaret, imarethane	minare	selam
bahşiş	irade	molla	serasker
balkon	kadı	müdür	sipahi
balsam	kadın	müezzin	sofa
bayram	kaftan	müftü	sultan
bedevî	kâfur	müslüman	şalvar
bey armudu	kahve	namaz	şerbet
buhara	kalıp	nargile	şeyhülislam
çakal	kantar	okka	tabur
çaprak	kavas	orçuk	tafta
çorba	kazak (II)	pabuç	tarife
derviş	kebap	padişah	tiryak
efendi	kefir	pala	türban
fakir	kelek	pamuk	ulema
ferman	kervan	para	vali
fes	kırat	pazar	vezir
fetva	kısmet	pergel	vilayet
gâvur	kilim	pilav	
hacı	koçu	rakı	
harem	köşk	ramazan	

4.2.16. Urducada Dolaylı Verintiler

Urducada tespit edilen 83 dolaylı verinti, Türkçenin bir köprü dil olarak işlev gördüğünü göstermektedir. Sözcükler ağırlıklı olarak kültürel, edebî ve idari alanlarda yoğunlaşmaktadır:

ağa (I)	belçe	çapa	çorap
avrat	bota, botalak	çark	çorba
bahadır	boza	çekene	çömçe
bakavul	bunduk	çılım	çuha
baraka	büyü	çıra	çüküdür
barut	cepken	çig	dağ (II)
bayrak[17]	çadır	çoban	dala-

[17] Bayrak sözcüğünün kökeni Soğdcaya dayandırılmıştır (Clauson, 1972).

daruga
efendi
elçi
ferman
fes
halı
hatun
hazır
ılgar
kadagan
kakum
kâkül
kalleş
kalyun
kandil
karakol
kayçı
keman
keşik
kılaptan
kilim
koşun
kökeldeş
kötek
kulaşı
kulça
kulunç
kumandan
kumaş
kumru
kundak
kutu
lal (II)
leş
meşale
mir
mütaala
namus
nöker
pazar
rakı
savgat
sezavar
sirke
şakul
şalgam
şişe
talkan
tambura
tasma
tımar (II)
uçmak
yağma
yahni
zenburcu

4.2.17. Çincede Dolaylı Verintiler

Çincede tespit edilen 71 dolaylı verinti, Türkçenin köprü dil işlevi aracılığıyla aktarılmıştır. Sözcüklerin çoğu Arapça, Farsça ve Moğolca kökenli olup, terimsel, dinî ve gündelik yaşam bağlamlarında kullanılmaktadır. Bu durum, tarihî etkileşim ve kültürel alışverişin Çince söz varlığında yansımasını göstermektedir:

ağa
ambar
arslan
arşın
badem
bahadır
bayram
bekâr
berengi
boza
büyü
çadır
çengi
çeyrek
çoñ
dalay
deve
dua
dütar
elçi
ençü, iñci
hacı
hakim
hizmet
hoca
kaban
kadın
kana
kemer
keriz
kese
keşik
kilim
kunan
kurban (II)
kuruş
kükürt
künk
makam
meşrep
müezzin
nan
narin
nekkare
nevruz
öşür
pazar
piyaz
rebap
rubai
ruze
sadaka
savgat
selam
sök
şad
tabut
tal
tam
tambura
tarla
tef
tepsi
tomak
torba
tuñ
ulak
vakıf
yam
yosun (I)
zekat

4.2.18. Fransızcada Dolaylı Verintiler

Fransızcada tespit edilen 58 dolaylı verinti, Türkçenin köprü dil işlevi aracılığıyla aktarılmıştır. Söz konusu sözcükler, ağırlıklı olarak Arapça ve Farsça kökenli olup, Türkçe üzerinden Fransızcaya geçmiştir. Bu sözcükler arasında günlük yaşam, giyim, mutfak, ticaret ve kültürel yaşamla ilgili terimler (ör. bahşiş, balkon, kahve, lokum, padişah, kaftan) yoğunlukta olup, tarihî temas ve kültürel etkileşimin Fransızca söz varlığında yansımasını göstermektedir:

ağa (I)	efendi	kaşmir	para
arşın	fındık	kaymakam	pazar
astragan	gâvur	kazak (II)	pergel
bahşiş	hidiv	kazasker	pilav
balkon	hindiba	kemha	poğaça
bayram	kadı	kervan	ramazan
bedesten	kaftan	kırat	reaya
bedevî	kâfur	koçu	saray
bey armudu	kahve	köşk	serasker
boğası	kakule	lokum	sümbül
bornoz	kalafat	muhallebi	şal
bostan	kalender	nargile	takke
buhara	kalıp	pabuç	tiryak
çakal	kaptan	padişah	
çaprak	karagan	pala	

4.2.19. Fincede Dolaylı Verintiler

Finceye ulaşan bu verintiler, Türkçenin sadece kendi öz varlığını ihraç eden bir dil olmadığını, aynı zamanda farklı medeniyet havzaları arasında bir "terminoloji taşıyıcısı" olduğunu kanıtlamaktadır. 39 sözcüklük bu liste; mutfak kültüründen günlük yaşama, ticaretten sosyal terminolojiye kadar geniş bir yelpazeye yayılmaktadır:

arşın	divan	kuma	tagan
bahadır	hazine	kumaş	tarakan
bike	hilat	pehlivan	tas
bor (I)	kaftan	rus	tasma
boran	kalya	sagrak	torak
burlak	kese	sahtiyan	torba
çamadan	kopal	sandal (II)	tostagan
çift	köpek	saray	tulup
çokmar	köşk	sim	
deve	kulaşı	şayka	

4.3. Yansımalı ve Ünlem Niteliği Taşıyan Birimlerin ve Kökeni Tartışmalı Sözcükler in Değerlendirilmesi

Günay Karaağaç'ın *Türkçe Verintiler Sözlüğü*'nde yer alan maddebaşılar arasında, etimolojik açıdan kesin bir köken tespiti yapılamayan veya sözlüklerin büyük bir bölümünde kökeniyle ilgili farklı görüş beyan edilen sözcükler ile yansımalı ve ünlem işlevi taşıyan birimler de bulunmaktadır. Bu çalışmada söz konusu birimler, genel kökenbilgisel sınıflandırmanın dışında tutularak ayrı bir değerlendirme başlığı altında ele alınmıştır. Bu tercih, bu tür sözcüklerin doğaları gereği klasik etimolojik çözümlemeye elverişli olmamalarından veya bu sözcüklerin kökenbilgileri çok söz götürür olmasından kaynaklanmaktadır.

4.3.1. Yansımalı Sözcükler ve Ünlemler

Yansımalı sözcükler ile ünlemler, tarihsel bir kaynak dile dayanmaktan ziyade insanın işitsel algısına ve anlık tepkilerine bağlı olarak ortaya çıkan yapılardır. Bu nedenle bu tür birimler kökenbilgisi sınıflandırmasına dâhil edilmemiş; evrensel nitelikli dil unsurları olarak değerlendirilmiştir. Çalışmada bu özellikte toplam 130 adet sözcük tespit edilmiştir:

cart
cayır cayır
cırcır
cıvıl
cızır
civciv
cump
çakaçak
çançan
çangır
çangırda-
çat (I)
çatpat
çekirdek
çiş
çüş
dadaş
dandin
dan dun
dede
dırdır
dırıltı
dingil
e
ey
fırıldak
fırla-
fısıltı
fıskiye
fış fış
fışkır-
gaga
gıcır, gıcırtı
gıdık
gırgır
gırla
guguk
gulgule
gümbürtü
gürle-
gürültü
ha
ham hum
haşırtı
havla-
hay
hayda-
haydi
hıçkırık
hık
hımhım
hımbıl
hınk
hır
hışırtı
hiş
hop
hortlak
hoşt
höst
hüngür hüngür
ıslık
ıvır zıvır
işte
keka
kekele-
kekeme
kıkırdak
kırt kırt
küldür
kütür
lakırtı
langırt
lap
mama
meme
mırılda-
mızıkçı
mızmız
miyav
na
ofla-
oh
öcü
paldır
parıltı
parla-
parlak
pat
patak
patırtı
patla-
patlak
patlangaç
pepe
pist
pohpoh
puhu
püf
püskür-
sümüklü
şakır şakır
şaklaban
şangır
şangırak
şangırda-
şaplak
şarşara
şıpır şıpır
şırak
tak tuk
takatuka
takır tukur
tıngır mıngır
tıpırtı
tırtır
tiril tiril
tos
tosbağa
vay
vır vır
vız
ya
yahu
yaygara
yuha
zangır
zıp
zırıltı
zırt

4.3.2. Kökeni Tartışmalı Sözcükler

Tarihsel belgelerde yeterli verinin bulunmaması, farklı dillerde benzer biçimlerin yer alması ya da ses değişimlerinin açık biçimde izlenememesi nedeniyle kökeni kesin olarak belirlenemeyen veya haklarında büyük ölçüde farklı görüş beyan edilen sözcükler, bu çalışmada kökeni tartışmalı birimler olarak değerlendirilmiştir. Buna göre, bu tür sözcüklerin herhangi bir dile kesin biçimde atfedilmesi tartışmaları da beraberinde

getireceğinden temkinli bir sınıflandırma tercih edilmiştir. Çalışmada bu özellikte toplam 272 adet sözcük tespit edilmiştir:

añ	ildüçi	kışat	sakar
apar topar	ildüng	kıtık	sakbaç
araba	incik	kıtır	saklagu
argan balık	ir- (II)	kıvır-	saksar
artsa	irmik	kıvrak	saku
aygıt	ispenç	kıvrık	sapan
bacı	istanbulin	kirem	sarlık
bafon	işbara	kiyikçe	sart
baga	işmar	koga	saruça
bağan	izgiring	kolugan	saya
ban (I)	kakaç	komar-	saygak
barbut	kakavan	konuz	separe
baskan	kakı	korçun	serahur
baybak	kakşak	koruk (II)	sergen
begni	kal	koşak	sıraca
biçin	kalak	kotuga	sıraca otu
bodur	kalas	kovan	sırsıklam
boğası	kalba	kovı	sicim
bulagan	kalça	kölbe-	sis
busra	kale	köle	sopa
büngeviş	kallavi	körük	sukay
cicoz	kaltak	köteger	sus-
çamur	kalyun	kumlag	suslak
çatlaguç	kanduk	kuran	sübek
çetrefil	kan düştü	kurdeşen	sündük
çikitey	kapçın	kurtak	süren
degel	kaplan	kuyak	süs
derme	kapsar	küçügen	şamar
dilmaç	kaptagan	kündü	şayak
doğa	kapturgay	künes	şendere
dokurcun	kar (III)	kür han	şerabe
dolangaç	karabortal	kürde	şıdırgu
dombalak	karaman	kürene	şıfrıntı
doruk	kara marzık	kürmek	şirdeg
dönemeç	karamçı	lapşa	şiregen
duraç	karapuz	link	şobugur
düpedüz	kara zenci	manasçı	şorolop
düvlek	karfiça	manav	şükün
geniz	kart	marsık	tabılık
geren	kasık	martağan	talağan
germsud	kaşşak	martaval	tapçugur
geven	katurma	meleş	tar-
göpçek	kaval	meltem	taramgu
gürgen	kavara	mırak	tarbaci
hantal	kaytal	mis kuyruğu	targun
harmani	kazalak	mogay	tartak
haylaz	kebe	mor	tartug
hayta	kelepir	mutkal	taruntas
hıncahınç	keme	nemeri	tatagur
hırpala-	kepeki	nike-	tebelleş
hırsız	kepir	nirugun	tedirgin
horospina	kerpiç	nukta	tegülçük
hotoz	kestel	orunga	tekir
hovarda	keş	otaga	tekne
höşmerim	kıç	oyuluk	teltik
iken	kırklagı	poçak	telve

teres
terim
tetik
tım
tilpek
tintiri mintiri
tire
tirge-
tit
tokat
tombay
topçak
tora
tora-
toskavul
tosun
totkavul
töküz
tör-
törme
tufa
tuñgal
turgak
tügi
urkuş
utu
yal (I)
yamışan
yan (II)
yantav
yapanlık
yasun
yaşçık
yavçın
yegren
yelim (II)
yıltır
yışım
yışnak
yogurka
yortagul
yosma
yuk
yüldü
yüzmeç
zırva
zirzop
züppe

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç

Bu tezde, Günay Karaağaç'ın *Türkçe Verintiler Sözlüğü* esas alınarak Türkçenin başka dillerle kurduğu temas ilişkileri sözlükbilimsel ve temasbilimsel bir çerçevede incelenmiştir. Çalışma kapsamında toplam 6855 sözcük değerlendirilmiş; bu sözcükler, Türkçenin başka dillere doğrudan verdiği birimler ile Türkçenin aktarım sürecinde köprü dil işlevi üstlendiği dolaylı verintiler olmak üzere iki ana grupta ele alınmıştır. Bu ayrım, Türkçenin dil temaslarındaki farklı işlevlerini nicel veriler üzerinden görünür kılmak amacıyla benimsenmiştir.

Doğrudan Verintilere İlişkin Bulgular

Doğrudan verintiler, Türkçe kökenli sözcüklerin herhangi bir ara dil sürecine girmeksizin başka dillere aktarılmasıyla oluşan birimlerdir ve bu yönüyle Türkçenin kaynak dil olarak etkisini doğrudan yansıtmaktadır. Çalışmada elde edilen veriler, doğrudan verintilerin belirli dillerde yoğunlaştığını ve bu yoğunluğun tarihsel temas alanlarıyla yakından ilişkili olduğunu göstermektedir.

Sayısal dağılım açısından bakıldığında, doğrudan verintilerin en yüksek oranda Bulgarca (1326), Ermenice (1140) ve Farsça (1127) ile ilişkili olduğu görülmektedir. Bu dilleri Sırpça (883), Yunanca (839) ve Arnavutça (664) izlemektedir. Söz konusu diller, Türkçenin uzun süreli ve sürekli temas hâlinde bulunduğu coğrafyalarla örtüşmekte; doğrudan verintilerin özellikle idarî yapı, askerî terminoloji, gündelik yaşam ve maddi kültür alanlarında yoğunlaştığını düşündürmektedir.

Bunun yanı sıra Rusça (657), Arapça (591), Makedonca (522), Macarca (507) ve Romence (438) ile tespit edilen doğrudan verintiler, Türkçenin Balkanlar dışındaki temas alanlarında da kaynak dil olarak izlenebilir bir etki oluşturduğunu göstermektedir. Daha sınırlı sayıda olmakla birlikte Urduca (134), Çince (116), Fince (59), İtalyanca (57), Almanca (38) ve Fransızca (12) doğrudan verintileri, Türkçenin farklı dönemlerde ve farklı temas koşulları altında daha uzak dil alanlarına da sözcük aktardığını ortaya koymaktadır.

Doğrudan verintilerin temassal niteliği, aktarım yönünün görece açık olması nedeniyle, tarihsel dil ilişkilerinin somut göstergeleri olarak değerlendirilebilecek bir veri alanı sunmaktadır. Bu birimler, Türkçenin belirli dillerle kurduğu temaslarda verici dil

konumunu üstlendiği durumları açık biçimde belgelemektedir.

Dolaylı Verintilere İlişkin Bulgular

Dolaylı verintiler, Türkçenin kendi kökenli olmayan sözcükleri başka dillere aktarırken üstlendiği aracı rolü yansıtmaktadır. Bu kapsamda dolaylı verintiler, sözcüklerin etimolojik kökeninden ziyade, geçtiği diller ve temas güzergâhları esas alınarak değerlendirilmiştir. Elde edilen veriler, Türkçenin tarihsel süreçte çok dilli temas ağları içinde dolaşımı yönlendiren bir işlev üstlendiğini ortaya koymaktadır.

Sayısal dağılım, dolaylı verintilerin en yoğun biçimde Balkan dilleriyle ilişkili olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda Bulgarca (2253), Sırpça (1920), Ermenice (1879), Arnavutça (1744), Yunanca (1648), Makedonca (1177) ve Romence (1065) ile tespit edilen yüksek sayıdaki dolaylı verinti, Türkçenin bu dillerle kurduğu temasın aracılı ve çok katmanlı bir yapıya sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Bu yoğunluk, Osmanlı dönemi boyunca Balkanlar ve Anadolu'da oluşan çok dilli toplumsal yapının dilsel düzlemdeki yansımalarıyla uyumludur.

Bunun yanı sıra Arapça (1133) ve Farsça (446) dolaylı verintiler, Türkçenin İslâmî kültür çevresi içinde farklı kökenlere sahip sözcüklerin dolaşımında oynadığı aracı rolü göstermektedir. Rusça (696) ve Macarca (562) dolaylı verintiler, Türkçenin Balkanlar dışındaki temas alanlarında da aktarım süreçlerine dâhil olduğunu ortaya koymaktadır.

Daha sınırlı sayıda olmakla birlikte Çekçe (119), Almanca (92), Urduca (83), Çince (71), Fransızca (58) ve Fince (39) ile tespit edilen dolaylı verintiler, Türkçenin farklı dönemlerde ve farklı temas koşulları altında, görece dar fakat izlenebilir aktarım hatları oluşturduğunu göstermektedir. Bu dillerdeki dolaylı verintiler, temasın sürekliliğinden ziyade belirli tarihsel, kültürel ya da bölgesel etkileşimlerle sınırlı kaldığını düşündürmektedir.

Bu sayısal dağılımın anlamı açıktır: Türkçe, yalnızca bir alıcı dil ya da tek yönlü bir verici değildir; tarihsel süreçte çok güçlü bir *aracı/köprü* işlevi görmüştür. Başka bir deyişle, yabancı kökenli unsurların Türkçede yeniden biçimlenmesi ve buradan üçüncü dillere aktarılması sıklıkla gözlenmiştir. Buna göre, sözlükte Türkçe kabul edilen birçok unsurun gerçek kökeni farklı olmakla birlikte, bu unsurlar Türkçede biçimlenerek veya Türkçenin aracı rolüyle başka dillerde yeni izler bırakmıştır. Bu durum dolaylı verintilerin doğrudan verintilere baskınlığını açıklamaktadır.

Dilbilimsel açıdan çarpıcı olan bir diğer sonuç, Türkçeleşme süreçlerindeki aktif yaratıcı mekanizmadır. İncelenen dolaylı verinti örneklerinin çoğunda, köken dildeki

biçim ve anlam unsurları Türkçede sesbilgisel ve biçimbilgisel uyarlamalara uğramış; kimi zaman anlam daralması ya da genişlemesi gibi değişimler sonucunda Türkçede özgünleşmiş formlar ortaya çıkmıştır. Bu süreçler, Türkçenin pasif bir aktarım kanalı değil, etkileşim sırasında yeni biçimler üreten dinamik bir ortam olduğunu gösterir.

Sonuç olarak, incelenen 6855 sözcük ile kökenbilgisel denetimler yalnızca sözlük kayıtlarını düzeltmekle kalmaz; Türkçenin tarihsel ve tipolojik konumuna ilişkin kuramsal çıkarımlara da olanak tanır. Çalışma, Türkçenin dil ilişkilerinde çeşitli roller — alıcı, dönüştürücü, köprü ve verici — üstlendiğini saptayarak, verinti çalışmalarında tek katmanlı yaklaşımların yanıltıcı sonuçlar verebileceğini ortaya koymuştur.

Çalışmada kökenlerine göre sınıflandırılan verintiler, aynı zamanda kullanıldıkları kavramsal alanlar bakımından da incelenmiş; sözcüklerin Türkçeye hangi kültürel ve toplumsal etkileşim zeminlerinde geçtiği ortaya konmuştur. Bu değerlendirme, dillerarası ilişkilerin yalnızca yapısal değil, aynı zamanda kültürel içerik taşıdığını göstermesi bakımından önemlidir. Elde edilen genel eğilimler, Türkçede görülen verintilerin belirli tematik alanlarda yoğunlaştığını göstermiştir.

5.2. Öneriler

Elde edilen bulgular, Türkçenin tarihsel süreçte yalnızca sözvarlığı aktaran bir kaynak dil değil, aynı zamanda farklı kökenlere sahip sözcüklerin dolaşımında aracı bir rol üstlendiğini göstermektedir. Bu doğrultuda, ileride yapılacak çalışmalar için aşağıdaki öneriler geliştirilebilir:

Öncelikle, doğrudan ve dolaylı verinti ayrımının daha geniş veri tabanları üzerinden test edilmesi, Türkçenin dil temaslarındaki işlevinin daha ayrıntılı biçimde ortaya konmasına katkı sağlayacaktır. Özellikle dönemsel kırılımlar dikkate alınarak yapılacak karşılaştırmalı çalışmalar, Türkçenin farklı tarihsel evrelerde hangi dillerle hangi tür temaslar kurduğunu daha net biçimde görünür kılabilir.

Dolaylı verintiler bağlamında, Türkçenin köprü dil olarak işlediği aktarım güzergâhlarının ayrıntılı biçimde incelenmesi önerilmektedir. Sözcüklerin yalnızca hangi dillere geçtiği değil, hangi tarihsel ve toplumsal koşullarda dolaşıma girdiği de dikkate alındığında, temas süreçlerinin çok katmanlı yapısı daha sağlıklı biçimde değerlendirilebilecektir. Bu tür çalışmalar, sözlük verilerinin tarihsel belgeler ve metin tanıklıklarıyla birlikte ele alınmasını gerektirmektedir.

Doğrudan verintiler açısından ise, Türkçenin etkisinin yoğunlaştığı dillerde sözcük türleri, anlam alanları ve kullanım bağlamları temelinde ayrıntılı alt sınıflandırmalar yapılması, aktarımın niteliğine ilişkin daha somut sonuçlar elde edilmesini sağlayabilir. Bu yaklaşım, Türkçenin hangi alanlarda daha belirgin bir kaynak dil işlevi üstlendiğini ortaya koyma bakımından önem taşımaktadır.

Bunun yanı sıra, kökeni belirsiz sözcükler ile yansımalı ve ünlem niteliği taşıyan birimlerin ayrı kategoriler altında değerlendirilmesi yönündeki yöntemsel tercih, ileride yapılacak benzer çalışmalar için de örnek teşkil edebilir. Bu tür bir ayrım, etimolojik yorumların sınırlarını netleştirerek daha temkinli ve tutarlı sonuçlara ulaşılmasına imkân tanımaktadır.

G. Karaağaç, çalışmaya esas sözlüğünde, araştırmacı olarak bizim Türkiye Türkçesi dışında bir Türk diline (Kırgızca, Tatarca, Kazakça vb.) ait sözcükleri de Türkçe verintiler kümesinde değerlendirmiştir. Ancak, bundan sonra yapılacak çalışmalarla Türk dillerinin de sınırları esasında ayrımlar yapılması Türk dilleri adına daha gerçekçi bir manzaranın paylaşılması anlamına gelecektir.

Son olarak, bu tezde kullanılan sayısal verilerin farklı etimolojik sözlükler ve dil teması modelleriyle karşılaştırmalı olarak ele alınması hem kullanılan yöntemin sınanmasına hem de Türkçe dil ilişkileri çalışmalarında ortak bir terminoloji ve sınıflandırma anlayışının geliştirilmesine katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

..……. (2023). *Türkçe sözlük.* Ankara: 12. Baskı Türk Dil Kurumu Yayınları.

……(1963–1982). *Derleme sözlüğü 1-12.* Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Alimcan, İ. (2006). Doğrudan ve dolaylı olarak Çinceye geçen Türkçe kelimeler üzerine. *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, 4 (1), 81-99.

Arslan, D., & Arslan, M. S. (2020). Kazak Türkçesindeki "jürek" ile kurulan deyimlerin Türkiye Türkçesindeki karşılıkları. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi,* 43, 67–77.

Aydın, E. (2020). Türkçe Verintiler Sözlüğü'nde askerî rütbe, unvan ve birlik adları. *Prof. Dr. Kerime Üstünova Armağanı* (Yay.: H. Aydın & İ. Karahancı), İstanbul: Efe Akademi Yayınları, 269-310.

Bang, W., & von Gabain, A. (1931). *Türkische Turfan Texte I*. Berlin: Akademie der Wissenschaften.

Bozok, E. (2023). Türkçe yansıma verintiler üzerine. *Bilgehan Atsız Gökdağ Armağanı*. Ankara: Akçağ Yayınları, 453-463.

Clauson, G. (1972). *An etymological dictionary of pre-thirteenth-century Turkish*. Oxford: Clarendon Yayınları.

Dehkhoda, A. (1931–1979). *Lughatnāmeh-ye Dehkhoda*. Tahran: Tahran Üniversitesi Yayınları.

Demir, N. (2022). *Türkçe dil ilişkilerinde yapısal etkenler* Ankara: 4. Baskı, Türk Dil Kurumu Yayınları.

Demir, N., & Çetinkaya, E. (2023). Dilsel manzara ve dil ilişkileri. *Türkbilig*, 46, 285-298.

Devellioğlu, F. (2008). *Osmanlıca–Türkçe ansiklopedik lûgat*. Ankara: 24. Baskı, Aydın Kitabevi.

Doerfer, G. (1963–1975). *Türkische und mongolische Elemente im Neupersischen* (Vol 1–4). Wiesbaden: Otto Harrassowitz.

Eren, H. (1999). *Türk dilinin etimolojik sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Gül, E. (2022). Babürname'de geçen askerî terimler üzerine. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı – Belleten,* 62 (1), 27–104.

Gülensoy, T. (2011). *Türkiye Türkçesindeki Türkçe sözlüklerin köken bilgisi sözlüğü: Etimolojik sözlük denemesi*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Güvercin, G. (2015). *Tatar bilmecelerinin sesbilgisi açısından incelenmesi*. Yüksek

lisans tezi. Doğu Akdeniz Üniversitesi, Gazimağusa.

İnalcık, H. (2003). *Osmanlı İmparatorluğu: Klasik çağ (1300–1600)* İstanbul: 19. Baskı, Yapı Kredi Yayınları.

Karaağaç, G. (2004). Türkçenin dünya dillerine etkisi. *II. Uluslararası Türk Uygarlıkları Kongresi (3-6 Ekim 2004)*, Bişkek.

Karaağaç, G. (2019). *Türkçe verintiler sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları. (13)

Kaşgarlı Mahmud. (2005). *Dîvânu lugâti't-Türk* (Haz. Besim Atalay). Ankara: Türk Dil Kurumu.

Koç, K., & Krasnokutskaya, V. (2017). *Rusça'daki Türkçe kelimeler*. Ankara: ESA Publications.

Memmedova, N. (2009). Akraba olmayan dillerin birbirine etkisi ve bu etkileşimin sonuçları. *Milli Folklor, 83,* 121–126.

Nişanyan, S. (2020). *Sözlerin soyağacı: Çağdaş Türkçenin etimolojik sözlüğü*. İstanbul: Everest Yayınları.

Shipova, E. S. (1976). *Slovar' tyurkizmov v russkom yazyke*. Moskva: Russkiy yazyk.

Steingass, F. (1892). *A comprehensive Persian–English dictionary*. London: Routledge.

Şemseddin Sâmî (2009). *Kāmûs-ı Türkî* (Tipkıbasım; orijinal baskı 1901). İstanbul: Çağrı Yayınları / Kubbealtı.

Tavkul, U. (2007). *Karaçay–Malkar – Türkiye Türkçesi sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu.

Tekin, T. (1993). *Hunların dili*. Ankara: Simurg Yayınları.

Tietze, A. (2002–2023). *Tarihî ve etimolojik Türkiye Türkçesi lugati* (Cilt 1–5). İstanbul: Simurg; Ankara: Türk Dil Kurumu / Türkiye Bilimler Akademisi.

Türk Lehçeleri Sözlükleri. (2020). *Türk lehçeleri sözlükleri*. https://turklehceleri.org/

Ünal, O. (2021). Words of Turkic origin in the vocabulary of written and Middle Mongol *Journal of Oriental and Turkic Studies,* 3, 502–615.

Yüceol Özezen, M. (2021). Dilbilimsel tipoloji ve Türkçe. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 49, 117–133.

Yüceol Özezen, M. (2024). Ünlem mi yansıma mı? (Türkçede yansımalar ve ünlemler üzerine yeni bir sınıflama denemesi). *Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, 9 (1), 377-418.